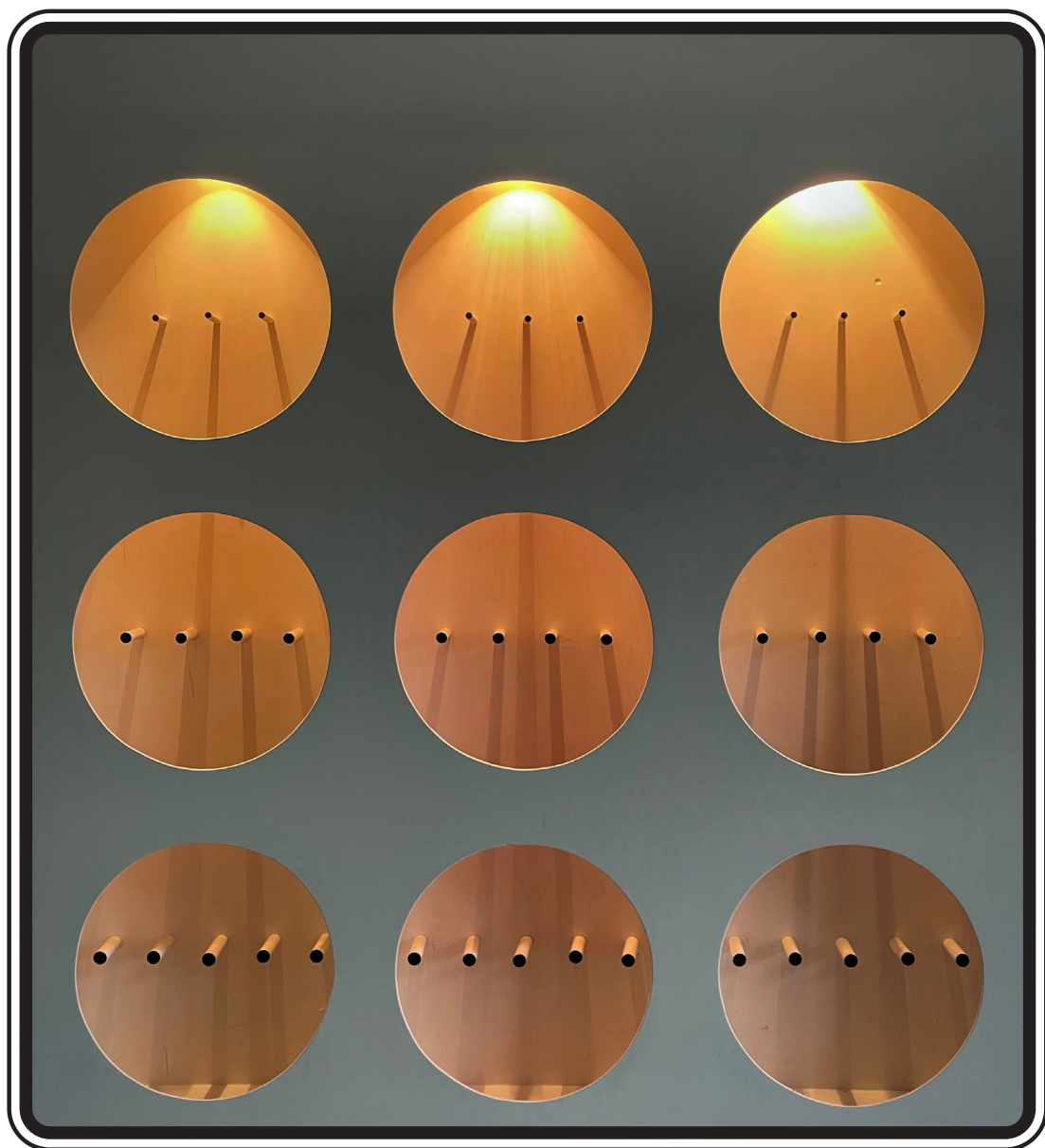

UNKARI-HARRASTUKSEN SYKKIVÄ SYDÄN

LAHDEN SUOMI-UNKARI SEURA 1952-2022

Ilkka Haapola

UNKARI–HARRASTUKSEN SYKKIVÄ SYDÄN

Lahden Suomi-Unkari Seura 1952–2022

Ilkka Haapola

Kannen kuva: Matti Koskelan valoteos ”12 varjon variaatio” vuodelta 1993,
(Kuva: Mikko Koskela)

Julkaisun taitto: Noora Nylander

Kuvitukset: Eija Markkanen (1979)

Kustantaja: Lahden Suomi-Unkari Seura ry

Painopaikka: Kirjapaino Markprint Oy, Lahti 2022

Julkaisua ovat tukeneet Lahden kaupunki ja Keski-Lahden seurakunta

ISBN 978-952-94-6985-7 (pehmeäkantinen)
ISBN 978-952-94-6986-4 (PDF)

Lahden Suomi-Unkari Seura ry
Lahti 2022

Sisällysluettelo

SAATESANAT.....	1
SUOMI-UNKARI SEURAN LAHDEN PAIKALLISOSASTON ENSIMMÄISET VUODET.....	4
KANAVAT PÉCSIIN AVAUTUVAT.....	6
Urheilijat ehtivät ensin	10
Musiikin alan yhteistyö käynnistyy	10
Kuorovierailut – Oj mámme, Szoumi, szünnüjmá!	12
Kodály-metodi loi perustan lahtelaiselle musiikkikasvatukselle	15
Kuorovierailujen ja muiden musiikkisuhteiden merkityksestä	18
YSTÄVYYSSSEURAN TOIMINTA VAKIINTUU JA MONIPUOLISTUU.....	20
Yhteistyö laajenee kuvataiteisiin - ensimmäinen vaihtonäyttely helmikuussa 1972	23
Lahden ja Pécsin kaupunkien jokavuotiset yhteistyöneuvottelut	27
Kielimuuria murtamassa – unkarin kielen opiskelua edistämässä	29
Sisaryhdistys Pécsiin 1974 – yhteistyö tiivistyy	31
”Kaksi ystävyyskaupunkia” – kamarioratorio Lahden ja Pécsin ystävyydelle	35
Paikallisyhdistys juhli 25. toimintavuottaan 1977	37
Uusia ystävyyskaupunkisuhteita rakentamassa	41
1980-LUKU – JATKUVUUTTA JA UUSIA AVAUKSIA.....	43
Kohennusta visuaaliseen ilmeeseen	43
János Kodolányin muistolaattahanke	45
Ystävyysseurojen kansainväliset markkinat 1984 alkaen	48
Muita 1980-luvun hankkeita	51
AVAUTUVA UNKARI SUOSIONS AALLONHARJALLA.....	53
Möysän koulusta Sorbonnen yliopistoon – Kansanmusiikkibändien aika	54
Unkaria kouluihin	58
TOIMINTAA UUDELLA VUOSITUHANNELLA.....	65
Pécsin päivän ilta ja unkarilainen kulttuurikahvila	71
Juhlavuodesta ja talousvaikeuksista koronaan	73
LÄHTEET.....	76

Liitteet:

1. Lahden Suomi-Unkari Seuran jäsenmäärä vuosina 1970–2021.
2. Lahden Suomi-Unkari Seuran puheenjohtajat ja sihteerit vuodesta 1952 alkaen.

Teemakohtaiset kirjoitukset:

1. János Kodolányi: Padasjoella 1937..... 46 - 47
2. Jorma Parviainen: Seurakuntien yhteistyöstä..... 62 - 63
3. Tuija Vähävuori: Käsitöitä, kulttuuria ja erilaisia
tapahtumia vuosien varrelta..... 66 - 67

SAATESANAT

Yhdistyksen muisti on usein lyhyt. Kun avainhenkilöt vaihtuvat, toiminnan myötä kertynyt kokemus ja tietämys yhdistyksen aikaisemmista vaiheista ovat vaarassa hukkaa, ellei niiden tallentamiseen ja siirtämiseen kiinnitetä erityistä huomiota. Mikäli historian tuntemus jää ohueksi, samat ideat joudutaan keksimään aina uudelleen. Energiaa hukataan, ja toiminta kärsii. Historian tuntemus voi olla yhdistykselle myös sosiaalista pääomaa: se että silloin tällöin yhdessä muistellaan ja arvioidaan menneitä, luo yhteishenkeä ja antaa intoa rakentaa tulevaa. Tulin mukaan Lahden Suomi-Unkari Seuran hallitukseen vuosituhannen vaihteessa, ja siirryin puheenjohtajaksi vuonna 2008 varsin puutteellisin tiedoin. Vasta jälkikäteen olen huomannut, että yhdistyksen historian paremmasta tuntemisesta olisi siinä työssä ollut paljon hyötyä. Se että keskeiset paperit on aikoinaan tallennettu, on korvaamaton apu uudelle puheenjohtajalle ja muille aktiiveille. Vielä parempi on, jos joku on tehnyt niihin tukeutuen riittävän tarkan ja tärkeimpiä innovaatioita esiin nostavan synteysin yhdistyksen vaiheista. Tällaiset ajatukset innostivat minua alun perin työhön Lahden Suomi-Unkari Seuran historian kokoamiseksi.

Olen viime vuosina kerännyt tietoa Lahden Suomi-Unkari Seuran historiasta kolmessa vaiheessa. Niistä ensimmäinen osui keväälle 2019, jolloin Pécsin Unkari-Suomi Seuran perustajajäsen ja pitkäaikainen puheenjohtaja, nykyinen kunniapuheenjohtaja ja vankkumaton Suomen ja Lahden ystävä József Végh täytti 80 vuotta. Kun sikäläinen Unkari-Suomi Seura lisäksi täytti kuukautta aiemmin 45 vuotta ja kun Véghin ensimmäisestä Lahden vierailustakin tuli samana vuonna sattumoisin kuluneeksi tasan 50 vuotta, Lahden paikallisyhdistys päätti koota Lahden ja Pécsin ystävyysseurojen ja muiden toimijoiden yhteistyön historiaa esittelevän juhlanäyttelyn. Näyttely sai nimekseen ”Ystävyysvuodet, közös éveink 1966–2019” (Ystävyysvuodet, yhteiset vuotemme 1966–2019), ja se oli esillä Lahden kaupunginkirjaston ala-aulassa toukokuussa 2019.

Toinen vaihe yhdistyksen historian kartoittamisessa käynnistyi kesällä 2020, jolloin keräsin materiaalia Lahden ja Pécsin musiikkialan yhteistyötä käsittelevään artikkeliin. Se julkaistiin nimellä ”Säveltäjäpöytä” Päijät-Hämeen Tutkimusseuran vuosikirjassa ”Merkillinen maakunta – laulun ja soiton Päijät-Häme”. Artikkelin ensisijaisia tietolähteitä olivat Lahden kaupungin kaupunginarkiston ystävyyskaupunkitoimintaa koskevat dokumentit ja Pécsissä julkaistun Dunántúli Napló -sanomalehden digitaalinen tietokanta, josta pystyy hakusanoilla etsimään Lahden ja Pécsin yhteistyötä koskevia tai ylipäättään Lahtea ja Suomea koskevia artikkeleita vuosilta 1944–2004.

Tiedonkeruun kolmas vaihe käynnistyi syksyllä 2021 alkaessani kerätä aineistoa tätä historiikkia varten. Tärkein uusi tietolähde oli nyt yhdistyksen oma arkisto eli viiden täpötäyden mapin paketti, joka löytyi pitkän etsinnän jälkeen varastojen kätköistä. Mappeihin oli tallennettu yhdistyksen vuosikertomukset, johtokunnan ja vuosikokousten pöytäkirjat sekä jäsenkirjeitä ja kirjeenvaihtoa vuosilta 1971–1997. Sitä edeltävien vuosien – eli lähes 20 ensimmäisen toimintavuoden – tietoja ei ole paikallisesti tallennettu, mutta niistä saa yleiskuvan valtakunnallisen Suomi-Unkari Seuran vuosikertomuksista ja yhdistyksen aikaisemmista historia-katsauksista (Ystävyysseuratyö... 1977 ja Rantanen 2012). Tietoja löytyy satunnaisesti myös Etelä-Suomen Sanomien ja osin myös Uusi Lahti -lehden vanhoista numeroista. Toivoo vain voi, että myös suomalaisten sanomalehtien vanhat vuosikerrat tallennettaisiin kaikille avoimeen digitaaliseen tietokantaan, jonka avulla saisi kattavan kuvan niiden tiettyä aihepiiriä koskevista artikkeleista.

Viimeisin tiedonkeruvaihe on ollut luonnollisesti tämän historiikin kannalta tärkein. Se on fokusoitunut yhdistyksen omaan historiaan, mutta yhdistyksen toimintaa koskevien dokumenttien läpikäynti on samalla täydentänyt niitä aukkoja, joita aikaisempiin Lahden ja Pécsin yhteistyötä koskeneisiin analyyseihin oli jäänyt. Peruskuva ei ole muuttunut, mutta tarinaa täydentäviä ja perustelevia yksityiskohtia on löytynyt lisää.

Muita tietolähteitä täydentävän ja elävöittävän lisänsä ovat tuoneet joidenkin yhdistyksen jäsenten lähettämät muistelmatekstit. Onneksi myös joitakin vanhojen puheenjohtajien ja yhdistysaktiivien puheenvuoroja ja muisteluja on säilynyt kirjallisessa muodossa. Niiden sekä kaupungin ja yhdistyksen arkistoista löytyneiden dokumenttien avulla menneistä tapahtumista ja tapahtumien kulusta on mahdollista rakentaa kohtalaisen luotettava kuva.

Yhdistyksen historiaa tarkastellaan tässä julkaisussa kronologis-temaattista jäsentelyä noudattaen. Vaikka esitys etenee pääosin kronologisesti, yksittäisten teemojen kuvaus ulottuu tarvittaessa samalla kerralla jopa vuosikymmeniä eteenpäin. Näin menetellen vältetään samojen asioiden toistamiselta, mikä on väistämätöntä pelkästään kronologista jäsentelyä noudatettaessa. Lukemista helpottanee myös se, että yksityiskohtaiset viittaukset kaupungin tai yhdistyksen omasta arkistosta löytyviin dokumentteihin on jätetty pois, sillä asiayhteydestä yleensä selviää, mihin lähteeseen esitetyt tiedot perustuvat.

Tarkastelussa nousevat varsin näkyvästi esille yksittäiset toimijat. Se on sikäli perusteltua, että yksittäisten aktiivisten henkilöiden rooli on yhdistystoiminnassa aivan ratkaisevassa asemassa. Yhdistystoiminnassa ei tapahdu mitään ilman aktiivisia, tarmokkaasti toimeen tarttuvia, idearikkaita ja asialle omistautuneita henkilöitä. Samalla tavoin jokainen puheenjohtaja on tuonut toimintaan oman persoonallisen panoksensa, mikäli puheenjohtajuus on kestänyt paria vuotta pitempään. Tässä vaiheessa on paikallaan kiittää kaikkia henkilöitä ja organisaatioita, jotka

ovat eri tavoin auttaneet tämän historiikin kokoamisessa. Yhdistyksen jäsenistä erityiskiitos kuuluu Hedvig Halmeelle, Hannu Jalkaselle, Raija Lindénille, Jorma Parviaiselle ja Tuija Vähävuorelle.

Anne-Maaret Lamminmäki lähetti käyttöni isänsä lehtileikkeitä 1960- ja 1970-luvulta, vanhoja valokuvia sekä henkilökohtaisia muistelmia. Pécsissä asuvat József Végh ja Anja Haaparanta ovat vastanneet kärsivällisesti kaikkiin kysymyksiin. Toiminnanjohtaja Marjatta Manni-Hämäläinen ja hänen seuraajansa Botond Vereb-Dér avustivat keskusseuran papereiden läpikäynnissä. Kaupungin viranhaltijoista erityisesti viestintäjohtaja Heini Moisio ja kansliapäällikkö Timo Pohjansalo, jotka molemmat ovat tätä kirjoittaessa jo eläkkeellä, ovat avustaneet tiedonkeruuta monin tavoin.

Itä-Helsingin musiikkiopiston entistä rehtoria, viulunsoitonopettaja Géza Szilvayta kiitän Kaksi ystävyyskaupunkia -oratorion syntytaustaa valottavista tiedoista sekä Ilkka ja Mikko Koskelaa tämän julkaisun kansikuvasta. Antti Karisto esitti käsikirjoitukseen lukuisia tekstien luettavuutta parantavia muutoksia. Etelä-Suomen Sanomille kuuluu kiitos luvasta käyttää lehden vanhoja artikkeleita ja kuvia. Kiitos myös Lahden kaupungille ja Keski-Lahden seurakunnalle, jotka ovat antaneet avustusta historiikin julkaisukustannuksiin.

Sukellus Lahden Suomi-Unkari Seuran historiaan on ollut jännittävä retki. Yhdistyksen entisenä puheenjohtajana ja pitkäaikaisena jäsenenä tiesin jo vanhastaan, että tiiviit suhteet Pécsissä asuviin Suomen-ystäviin ja Pécsin Unkari-Suomi Seuraan ovat muodostaneet sen voimavaran, jonka ansiosta Lahden paikallisyhdistys lukeutui 2000-luvun alussakin Suomi-Unkari Seuran viiden suurimman paikallisosaston joukkoon. Syväasukellus historiaan on kuitenkin paljastanut, että Lahden paikallisyhdistyksen tarina on paljon jännittävämpi kuin arvasinkaan ja että kuluneiden 70 vuoden varrelle on osunut monia tapahtumia, joilla on myös yhdistyksen omaa horisonttia laajempaa merkitystä ja jotka kannattaa tallentaa kirjoitettuun muotoon. Toivottavasti tämä julkaisu tarjoaa löytämisen iloa myös sen lukijoille.

Lahdessa Pécsin päivänä, 1. syyskuuta 2022
Ilkka Haapola

SUOMI-UNKARI SEURAN LAHDEN PAIKALLISOSASTON ENSIMMÄISET VUODET

Suomen ja Unkarin kulttuurisuhteilla on pitkä, 1800-luvun alkupuolella tunnistettuun ja tunnustettuun kielisukulaisuuteen pohjautuva perinne. Niiden kukoistuskauti osui maailmansotien välisiin vuosikymmeniin, jolloin myös laajempi, politisoitunut sukukansa- ja heimoaate oli voimissaan. Toisen maailmansodan lopputulos toi näihin suhteisiin selvän katkoksen. Seurasi ”viiden vuoden syvä hiljaisuus” (Torstila 2022, 105; vrt. Halmesvirta 2010 ja Richly 2021).

Nykyinen Suomi-Unkari Seura perustettiin Aleksis Kiven päivänä vuonna 1950 käynnistämään uudelleen ystävyys- ja kulttuurisuhteita Unkariin perin pohjin muuttuneessa yhteiskunnallisessa ja geopoliittisessa ympäristössä. Perustajat olivat etupäässä vasemmistoon kuuluvia tai sitä lähellä olevia henkilöitä, joita kiinnostivat Unkarin kansandemokratian yhteiskunnalliset olot ja niiden esittely suomalaisille (Alenius 2000). Utta seuraa alettiin kuitenkin jo ensimmäisen kymmenvuotiskauden aikana kehittää kulttuuriseurauun suuntaan. Kansliapäällikkö Jaakko Nummisen mukaan tämä tavoite saavutettu jo 1950-luvun loppuun mennessä: ”seuran johtolimissä olivat edustettuina eri mielipidesuuntaukset” (Numminen 2020, 228).

Lahden paikallisosasto perustettiin 22.4.1952, seuran neljäntenä alaosastona Tampereen, Turun ja Kemin jälkeen. Niiden toiminta perustui sääntöjen 8. pykälään: ”Muualla kuin Helsingissä asuvat yhdistyksen jäsenet voivat yhdistyksen päämäärien toteuttamiseksi harjoittaa epäitsenäistä kollektiivista paikallistoimintaa, rekisteröimätömien alayhdistysten puitteissa, kuitenkin niin, ettei se ole ristiriidassa vuosikokouksen tai hallituksen päätösten ja ohjeiden kanssa eikä aiheuta yhdistykselle kuluja, joita ei ole hallituksessa hyväksytty.” (sit. Takalo 2021.)

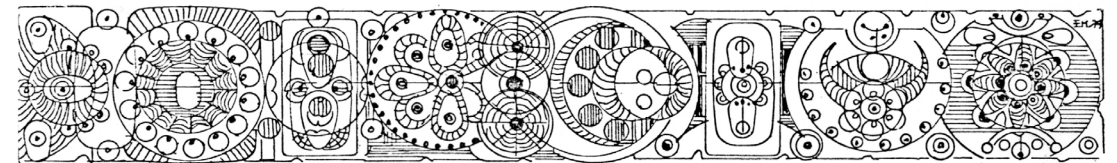
Lahden paikallisosaston perustamista kuvataan Suomi-Unkari Seuran toimintakertomuksessa seuraavasti: ”Jo pitemmän aikaa oli ollut hankkeita perustaa Lahteen Suomi-Unkari Seuran alaosasto. Kun sitten Lahteen järjestettiin Unkarin lasten piirustusten näyttely, niin mainitun näyttelyn avajaistilaisuuden illaksi, 22.4., kutsuttiin Kauppakunnan Ravintolaan Rautatienkatu 7 osaston perustava kokous. Tilaisuuteen saapui 68 asianharrastajaa. Kokouksen toimihenkilöinä olivat keskusseuran edustajat: puheenjohtajana toimi Ele Alenius ja sihteerinä Toivo Salonen. Tilaisuudessa olivat läsnä myös ministeri Dömötör ja lähetystösihteerii Band.” Osaston puheenjohtajaksi valittiin kaupunginteatterin näyttelijä Olavi, ”Ola”, Johansson ja sihteeriksi rouva Anni Boman. Heidän lisäksi johtokuntaan valittiin seuraavat 11 henkilöä: ”näyttelijä Tauno Lehtihalmes, näyttelijä Kauko Helovirta, johtaja Väinö Kakkonen, viilaaja Yrjö Koskinen, faktori Sadi Jalasti, rouva Helena Hedlund, sihteerii Mikko Eränen, työmies Voitto Hietanen, arkkitehti Juhani Antonnoff, palomies Einari Vuori ja toimitusjohtaja Hannes Vainio.” Osastoon liittyi heti 36 henkilöä, ja vuoden päättyessä jäsenmäärä oli noussut 48:aan, joista ”täysin maksaneita” oli 19.

Ensimmäisten vuosien aikana, 1960-luvulle saakka, paikallisosaston toiminta painottui uuden Unkarin oloja koskevan tiedon levittämiseen. Siinä tukeuduttiin pääosin Unkarin suurlähetystön tarjontaan, joka koostui kiertonäyttelyistä – kuten lasten piirustusnäyttelyistä (vuosina 1952 ja 1960), kansantaiteen näyttelystä (v. 1958) ja Unkarin nuorisoa esitelleestä näyttelystä (v. 1958) – ja maksuttomista elokuvanäytöksistä. Vuosina 1952–1962 Lahdessa esitettiin ainakin seuraavat unkarilaiset elokuvat: ”Penkkiurheilijat kentällä”, ”Hannibal”, ”Lasi olutta”, ”Penikka”, ”Koulun sankari” ja ”Rakas Anna”.

Suomi-Unkari Seuran paikallisosastoista aktiivisin oli 1950-luvun alkuvuosina kaiketi Kemin osasto, jolla oli jopa oma orkesteri ja joka oli joinakin vuosina jäsenmäärältäänkin jopa Tampereen osastoa suurempi. Toisaalta Lahdessakin intoa riitti ainakin perustamisvuonna omaankin tuotantoon: seuran vuosikertomuksen mukaan marraskuussa 1952 pidettiin 125 ”katsojaa” tavoittanut Unkari-ilta, ja joulukuussa Kauko Helovirta, Martti Kainulainen ja Ola Johansson esittivät unkarilaisia lauluja peräti 10 tilaisuudessa, joiden kuulijamäärä nousi 1 190 henkilöön. Paikallisosaston puheenjohtaja Ola Johansson oli sitä ennen jo ehtinyt tutustua Unkariin tavanomaista perusteellisemmin, sillä hän oli osallistunut Suomi-Unkari Seuran kokoaman ”työläisvaltuuskunnan” peräti kuukauden mittaiselle Unkarin matkalle kesällä 1952. Johansson oli toiminut valtuuskunnan johtajana.

Seuraavina vuosina into kuitenkin laantui. Vuoden 1953 vuosikertomuksessa todetaan: ”Lahden osasto on veljessarjasta nuorin. Tästäkö lienee johtunut, ettei se ole vielä pystynyt tasavertaiseen kilpailuun toiminnassa muiden osastojen kanssa.” Seuraavana vuonna (1954) Lahti sai suoranaisia pyyhkeitä: vuosikertomuksen mukaan paikallisosastojen toiminta on ollut ”olosuhteisiin nähden reipasta, lukuun ottamatta Lahden osastoa, jossa se on miltei lamassa”. Kritiikki tuntuu kohtuuttomalta, sillä Lahden alaosasto järjesti vuoden aikana sentään kolme tilaisuutta, joissa oli yleisöä 252 henkilöä.

Myös jäsenmäärä kasvoi ainakin kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Kolmantena vuonna jäsenkortistossa oli jo yli sata nimeä, ja jäsenmaksunsa maksaneiden määrä oli noussut yli viidenkymmenen. Jäsenmäärän kehityksestä vuosikymmenen loppupuolella ei seuran vuosikertomuksista löydy tietoa. Varmaa kuitenkin on, että Unkarin kansannousu syksyllä 1956 aiheutti kuohuntaa myös Suomi-Unkari Seurassa. Puheenjohtajana toiminut professori Erkki Itkonen erosi johtokunnan jäsenyydestä jo kansannousun aikana (26.10.) vastalauseena sille, että häneltä oli vaadittu kansannousun tuomitsevaa julkilausumaa. Vaikka ystävyysseura osallistui heti kansannousun jälkeen näkyvästi SPR:n keräykseen Unkarin hädänalaisten auttamiseksi, niin suuri osa väestöstä vierasti sitä, että ystävyysseuralla oli edelleen tiiviit yhteydet Unkarin suurlähetystöön. (Honka-Hallila 2000.)

KANAVAT PÉCSIIN AVAUTUVAT

Lahden kaupungilla on ollut vahva edelläkävijän maine uusien ystävyyskaupunkisuhteiden solmijana niin itänaapuriiin kuin Unkarin suuntaankin. Suhde Västeråsiin solmittiin jo vuonna 1940, kun Västeråsin kaupunki oli päättänyt lähettää hätäapua talvisodan pommitusten vaurioiden korjaamiseen. Vuonna 1947 Lahti teki ystävyyskaupunkisopimukset Norjan Ålesundin, Tanskan Randersin ja Islannin Akureyrin kanssa. 1950-luvun alkuvuosina kaupunginjohtaja Olavi Kajala pyrki aktiivisesti laajentamaan ystävyyskaupunkien piiriä myös Neuvostoliittoon, ja sopimus Zaporozjen kanssa saatiin solmituksi vuonna 1953, vain kuukautta ennen Turun ja Leningradin tekemää sopimusta. Kaupungin entisen tiedotuspäällikön Esa Juurolan (2022) mukaan Zaporozje valikoitui ystävyyskaupungiksi erehdyksessä: Lahti oli toivonut Neuvostoliitosta kumppanikseen puuseppien kaupunkia, mutta tulkkina toiminut kansanedustaja Hemmi Lindqvist oli kiireessä sotkenut keskenään venäjän kielen puuseppää ja valimotyöntekijää tarkoittavat sanat. Niinpä Lahti teki ystävyyskaupunkisopimuksen metallivalimoihin erikoistuneen Zaporozjen kanssa. Yhteistyösuhteesta ei ole puuttunut yllättäviä käännteitä jatkosakaan. Neuvostoliiton hajottua Zaporozje jäi osaksi Ukrainaa. Vielä muutama vuosikymmen sitten useimmilla lahtelaisilla oli vain epämääräinen käsitys, että se sijaitsi jossain itärajan takana. Vuonna 2022 tämän Dneprin rannalla kohoavan kaupungin ukrainankielinen nimi Zaporizžja on syöpynt eurooppalaisten tajuntaan, kun lähistöllä sijaitseva Euroopan suurin ydinvoimala on ollut vaarassa jäädä sotatoimien jalkoihin. Kun sota lopulta päättyy, niin ehkäpä västeråsilaisten antama apu pannaan kiertämään ja lähetetään Zaporizžjaan pommitusten vaurioita korjaamaan.

Lahden ja Pécsin yhteistyön katsotaan alkaneen syksyllä 1956. Ystävyyskaupungin etsiminen Unkarista oli ensimmäistä kertaa esillä kaupunginhallituksen kokouksessa 13.6.1956, jolloin päätettiin ryhtyä toimenpiteisiin ”unkarilaisen veljeskaupungin hankkimiseksi”. Loppukesästä kaupunginjohtaja Olavi Kajala oli puolisonsa kanssa lomamatkalla Unkarissa tutustuen myös Pécsiin, jota apulaiskaupunginjohtaja Reijo Vornanen oli hänelle ehdottanut. Kaupungin historialliset nähtävyydet tekivät heti vaikutuksensa. Kajala totesi sikäläisen Dunántúli Napló-lehden haastattelussa, että ”tämän vierailun jälkeen on luonnollista, että ... me toivomme saavamme Pécsistä ystävyyskaupungin” (Dunántúli Napló 7.9.1956).

Pécs oli Lahden kuudes ja samalla uusin ystävyyskaupunki seuraavat 30 vuotta, kunnes kaupunki solmi suhteet Garmisch-Partenkircheniin vuonna 1987. Tällä hetkellä Lahdella on 13 ystävyyskaupunkia ja 4 ystävyyskuntaa Nastolakuntaliitoksen tuloksena.

Pécsille Lahti oli ainoa ystävyyskaupunki vuoteen 1973 saakka ja vuoteen 1986 saakka ainoa läntisen Euroopan markkinatalousmaissa sijainnut ystävyyskaupunki.

Vuonna 1986 kaupunki solmi ystävyysuhteet lähellä Stuttgartia sijaitsevaan Fellbachiin ja vuonna 1989 Itävallan Graziin 1989. Tällä hetkellä Pécsillä on 14 ystävyyskaupunkia ja 7 kumppanuuskaupunkia.

Lahden ja Pécsin ystävyysuhteen alku osui pahimpaan mahdolliseen ajankohtaan, sillä vajaat pari kuukautta Kajalan vierailun jälkeen Unkarissa koettiin neuvostopanssarien kukistama kansannousu. Se vaikutti varmasti myös lahtelaisten mielipiteisiin. Niinpä ensimmäisen virallisen valtuuskunnan lähettäminen Pécsiin vuonna 1958 herättikin näkyvää vastustusta (Haapola 2020). Se että yhteydenpitoa Pécsiin kuitenkin jatkettiin, oli todennäköisesti voimakastahtoisesta Olavi Kajalan ansiota. Se liittyi hänen realistiseen ja maltilliseen ulkopoliittiseen linjaansa ja pyrkimyksensä kehittää Lahtea modernina, kansainvälisesti suuntautuneena kaupunkina. Kajala ehkä myös näki Pécsin sellaiseksi potentiaaliseksi yhteistyökumppaniksi, johon kannatti vaalia hyviä suhteita.

Kaupunkien kanssakäymistä viriteltiin ensi vaiheessa virallisten valtuuskuntien vierailuilla. Pécsin valtuuskunta kävi Lahdessa ainakin vuosina 1957 ja 1963. Lahden kaupungin valtuuskunnat vierailivat vuorostaan Pécsissä vuosina 1958 ja 1962. Ystävyyskaupunkia esiteltiin puolin ja toisin myös kaupunkilaisille muun muassa sanomalehtiartikkelien avulla. Esimerkiksi vuoden 1963 valtuuskuntavierailun yhteydessä Etelä-Suomen Sanomat esitteli Pécsiä kulttuurikaupunkina, jonka moderni baletti on niittänyt laakereita kaikkialla maailmassa ja jossa musiikkikulttuurilla on vahva jalansija. ”Kaupungissa ilmestyy kirjailijoiden ja runoilijoiden oma lehti. Siellä on taidelyseo, jonka opetusohjelmassa on ... taideaineisiin liittyviä opetusaineita. Nämä ja monet taide- ja historialliset museot kertovat Pécsin kulttuuriharrastuksista... Ja kuka lahtelainen asteleekin vieraana ja matkalaisena Pécsin kaduilla, hän todella tietää olevansa kaupungissa, joka on rikas muistoista ja kulttuurista.” Kaupunkilaisten arkipäivää taas ”sävyttää kivihiihteellisyys, joka on kaupungissa yli 100 vuotta vanha teollisuudenhaara. Korkealaatuista kivihiihtä louhitaan 650 metriä syvästä kaivoksesta ja yhä syvemälle maan uumeniin mennään.” (Etelä-Suomen Sanomat 16.4.1963.)

Ystävyyskaupunkisuhteen solmimisella oli Suomi-Unkari Seuran Lahden paikallisosastolle aivan ratkaiseva merkitys varsinkin pitemmällä aikavälillä. Sen ansiosta ystävyysseurato alkoi suuntautua nimenomaan Pécsiin, ei Unkariin yleensä. Sen ansiosta lahtelaisten ja pécsiläisten yhteisöjen yhteistyöhankkeisiin oli saatavissa myös kaupungin ystävyyskuntatoimintaan kohdentamaa rahoitusta. Se loi toimintaan myös institutionaalista jatkuvuutta, mitä harvoin syntyy yksinomaan epävirallisiin, henkilökohtaisiin suhteisiin perustuvassa yhteistyössä. Tärkeä oli myös se, että kiinnostus ystävyysseuran toimintaan alkoi ennen pitkää herätä niin kaupungin toimihenkilöiden kuin paikallisen kulttuurielämän piirissä.

Olavi Kajala, joka toimi useaan otteeseen myös SDP:n kansanedustajana, lähti itsekin mukaan ystävyysseuran toimintaan. Hänet valittiin valtakunnallisen Suomi-Unkari Seuran johtokuntaan keväällä 1958, ja hän jatkoi johtokunnan jäsenenä, lyhyttä taukoa lukuun ottamatta, enneaikaiseen kuolemaansa (24.3.1967) saakka.

Suomi-Unkari Seuran vuosikertomuksiin on vuosilta 1952–1970 kirjattu vain satunnaisesti tietoja paikallisosastojen johtokuntiin valituista henkilöistä. Nekin paljastavat, että Lahden osaston johtokunnan kokoonpano oli vuonna 1959 ensimmäisiin toimintavuosiin verrattuna olennaisesti muuttunut, todennäköisesti Kajalan aktiivisen työn tuloksena. Enemmistö johtokunnan jäsenistä oli nyt kaupunginhallinnon viranhaltijoita ja luottamusmiehiä tai kulttuurielämän avainhenkilöitä: tähän joukkoon lukeutuivat kaupunginjohtaja Olavi Kajala, kaupunginlakimies Tauno Pulkki, kansakouluntarkastaja Olavi Ketonen, musiikkitoimenjohtaja ja kapellimestari Urpo Pesonen, Viipurin musiikkiopiston (nykyisin Lahden konservatorio) johtaja Felix Krohn sekä kaupunginhallituksen jäsenet opettaja Yrjö Koskinen (yhdistyksen perustajajäsen) ja kunnallisneuvosmies Niilo Savutie. Paikallisosaston puheenjohtajana toimi Kansan Uutisten aluetoimittaja Mikko Eränen, hänkin yksi perustajajäsenistä. Johtokuntaan kuuluivat lisäksi autoilija Arvo Heino, autoilija Aarne Haaparanta, kamreeri Hilikka Eero-Hovi ja rouva Pirkko Toropainen.

Johtokuntaan valittujen musiikin ammattilaisten Urpo Pesosen ja Felix Krohnin valmius lähteä mukaan ystävyysseuratoimintaan juontui ehkä heidän perhetaustoistaan löytyvistä Unkari-yhteyksistä. Urpo Pesosen isä, kansanedustajanakin toiminut Helsingin kansakouluntarkastaja Matti Pesonen oli aktiivisesti mukana sotien välisessä suomalais-ugrilaisessa yhteistyössä (Taipale 1980; Halmesvirta 2010). Hän toimi Helsingissä vuonna 1921 pidetyn ensimmäisen suomalaisugrilaisen kokouksen koolle kutsuja ja myös seuraavia suomalais-ugrilaisia kulttuurikongresseja valmistelleen ”suomalais-ugrilaisen kulttuuritoimikunnan” puheenjohtajana vuosina 1921–1938 sekä Suomalaisuuden liiton ”sukukansaosaston” johdossa vuodesta 1923 alkaen. Matti Pesonen kuului myös herännäisyysliikkeen johtohahmoihin ja solmi sitäkin kautta yhteyksiä moniin Unkarin luterilaisen kirkon piirissä toimineisiin henkilöihin. Urpo Pesonen viittasi itsekin isänsä Unkarin yhteyksiin Dunántúli Napló -lehden haastattelussa, joka tehtiin hänen ensimmäisen Pécsin vierailunsa aikana: ”Olen nyt ensimmäistä kertaa teidän maassanne, ja se tuo mieleen isäni. Hän oli opettaja ja Suomi-Unkari Ystävyysseuran puheenjohtaja. Hän osasi unkarin kieltäkin ja kertoi minulle todella paljon Unkarista.” (Dunántúli Napló 12.3.1966)

Liisa Pesonen, joka oli miehensä mukana tällä vierailulla, muistaa Matti Pesosen Unkarin-yhteyksien nousseen esille jo junamatkalla Budapestista Pécsiin: Heitä vastapäätä oli istunut tummaan asuun pukeutunut herrasmies, joka oli hetken kuluttua tiedustellut, mistä maasta vieraat ovat tulossa. Kuultuaan, että he olivat suomalaisia ja että hänen edessään istui Matti Pesosen poika, tämä herrasmies

oli noussut hämmästyneenä seisomaan ja kertonut olleensa Matti Pesosen ystävä ja käyneensä Suomessa useita kertoja sotien välisenä aikana. Heidän kanssamatkustajansa sattui olemaan Pécsin luterilaisen seurakunnan pastori, joka seuraavan sunnuntain jumalanpalveluksessa kertoi tästä yllättävästä kohtaamisesta. (Pesonen 2020.)

Myös Felix Krohnin (1898–1963) perhetaustasta löytyy yhteyksiä Unkariin. Hänen isänsä musiikkitieteen professori Ilmari Krohn oli todennäköisesti ensimmäinen suomalainen, joka tapasi henkilökohtaisesti Béla Bartókin (Tervonen 2012, 135). Se tapahtui maaliskuussa 1911 Roomassa musiikintutkijain kongressissa. Bartók ja Kodály olivat jo ennen sitä hyödyntäneet Krohnin kehittämää systematiikkaa ensimmäisessä unkarilaisen kansanmusiikin kokoelmassaan. Ilmari Krohn puolestaan julkaisi vuonna 1925 perusteellisen esittelyn Bartókin tutkimuksesta *Das Ungarische Volkslied (A magyar népdál)*. Viljo Tervosen mukaan Ilmari Krohn osasi uncaria, mistä myös Bartók oli tietoinen. Siihen viittaa Krohnin sama unkarinkielinen kortti, jossa Bartók pyytää tätä levittämään tietoa ja hankkimaan tilaajia hänen romanialaisia kansanlauluja käsittelevälle teokselleen. Tervonen (2012, 148) arvelee, että Ilmari Krohnin unkarin kielen taito oli tavallaan ”sukuperinne”: hänen isänsä, kansanrunouden tutkija Julius Krohn oli perehtynyt unkarin kieleen ja myös kääntänyt unkarinkielisiä runoja. Felix Krohnin unkarin kielen taidosta ei ole tietoa. Hän ei ehtinyt toimia kovinkaan kauan Lahden paikallisosaston johtokunnassa, sillä hän kuoli pitkään vaivanneeseen sairauteen marraskuussa 1963 (Hassinen 2016).

Vaikka Lahden paikallisosaston johtokunnan kokoonpanossa oli tapahtunut suuria muutoksia, toiminta oli vielä 1960-luvun alkuvuosina Suomi-Unkari Seuran toimintakertomusten valossa etupäässä valtakunnallisten konserttikiertueiden ja kiertävien tapahtumien varassa. Vuosina 1962–1965 Lahdessa vierailivat ainakin ohjaaja Zoltán Fábrin johtama elokuvavaltuuskunta (1962), Pécsin kansallisteatterin baletti (1962), Debrecenin kansantanssiryhmä (1964) ja Béla Bartók -kansantanssiryhmä (1965). Paikallista panosta ja osaamista edusti Lahden kaupunginorkesterin ”Unkarilainen konsertti” (31.3.), joka käynnisti Unkarin kansantasavallan 20-vuotisjuhlavuoden merkeissä vietetyn valtakunnallisen ”Unkarin viikon”. Konsertin avasi kaupunginjohtaja Kajala, ja sen päätyttyä kaupunki tarjosi illallisen kutsuvieraille, eli suurlähettiläspari Kurtánille ja ystävyysseuran puheenjohtaja Kaarina Virolaiselle.

Urheilijat ehtivät ensin

1960-luvun alussa viriteltiin vähitellen Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhteeseen välittömästi kytkeytyvää yhteistyötä. Avautuviin mahdollisuuksiin tarttuivat ensimmäisenä jalkapalloseurat. Se ei ollut yllättävää, sillä Unkarin jalkapallomaajoukkueen häikäisevät suoritukset Helsingin olympialaisissa olivat vielä hyvin muistissa. Päänavaajana toimi Viipurin Reipas (myöhemmin Lahden Reipas), joka teki harjoittelu- ja kilpailumatkan Pécsiin syksyllä 1963. Matkalle osallistui kaikkiaan 28 henkilöä, ja ryhmän johtajana toimi kaupunginjohtajan tehtäviä viransijaisena hoitanut Aarre Santero. Dózsán jalkapallojoukkue ja Pécsin kaupungin urheiluvaltuuskunta tulivat vastavierailulle seuraavana kesänä (30.6.–9.7.1964). Dózsán joukkue ehti 10-päiväisen vierailun aikana pelata Lahden Reippaan ohella Helsingin Allianssia ja Kuopion Palloseuraa vastaan. Kun vieraat lähtivät paluumatkalle junalla Vainikkalan kautta, heillä oli mukanaan Lahden kaupungin lahjoittama lasikuituseiväs, elettiinhan Suomessa Pentti Nikulan ansiosta seiväshypyn kultakautta.

Pari vuotta myöhemmin (1966) Pécsissä kävi vuorostaan Upon Pallo, ja joukkueen mukana oli myös kaupungin urheilutoimenjohtaja Pentti Tiilikainen. Isäntänä toimi jälleen Dózsán jalkapalloseura, jolla ei ollut kuitenkaan rahaa vieraiden majoittamiseen ja ylläpitoon. Vieraat joutuivat siten maksamaan koko matkan itse. Jalkapalloilijoiden kanssakäyminen ei jäänyt tähän, vaan lahtelaisjoukkueet tekivät harjoittelumatkoja Pécsiin myös 1970- ja 1980-luvulla.

Kanssakäymistä oli toki muissakin urheilulajeissa. Lahtelaispyöräilijät osallistuivat Mecsek-pokaali -kisaan ensi kerran vuonna 1966. Liikkeellä olivat silloin Raimo Suikkanen, Kari Koskinen ja Pentti Lääveri sekä huoltaja Matti Suikkanen ja joukkueen johtaja Esko Puusola. 1970-luvun alkuvuosina pécsiläiset nyrkkeilijät kävivät Lahden Laakin vieraina.

Musiikin alan yhteistyö käynnistyy

Lahden kulttuurilaitosten historian (Koski ym. 2006, 289) mukaan Lahti alkoi 1960-luvulla saada mainetta merkittävänä musiikkikaupunkina: ”Siellä toimivat musiikkiopisto, ..., koko Suomen näkökulmastakin uraa uurtaneet kansakoulujen musiikkiluokat, kaupunginorkesteri ja melko korkeatasoiset kuorot, ja siellä tehtiin jopa omia oopperaproduktioita”. Tähän kehitykseen vaikutti osaltaan Lahden ja Pécsin välinen musiikin alan yhteistyö, joka käynnistyi 1960-luvun puolivälissä.

Ensimmäinen musiikin alan yhteistyöhön viittaava pöytäkirjamerkintä löytyy elokuulta 1963. Pécsin johto lähetti silloin Lahteen aloitteen ystävyystoiminnan laajentamisesta. Siinä esitettiin, että vuosittain järjestettäisiin vastavuoroisesti ”Lahti-Pécs ystävyyskaupunkiviikko”, jonka aikana ystävyyskaupungissa

vierailisi ”joku nimekäs kapellimestari, arkkitehti, lääkäri jne...”. Toisena konkreettisena kohtana esitettiin, että kumpikin kaupunki nimeäisi jonkin kadun tai torin ystävyyskaupungin mukaan¹.

Pécsin aloitetta kierrätettiin hallintokunnissa, ja ainakin musiikkilautakunta otti siihen myönteisen kannan. Sen 15.10.1963 päivätyssä lausunnossa todetaan: ”Musiikkilautakunta tervehtii ilolla kaupunginneuvoston toimeenpanevan komitean puheenjohtajan aloitetta. Lautakunnan käsityksen mukaan olisi aloitteessa ... mainittu vuorovaikutus parhaiten toteutettu siten, että kumpikin kaupunki vaihtaisi orkesterin johtajaa. Vaihdon ei tarvitsisi olla samanaikainen, vaan Lahdesta voisi kapellimestari Pesonen matkustaa Pécsiin aloitteessa esitetyn juhlatiimin ajaksi ja Pécsin orkesterin johtaja puolestaan voisi vierailijana johtaa konsertin Lahdessa erikseen sovittuna ajankohtana, joka sopisi kaupunginorkesterin konserttiohjelmaan. Myöhemmin voisi tulla kysymykseen myöskin orkesterien vaihto.”

Kapellimestari Urpo Pesosen konserttavierailu Pécsiin toteutui maaliskuussa 1966 osana Sibeliuksen juhluvuoden toimikunnan järjestämää vaihto-ohjelmaa. Mutta jo sitä ennen, elokuussa 1965, Pécsin konservatorion johtaja György Antal ehti saapua kahden oppilaansa kera Lahteen Pesosen johtamalle kansainväliselle musiikkileirille. Seuraavana kesänä Antal tuli uusien opiskelijoiden kera musiikkileirille toimien myös opettajana. ”Opetin säveltapailua, ... jota meillä ympäri maata opetetaan. Tämä erityinen unkarilainen menetelmä oli heille kohtalaisen uutta. Opetin saksaksi, mutta vein mukanaan myös meidän oppikirjamme, jotka jätin sinne. Ne otetaan tuota pikaa Lahden konservatorion opetusohjelmaan.” Näin kertoi Antal matkastaan Dunántúli Napló -lehdelle (Dunántúli Napló 4.9.1966).

¹ Viimeksi mainittu tavoitekin toteutui ennen pitkää: kaupunginkirjaston itäpuolelle jäävät Kirkkokadun puistomaiset osat nimettiin 15.5.1978 ”Pécsinpuistoksi” ja ”Zaporozjenpuistoksi” (<https://www.lahti.fi/tiedostot/paavolan-kampuksen-hankesuunnitelma>). Sen aikaisen Paavolan kulttuurikeskusta (teatteri, kirjasto, aikuiskoulutuskeskus ja taidemuseo) koskeneen suunnitelman mukaan Pécsinpuisto olisi sijoitunut aikuiskoulutuskeskuksen ja taidemuseon väliin, siis aivan paraatipaikalle. Suunnitelma ei koskaan täysin toteutunut, sillä taidemuseo jäi rakentamatta. Pécsinpuisto ja Zaporizžjanpuisto sijaitsevat kuitenkin edelleen näkyvällä paikalla, uuden Gaudia-lukion (Kirkkokatu 16) edessä tai sen välittömässä läheisyydessä. Pari vuotta sitten valmistuneen Paavolan hankesuunnitelman mukaan kyseiset puistokaistaleet ”säilyvät kaavamuutoksessa ennallaan eli ovat jatkossakin yleisessä käytössä, mahdollistaen alueen läpi kulkemisen kävellen ja polkupyörin sekä puistoalueiden hyödyntämisen.” Suunnitelmassa todetaan kuitenkin, että niiden viihtyisyyttä tulee jo keskeisen sijainnin vuoksi parantaa.

Pécsissä avattiin vuonna 1979 vastavuoroisesti ”Lahdenkatu” (Lahti utca) uuteen Kertvárosin kaupunginosaan, jonka keskusaukio nimettiin ”Ystävyyskaupunkien aukiksi”.

Kun pää oli saatu avatuksi, Antal toi Lahden musiikkileirille vuosittain pari kolme musiikin opiskelijaa, ja usein myös unkarilaisia opettajia. Esimerkiksi Pécsin konservatorion viulunsoiton lehtori György Papp ja Budapestin oopperaorkesterin soolosellisti Iván Török opettivat Lahdessa ainakin vuosina 1973 ja 1975. Pécsiläisten ohella Lahden musiikkileireille osallistui myös zaporozjelaisia – tai kuten nyt sanottaisiin: zaporizjalaisia – musiikinopiskelijoita. Vuonna 1975 viimeiselle leiriviikolle tuli kymmenkunta leirille aiemmin osallistunutta unkarilaista ammattimuusikkoo. Etelä-Suomen Sanomat ounastelikin, että leirin julkisissa konserteissa tulisi heidän ansiostaan olemaan huomattava annos ”musiikkilista hohtoa” yli tavallisen tason (Haapola 2020).

Lahtelaiset musiikin opiskelijat ja opettajat pääsivät vastavuoroisesti – ja joinakin vuosina osin paikallisosaston rahallisen avun turvin – Pécsin kansainväliselle musiikkileirille, joka perustettiin kesällä 1967 osin Lahdesta saatuihin kokemuksiin tukeutuen. Pécsin leireillä kävivät ainakin musiikinopettaja Yrjö Leppänen sekä musiikinopiskelijat Jaakko Vuornos, Arja Laukas, Leena Kavilo, Hannu Parviainen, Jukka-Pekka Saraste, Elise Jaro, Maija Kainulainen, Annikki Lahtinen, Inga Kivelä, Tuija Lamminmäki, Päivi Kärkäs, Juhani Lamminmäki ja Eero Pulkkinen, joka toimii nykyisin Lahden konservatorion johtajana.

Kuorovierailut – Oj mámme, Szoumi, szünnüjma!

Kuorovierailuista muodostui tavallisia kaupunkilaisia näkyvimmin koskettanut yhteistyön muoto. Päänaavaajana toimi Lahden Mieskuoro, joka vieraili Pécsissä huhtikuussa 1966 pitäen konsertit myös Szigetvárossa ja Budapestissa ja esiintyen Unkarin televisiossa ja radiossakin. Tälle matkalle osallistui myös kaupunginjohtaja Kajala ja joukko kuoron kannatusjäseniä.

Kuva 1. Lahden Mieskuoro lähtötunnelmissä Lahden linja-autoasemalla 14.4.1966. (Etelä-Suomen Sanomat 15.4.1966.)

Lahden Mieskuoro oli ensimmäinen suomalainen mieskuoro Unkarissa vuosikymmeniin, ja vierailu sai runsaasti palstatilaa Dunántúli Napló -lehdessä. Lahden Mieskuoroa esiteltiin laajasti jo etukäteen, ja kuoron saavuttua Pécsiin lehti julkaisi lähes etusivun levyisen tervetuliaistoivotuksen (16.4.1966): ”Rakaudella tervehdimme suomalaisen veljeskaupunkimme, Lahden lähetystä!” Sen alla kerrottiin, että isäntänä toiminut Opettajien talon kamarikuoro otti vieraansa vastaan Maamme-laululla, unkarilaisittain kirjoitettuna:

*„Oj mámme, Szoumi, szünnüjma!
Szojsz szana kultajnen!
Ej lákszoa, ej kukkulá,
Ej vette, rantá rakkámpá
Kujn kotimá te pohjojnen,
Má kállisz iszien!”*

Lahden Mieskuoron - ”kaupungin edustuskuoron” (Hakaste 2020, 39) – Pécsin vierailu oli vuoden mediatapauksia Lahdessakin. Etelä-Suomen Sanomat uutisoi asiasta jo tammikuussa. Sen jälkeen lehti kirjoitti kuoron harjoituksista ja läksiäiskonsertista, ja lähtöviikollakin matkavalmisteluja seurattiin tiiviisti (10.4., 13.4. ja 15.4.). Toimittaja Kalevi Salomaa lähti matkalle mukaan kirjoittaen sen etenemisestä ja konserttien saamasta vastaanotosta lähes päivittäin. Pari viikkoa vierailun jälkeen lehden viikkoliitteessä julkaistiin vielä Salomaan kuvareportaasi matkakohteena olleesta Pécsistä (Salomaa 1966).

Kuva 2. Pécsissä kesällä 1970. Kuvassa Urpo Pesonen (vas.), Klára ja György Antal, Sara Söjtör, Antalien tytär, Soile Riihelä, Ahti ja Anja Lamminmäki sekä Liisa Pesonen. (Kuvaajana Anne-Maaret Lamminmäki.)

Taulukko 1. Kuorovierailuja Lahden ja Pécsin välillä vuosina 1966–1989.

Vuosi	Vieraileva kuoro	Isäntä
1966	Lahden Mieskuoro	Pécsin opettajaopiston kamarikuoro
1967	Ferenc Liszt -kuoro Lahden Oratoriokuoro Pécsin opettajaopiston kamarikuoro	Lahden Oratoriokuoro Ferenc Liszt -kuoro Lahden Mieskuoro
1968		
1969	Ferenc Liszt -kuoro	Lahden Oratoriokuoro
1970	Lahden Oratoriokuoro	Ferenc Liszt -kuoro
1971	Lahti-kuoro Pécsin Madrigaalikuoro	Pécsin Madrigaalikuoro Lahti-kuoro
1972	Béla Bartók -kuoro Lahden kamarikuoro	.. ÁFÉSzin Janus Pannonius - kuoro
1973		
1974	Mecsek-kuoro	Lahden Työväen Mieskuoro
1975	Lahden Mieskuoro Komlón lapsikuoro	.. Lotilan ja Tiirismaan koulut
1976	Lahden Työväen Mieskuoro Lahden musiikkiluokkien kuoro	Mecsek-kuoro Komlón kuorofestivaali
1977	Mecsek-kuoro	
1978	Keski-Lahden seurakunnan kirkkokuoro Ferenc Liszt -kuoro Pécsin Madrigaalikuoro Mallasjuoman mieslaulajat	.. Lahden Oratoriokuoro Lahti-kuoro ..
1979	Lahti-kuoro	Pécsin Madrigaalikuoro
1980	Janus Pannonius -kuoro	..
1981		
1982	Ferenc Liszt -kuoro Lahden Työväen Mieskuoro Pécsin musiikkiluokkien ja teknisen koulun nuorisokuoro	Lahden Mieskuoro Mecsek-kuoro ”Lahti soittaa ja laulaa” -tapahtuma
1983	Lahden Mieskuoro	Ferenc Liszt -kuoro
1984	Lotilan 6c-luokkakuoro Pécsin Madrigaalikuoro	Mátyás Király -koulu Lahti-kuoro
1985	Mátyás Király -koulun kamarikuoro Lahti-kuoro Lahden Viihdekuoro	Lotilan koulu Pécsin Madrigaalikuoro Zoltán Kodály -kuoro
1986	Zoltán Kodály -kuoro	Lahden Viihdekuoro
1987		
1988	Mecsek-kuoro Lotilan 5c-luokkakuoro	Lahden Työväen Mieskuoro Mátyás Király -koulu
1989	Mátyás Király -koulun kamarikuoro August Senoa -naiskuoro	Lotilan koulu Finn-kanteleet

Mieskuoron vierailu oli tärkeä avaus lahtelaisten ja pécsiläisten kuorojen väliselle kanssakäymiselle. György Antalín johtama yli satapäinen Ferenc Liszt -kuoro tuli Lahteen seuraavana keväänä esiintyen myös Lahden kaupunginorkesterin konsertissa, ja Urpo Pesosen johtama Oratoriokuoro lähti vastavierailulle Pécsiin kuukautta myöhemmin. Syyskuussa Lahden Mieskuoro sai puolestaan vieraakseen Pécsin opettajaopiston kamarikuoron, joka oli toiminut mieskuoron vierailun isäntänä. Sen jälkeen kuorovierailuja tehtiin puolin ja toisin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vuosittain. Vuosina 1966–1989 niiden kokonaismäärä nousi vähintään 35:een (taulukko 1, vrt. Haapola 2020).

Lahden naislaulajat kuului niihin harvalukuisiin lahtelaiskuoroihin, jotka eivät käyneet esiintymässä Pécsissä vuosien 1966–1989 välisellä kaudella, vaikka sillä oli kaksikin unkarilaista taiteellista johtajaa: heinolalainen Zsuzsánna Király (vuosina 1987–1990) ja hänen jälkeensä (vuosina 1990–1998) Lahden konservatorion sellonsoiton opettaja Zsolt Herczegh (Pousi 2003). Unkarissa Herczeghin kaudella toki käytiin, mutta matkakohteena oli silloin Balatonfüred, jossa oli Zsolt ja Mariann Herczeghin kesänviettopaikka. Herczeghin johtama Lahden konservatorion nuorten jousisoittajien kamarimusiikkiryhmä Vivaldika sen sijaan vieraili Pécsissä ainakin kaksi kertaa. Ensimmäinen vierailu osui huhtikuuhun 1989, jolloin he esiintyivät myös Pécsin Unkari-Suomi -ystävyyserhon 15-vuotisjuhlassa. Toisella Pécsin vierailullaan syyskuussa 1996 Vivaldika esiintyi Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhteen 40-vuotisjuhlassa. Zsolt ja Mariann Herczegh kirjoittivat silloin Dunántúli Napló -lehteen artikkelin, jossa he muistelivat opiskeluaikojaan Pécsissä ja Lahden konservatorion suhteita Pécsiin. He nostivat esiin Aarre Hemmingin ja György Antalín yhteistyön, Kodály-metodin käyttöönoton Lahden musiikkiluokilla ja konservatoriossa sekä vastavuoroiset vierailut kaupunkien välillä. Yhteistyön käynnistäjät olivat jo eläkkeellä, joten kirjoittajat kokivat tehtäväkseen perinteen jatkamisen. (Herczegh Zsolt ja Mariann 1996.)

Kodály-metodi loi perustan lahtelaiselle musiikkikasvatukselle

Pécsiin solmittujen musiikkisuhteiden merkittävin anti oli niiden vaikutus musiikkikasvatukseen kehitykseen Lahdessa. Pääosin niiden ansiosta ”Kodályin pedagogiikasta ja unkarilaisten kokonaisvaltaisesta musiikkikasvatuksesta tuli Lahden musiikinopetuksen kehittämisen johtotähti ” (Häyrynen 2008, 93). Tärkeä rooli tässä työssä oli kansakouluntarkastaja Olavi Ketosella, musiikkiopiston johtajalla Aarre Hemmingillä ja koulunjohtaja Kuisma Pesolalla.

Olavi Ketonen, joka toimi paikallisosaston johtokunnan jäsenenä vuodesta 1959 alkaen ja puheenjohtajana vuosina 1996–1968, innostui unkarilaisesta musiikkikasvatuksesta Suomi-Unkari Seuran valtuuskunnan Unkarin matkalla tammi-kuussa 1965:

”... Minulle koulumiehenä vaikuttavinta oli kuulla Unkarin musiikkiluokkien esityksiä. Nämä kuuluisan Zoltán Kodályin (1882–1967) menetelmin huipputasolle kehitetyt musiikkikulttuurin kukkasat olivat kansainvälisesti arvostettuja... Kyynelitä oli vaikea pidättää suomenkielistä laulua kuunnellessa. Tein lujan päätöksen, että tällaiset luokat toimivat kerran Lahdessakin. Niin kuin sitten aikanaan toimivatkin, ja yhä edelleen vahvasti unkarilaisen musiikkipedagogiikan vaikutteita omaksuneina, erityisesti Kiiskin, Hemmingin ja Pesolan kehittäminä.” (Ketonen 1992.)

Päätös Lahden musiikkiluokkatoiminnan aloittamisesta syyslukukaudella 1966 syntyi harvinaisen ripeästi (Vähälä 1996). Aarre Hemming teki kansakoulujen johtokunnalle aloitteen ”musiikillisesti lahjakkaiden luokan” perustamisesta helmikuussa 1966. Johtokunta otti siihen myönteisen kannan, ja lähetti asian jatkovalmisteluun. Pian päätöksen jälkeen johtokunnan jäsenenä toiminut koulunjohtaja Kuisma Pesola lähti mukaan Lahden Mieskuoron konserttimatkalle Pécsiin nähdäkseen, miten musiikinopetus sujui Unkarissa. Matkalla Pesola vakuuttui siitä, että Kodályin menetelmä soveltuisi myös Lahteen. Bertta Sisko Vähälän (2004) mukaan hän oli ”suorastaan haltioitunut unkarilaisesta opetuksesta ja sen tuloksista”. Johtokunta päätti musiikkiluokkakokeilun käynnistämistä kahdella luokalla syksyllä 1966 ja määräsi niiden opettajiksi Paavo Kiiskin ja Tapani Valtasaaren. Koska toiminta oli uutta, Kiiski lähti jo samana kesänä Orivedelle Klemetti-opiston Kodály-menetelmään perehdyttävälle kurssille. Myöhemmin hän muisteli käyneensä kolme kertaa myös Pécsissä lisäoppia hakemassa. Eniten hyötyä oli siitä, että ”sai Unkarissa seurata käytännön työtä, istua oppitunneilla ja keskustella opettajien kanssa” (Rusi 2008). Uusi toimintamalli osoittautui alusta alkaen onnistuneeksi, ja Lahden musiikkiluokista tuli esikuva muulle maalle.

Aarre Hemming, joka tuli Lahteen musiikkiopiston (myöhemmin Lahden konservatorion) johtajaksi vuonna 1965, sai tuntumaa unkarilaiseen musiikkipedagogiikkaan todennäköisesti jo saman vuoden kesällä György Antalín kanssa käymissään keskusteluissa. Hän tutustui siihen perusteellisemmin joulukuussa 1967 tekemällään Pécsin matkalla, jonka antia hän esitteli Etelä-Suomen Sanomissa kahdessa pitkässä artikkelissa. Niistä ensimmäisessä (21.1.1968) Hemming kuvasi laajasti pécsiläistä kuorokulttuuria, orkestereita ja musiikki-teatteritoimintaa. Viikkoa myöhemmin (28.1.) ilmestynyt toinen artikkeli esitteli perusteellisesti Pécsin musiikkikoulutusjärjestelmää. Hemming otti siinä samalla kantaa suomalaisen musiikinopetuksen ongelmiin ja haasteisiin päättäen kirjoituksensa seuraaviin johtopäätöksiin:

”Kuten jo aikaisemmin tässä yhteydessä on mainittu ja on ehkä jo muutenkin tunnettua, on meillä Lahdessa unkarilaisen ja lähinnä pécsiläisen herätteen ansiosta perustettu puolitoista vuotta sitten kansakouluun musiikkiluokat. Järjestelmän systemaattiselle toteuttamiselle aina korkeakouluopintojen alkamishetkeen saakka olisi luotava kehittymismahdollisuudet... Olisi organisoitava opettajakoulutus, ettei syntyisi opettajapulaa toiminnan vuosi vuodelta laajentuessa uusien ikäluokkien alkaessa koulunkäyntinsä. Opetuksen synkronointi musiikkiopistossa tapahtuvan musiikkiopetuksen kannalta olisi välttämätöntä. Tässä mielessä Lahdessa ollaan tuulenhalkaisijan asemassa. Pécsiläisen säveltäjäopettajan saaminen Lahden Musiikkiopistoon kouluttamaan tulevien musiikkiluokkien opettajia olisi kerrassaan tarpeellista. Ei myöskään olisi pois tieltä saada luoduksi suomalaiseen kansansävelmäaarteistoon perustuva säveltäjäoppikirja Kodály'n suorittaman esikuvan mukaan, sillä hän ei pelkästään luonut edellä selostettua koulutusjärjestelmää vaan sävelsi tai järjesteli opetusmateriaalin unkarilaisen kansanmusiikin pohjalta.” (Hemming 1968b.)

Vaikka Hemmingin kunnianhimoinen suunnitelma ei aivan sellaisenaan toteutunut, se ei jäänyt pelkästään paperillekaan, sillä Lahden musiikkiopisto aloitti Kodály-menetelmään perustuvan musiikinopetuksen jo seuraavana vuonna (1969). Opetusta käynnistämään palkattiin Eero Hakkarainen, joka oli perehtynyt siihen niin Klemetti-opiston kesäkursseilla kuin stipendiaattina Unkarissa. Konservatorion historiikin mukaan rekrytointiin johtanut vihje tuli sekin Pécsistä: ”Professori Antal kertoi heidän laitoksessaan opiskelleesta Eero-nimisestä, Tampereella vaikuttavasta kansakoulunopettajasta, ja näillä tiedoilla Hemming etsi käsiinsä Eero Hakkaraisen” (Häyrynen 2008, 94). Tietoa Hakkaraisen kyvyistä tuli tosin muualtakin (Rusi 2008). Muutamaa vuotta myöhemmin (1977) Kodály-menetelmää soveltava musiikkikasvatus ulotettiin myös varhaiskasvatuksen puolelle, kun musiikkiopiston yhteyteen perustettiin musiikkileikkikoulu. Sen käynnisti Sinikka Hyytiäinen, joka oli Eero Hakkaraisen oppilaita ja joka kävi tutustumassa Kodály-menetelmään myös Unkarissa. (Häyrynen 2008, 110.)

Lahden konservatorion 90-vuotishistoriikin kirjoittanut Antti Häyrynen kiteyttää näin muotoutuneen musiikinopetuksen perustan seuraavasti: ”Kodályin pedagogisen ajattelun tarjoama systemaattinen musiikinopetus istui ... 1960-luvun kehitysajatteluun. Lahden Musiikkiopistossa se merkitsi myös dramaattista käännettä nykyaikaiseen, vaikkakin yhä perinteisiin ihanteisiin nojaavaan pedagogiseen ajatteluun ... Lahden Musiikkiopisto oli uuden pedagogisen ajattelun edelläkävijöitä maassa ja uranuurtaja erityisesti Kodály-metodin käyttäjänä.” (Häyrynen 2008, 95.)

Kuorovierailujen ja muiden musiikkisuhteiden merkityksestä

Lahden ja Pécsin musiikin alalla kehkeytynyttä vuorovaikutusta on edellä kuvattu varsin pitkään. Se on perusteltua sen vuoksi, että edellä kuvattuja runsaan viiden vuosikymmenen takaisia tapahtumia on käsitelty muualla niukasti ja että tämän historiikin työstämisen aikana on tullut vastaan uutta, kokonaiskuvaa täydentävää materiaalia. Sitä paitsi musiikin alalla käynnistynyt yhteistyö toimi esikuvana muille kulttuurin aloille. Se toi myös Suomi-Unkari Seuran Lahden paikallisosastoon uusia, aktiivisia jäseniä. Lisäksi vierailuvaihtoon osallistuneet kuorot – varsinkin Lahden Mieskuoro ja musiikkiluokkien kuorot – alkoivat esiintyä säännöllisesti paikallisosaston tilaisuuksissa, kuten myös musiikkileireille osallistuneet nuoret muusikot. Esimerkiksi vuoden 1973 vuosikokouksen jatkona pidetyssä Petöfi-illassa (6.2.1973) viulusooloja esitti Pécsin musiikkileirille osallistunut Jukka-Pekka Saraste. Lisäksi kirjailija Anna-Maija Raittila kertoi Petöfin merkityksestä unkarilaisessa runoudessa, jonka jälkeen kuultiin sikermä Petöfin runoja Lasse Erikssonin, Katarina Lievosen, Vesa Raiskion, Saima Norosaran, Aino Saarenheimon ja Tuula Telkin esittäminä. ”Tilaisuus herätti runsaasti mielenkiintoa, salin ollessa tupaten täynnä kuulijoita.” (Toimintakertomus 1973.)

Kuorovierailut tavoittivat tavallisia lahtelaisia laajemmin kuin muut Lahden ja Pécsin välisen yhteistyön muodot, sillä vierailuvaihtoon osallistui vuosien mittaan paitsi satoja kuoroissa laulaneita henkilöitä ja heidän perheenjäseniään myös niiden kannatusjäseniä ja ystäviä. Vieraat majoittuivat yleensä – etenkin Lahdessa ja usein myös Pécsissä – isäntien koteihin tai heidän omistamiinsa asuntoihin. Ryhmien koko nousi usein lähelle sataa henkilöä ja joskus sen ylikin, joten isännillä oli kova työ löytää kotimajoitus jokaiselle. Tiiviin kanssakäymisen ansiosta lahtelaisten ja pécsiläisten perheiden välille syntyi usein elinikäisiä ystävyyssuhteita.

”Ystävyyksikaupunkitoiminnassa pitkää mukana olleet kertovat, kuinka ihmeelliseltä tuntui, kun virallisten kontaktien ohessa voitiin ryhtyä järjestämään laajempia, eri harrastajapiirien tapaamisia. Ensimmäiset kuorovierailut tuntuivat niin ainutlaatuisilta, että eron hetket Vainikkalan raja-asemalla tai Pécsin rautatieasemalla olivat täynnä ilon ja ikävän kyyneleitä. Noiden aikojen jälkeen kanssakäyminen on kuitenkin muodostunut niin säännölliseksi ja laajapohjaiseksi, että eron haikeutta hälventää usein tieto siitä, että uusi tapaaminen voi olla edessä jo muutaman vuoden kuluttua. Yhteydet ovat muodostuneet niin vilkkaiksi, että viime vuosina eri alojen valtuuskuntia on matkustanut kaupunkiemme välillä alun kolmattakymmentä vuosittain. Lukemattomia ovat lisäksi ne kirjeet ja kortit, joita kaupunkiemme asukkaat lähettävät jatkuvasti toisilleen, ei vain toivottaakseen hyvää joulua vaan kertoakseen elämästään ja kysyäkseen toistensa vointia.” (Juurola 1981.)

Lahden Mieskuoron puheenjohtajana toiminut Ahti Lamminmäki muisteli kuoron ensimmäisen Pécsin vierailun antamaa elämystä tähän tapaan:

”(V)uosi 1966 oli minulle ja Anjalle tärkeä vaihe Unkari-kiinnostuksen alkamisessa... Itse lauloin Lahden Mieskuorossa ja toimin silloin sen puheenjohtajana. Meillä syntyi voimakas halu päästä konsertoimaan Unkariin, ensimmäisenä suomalaisena mieskuorona toisen maailmansodan jälkeen. Professori György Antal organisoimme meille isäntäkuoroksi Opettajain talon Kamarikuoron ja mukaan pääsymme Pécsin kamarikuorofestivaaleille. Matkan järjestelyille saimme suuren tuen Unkarin kansantanssivallan suurlähetystöstä. Suurlähettiläs Kurtán kunnioitti lähtökonserttiamme läsnäolollaan... Se (Pécsin matka) oli minulle ja meille kaikille niin syvä sydämeen vaikuttava elämys, että sen vaikutus tuntuu vielä tänäkin päivänä. Sitä eivät aikaansaaneet ulkonainen loisto ja rikkaus vaan ihmisten meille osoittama lämmin ystävyys.” (Lamminmäki 1995.)

YSTÄVYYSSSEURAN TOIMINTA VAKIINTUU JA MONIPUOLISTUU

Vanhojen asiakirjojen ja muistikuvien mukaan kaupunginjohtaja Kajalan taustatuella oli suuri merkitys sekä musiikin alan yhteistyön käynnistymiselle että Suomi-Unkari Seuran Lahden paikallisosaston toiminnalle. Ystävyysseuran toiminnan tukeminen oli hänelle elimellinen osa ystävyyskaupunkisuhteiden hoitoa.

Paikallisosaston entisistä puheenjohtajista sekä kansakouluntarkastaja Olavi Ketonen että Lahden Mieskuoron puheenjohtajana toiminut Ahti Lamminmäki muistelivat, että he lähtivät mukaan ystävyysseuratoimintaan tai ottivat hoitaakseen aiempaa suuremman vastuun nimenomaan Kajalan kehotuksesta:

” Suomi-Unkari Seura jo silloin oli Lahdessa Pécsin ystävyyskaupunkitoiminnan ja muun unkariharrastuksen sykkivä sydän. Impulsiivinen ja idearikas kaupunginjohtaja Olavi Kajala pyysi aikoinaan allekirjoittanutta Seuran paikallisosaston puheenjohtajaksi. Korkean tason taustatukena kaudellani olivat Kajalan lisäksi mm. kunnallispormestari, laamanni Hans-Olof Valamies, kaupunginsihteerin, sittemmin kaupunginjohtaja ja valtiosihteerin Teemu Hiltunen, kaupunginlakimies Tauno Pulkki, kaupunginsihteerin, Imatran nykyinen kaupunginjohtaja Kalervo Aattela. Muita seuratoimintaan vaikuttaneita kulttuurihenkilöitä tuona aikana olivat mm. kapellimestari Urpo Pesonen, musiikkiopiston rehtori Felix Krohn, kaikki tämän juhlan muistelijat (Ola Johansson, Ahti Lamminmäki ja Kari Tavaiila – ih) taidemaalari, opettaja Kaija Ikävalko, lausuntataiteilija Katariina Lievonen, apulaiskaupunginjohtaja Aarre Santero sekä musiikkiopiston rehtori Aarre Hemming Lahteen tultuaan. Etelä-Suomen Sanomat oli tärkeä tuki. (Ketonen 1992.)

”Mainittuna vuonna, siis 1966, ennen lähtöämme Unkariin, oli Lahden kaupungintalolla paikallisosaston vuosikokous, jossa Lahden Mieskuoro lauloi muutamia lauluja tulevan matkansa ohjelmistosta. Tässä kokouksessa ... kaupunginjohtaja Olavi Kajala esitti, että osaston johtokuntaan pitäisi valita myös kaksi Lahden Mieskuoro edustajaa. Ja niin yhdessä Harry Permannon kanssa aloitimme aktiivisen ystävyysseuratyön.” (Lamminmäki 1995.)

Lamminmäki valittiin paikallisosaston johtokuntaan keväällä 1966, ja kun työtehtävät veivät Ketosen muualle, niin puheenjohtajan nuija siirtyi hänelle keväällä 1969. Lahden Mieskuoron toisen edustajan, Harry Permannon jäsenyydestä paikallisosaston johtokunnassa on säilynyt tietoja vain vuosilta 1970–1971 ja 1973–1977. Keskusseuran toimintakertomusten mukaan hän auttoi kuitenkin jo sitä ennen monien tilaisuuksien järjestämisessä. Ferenc Liszt -kuoron ensimmäisen vierailun aikana (keväällä 1967) ”järjesti johtaja Harry Permanto ravintola

Jukolaan ohjelmallisen tilaisuuden, jossa oli mukana 70 unkarilaista, joukossa Unkarin suurlähetystön ja Lahden kaupunginhallituksen edustajia”. Seuraavana vuonna Permanto tarjosi Mukkulan kartanoravintolassa vuosikokousvieraille ”päivällisen ja kapellimestari Urpo Pesonen kokouksen jälkeen kotonaan iltapalaa”. Myöhemmin keväällä paikallisosasto järjesti Mukkulan kartanoravintolassa ”Paprika-illan”. Paprikankeittäjänä hääri György Antal, joka oli jo sitä ennen ehtinyt johtaa kaupunginorkesterin konserttia. Unkarilaisia vieraita kestitettiin Mukkulassa myös 1970-luvulla, ja siellä järjestettiin joitakin jäseniltojakin. Permanto piti Mukkulan kartanossa hotellia ja ravintolaa vuodesta 1968 vuoteen 1975, jonka jälkeen kaupunki irtisanoi vuokrasopimuksen antaakseen tilat vastaperustetun hotelli- ja ravintolakoulun käyttöön. Pari vuotta Mukkulan kauden jälkeen Permanto muutti Ruotsiin ja kohosi siellä Tukholman Konserttitalon intendentiksi. (Ardin & Sonninen 2010.)

Ahti Lamminmäki toimi paikallisosaston puheenjohtajana vuosina 1969–1978 eli kaikkiaan 10 vuotta, ja senkin jälkeen hän jatkoi johtokunnan jäsenenä vuoteen 1989 saakka. Hänen kaudellaan toiminta laajeni ja monipuolistui. Hieman pelkistäen muutokset voidaan kiteyttää seuraaviin kuuteen pääkohtaan: (1) kuoroyhteistyöhön tuli mukaan uusia kuoroja, (2) yhteistyö laajeni muille kulttuurielämän saroille, (3) käynnistettiin systemaattinen unkarin kielen opiskelu, (4) aloitettiin tiivis yhteistyö vuonna 1974 perustetun Pécsin Unkari-Suomi-ystävyyssklubin kanssa, (5) avustettiin muitakin kuntia ystävyyskaupunkisuhteiden solmimisessa ja (6) paikallisosastosta tuli itsenäinen rekisteröity yhdistys.

Lamminmäki teki mittavan päivätyön Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston puheenjohtajana. Siinä häntä auttoi paitsi puoliso Anja myös toimelias sihteerin Katariina Lievonen ja laaja ystävyysuhteiden verkosto. Koska Lamminmäki oli aktiivinen musiikin harrastaja, hänellä oli jo vanhastaan tiiviit ystävyysuhteet Lahden Mieskuoron jäseniin ja muihin musiikin piirissä toimineisiin henkilöihin. Se myös auttoi solmimaan ystävyysuhteita pécsiläisiin musiikin harrastajiin ja Suomen ystäviin.

Puheenjohtajan tärkeä aisapari Katariina Lievonen toimi paikallisosaston sihteerinä peräti 14 vuotta (1967–1980). Hän teki päivätyönsä Harjulan settlementin vanhuspalveluissa ja vei myös Harjulan kansalaisopiston eläkeläisryhmiä Pécsiin. Pécsin eläkeläiset olivat puolestaan Harjulan vieraana ainakin syyskuussa 1974. Lievonen toimi Pécsiin ja Unkariin suuntautuneiden ryhmämatkojen vetäjänä vielä sihteerikautensa jälkeenkin. Oli osin hänenkin ansiotaan, että Harjulan kansalaisopisto toimi unkarin kielen opintopiirien sekä Unkaria käsitelleiden kurssien ja seminaarien järjestäjänä koko 1970-luvun ja sen jälkeenkin.

Suhteet kaupunkiin pysyivät koko 1970-luvun tiiviinä, mitä osoittaa johtavien viranhaltijoiden osallistuminen johtokunnan työhön. Kajalan aloittamaa perinnettä jatkoi kaupunginsihteerinä ja kaupunginjohtajan sijaisena (vuosina 1974–1979)

toiminut Kalervo Aattela. Hänen nimensä löytyy johtokunnan jäsenten joukosta ensimmäisen kerran vuonna 1970, ja hän jatkoi johtokunnassa kevääseen 1982, Imatralle siirtymiseensä saakka. Aattelan korvasi silloin uusi kaupunginsihteeri – sittemmin apulaiskaupunginjohtaja ja kaupunginjohtaja – Kari Salmi, joka jatkoi johtokunnan jäsenenä kevään 1992 vuosikokoukseen saakka. Muita pitkään osaston johtokunnassa toimineita viranhaltijoita olivat museonjohtaja Jouko Heinonen (vuosina 1975–1985) ja terveysviraston suunnittelusihteeri Ulla Juurola (1977–1981), joka toimi vuodesta 1981 alkaen myös kunnallisissa luottamustehtävissä alkaen ja SDP:n kansanedustajanakin vuosina 1995–2003.

Lahden paikallisosaston johtokunnassa oli myös paikallisen yritys-elämän edustajia ja poliittisia luottamushenkilöitä, joista pitkäaikaisimpia olivat työnopettaja Yrjö Koskinen (johtokunnassa 1952–1987) ja Iskun tiedotuspäällikön tehtävistä mainostoimiston johtajaksi siirtynyt Väinö Saario (johtokunnassa 1974–1985). Yrjö Koskinen (SKDL) oli jonkin aikaa kaupunginvaltuutettu mutta kaupunginhallituksen jäsen peräti 19 vuotta. Väinö Saario (Kok.) toimi muun muassa kaupunginvaltuuston puheenjohtajana vuosina 1981–1988 sekä kansanedustajana vuodesta 1991 alkaen ennen aikaiseen kuolemaansa (1996) saakka.

Edellä kerrotut esimerkit osoittavat, että Suomi-Unkari Seuran paikallisosaston työtä Pécsiin suuntautuvien yhteyksien rakentamisessa arvostettiin laajalti. Johtavien viranhaltijoiden osallistumisesta ystävyysseuran johtokuntaan aiheutui tosin myös jääviysongelmia, ja se oli ainakin osasy siihen, että 30 vuotta jatkunut perinne katkesi 1990-luvun alussa.

Hajanaiset tiedot muilta paikkakunnilta kertovat, että kaupungin viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden osallistuminen ystävyysseuran toimintaan ei ollut pelkkä lahtelainen erikoisuus. Esimerkiksi Porin kaupunginjohtajana toiminut Heikki Koski (2005, 210) kertoo järjestäneensä oma-aloitteisesti Suomi-Unkari Seuran Satakunnan osaston perustamiskokouksen (vuonna 1972) heti, kun Porin ja Egerin välisen ystävyyskaupunkisuhde oli pantu vireille. Hän toimi myös perustavan kokouksen puheenjohtajana apulaiskaupunginsihteeri Matti Pelttarin toimiessa kokouksen sihteerinä. Osaston puheenjohtajaksi valittiin Porin teatterin toimitusjohtaja Reijo Levander ja sihteeriksi Pirkko Koski, joka oli Heikki Kosken puoliso. Tampereella paikallisosaston puheenjohtajana toimi 1970- ja 1980-luvulla kaupungin koulutuspäällikkö, joka sai houkuteltua osaston jäseniksi niin suuren joukon kaupunginvaltuutettuja, että Tenho Takalo (2021) sai siitä perusteen tokaista: ”1980-luvun kaupunginvaltuustossa Suomi-Unkari Seuralla oli suurin valtuustoryhmä, vahinko vain, että valtuustossa jäsenet toimivat puolueittain”. On sinänsä ymmärrettävää, että yhteiskunnallisesti ja poliittisesti aktiiviset henkilöt olivat kiinnostuneita myös ystävyysseuroista, joiden arvostus kansainvälisiä yhteyksiä tarjoavina organisaatioina oli vielä 1980-luvullakin suurta.

1970-luvun alku oli jäsenmäärän kasvun aikaa (ks. liite 1). Vuosikymmenen puoliväliin mennessä osaston jäsenmäärä kaksinkertaistui. Viimeisin 1970-luvun toimintakertomuksiin kirjattu tieto on vuodelta 1976. Sen mukaan Lahden osastoon kuului 223 jäsentä. Suurin, 62 jäsenen kasvupyrähdys koettiin vuonna 1974. Yksin vuosikokouksessa osastoon liittyi 28 uutta jäsentä. Tämän kaupunginvaltuuston istuntosalissa pidetyn kokouksen suosio oli poikkeuksellinen: läsnä oli peräti 63 henkilöä, kun osanottajamäärä jäi yleensä 20–30 henkilöön. On vaikea sanoa, mikä suosiota selittää. Siihen ehkä vaikutti 1970-luvulle tyypillinen järjestöaktivismi, joka lisäsi kiinnostusta myös Suomi-Unkari Seuraa kohtaan, mutta myös illan ohjelma: kokousasioiden jälkeen olivat vuorossa Paavo Kiiskin johtama musiikkiluokkien kuoro ja Matti Koskelan esitys ”Diakuvia ja tarinaa Villányin kuvanveistosymposiumista”. Tilaisuutta oli seuraamassa, vakiintuneen tavan mukaisesti, suurlähettiläs Rudolf Rónai seurueineen sekä myös József Véghin ja Levente Szászin johtama pécsiläinen nyrkkeilyjoukkue. Nyrkkeilyn ystävyysottelu Lahden Laakia vastaan oli käyty pari päivää aiemmin Urheilutalossa.

Tiedot jäsenmäärän kehityksestä 1990-lukua edeltävinä vuosina ovat lähinnä suuntaa antavia. Niissä on paljon aukkoja, ja silloinkin kun jäsenmäärä on toimintakertomuksessa mainittu, ei yleensä kerrota, onko kyse jäsenmaksun suorittaneista vai kaikista jäsenrekisteriin kirjatusta jäsenistä. Niiden välillä oli joskus suuriakin eroja, sillä jäsenmaksun maksamatta jättäneitä ei yleensä erotettu, eihän passiivijäsenistä ei koitunut paljoakaan kustannuksia. Elettiin vielä aikakautta, jolloin sähköistä tiedottamista ei ollut keksittykään. Tietoa ystävyysseuran toiminnasta voitiin siten levittää vain jäsenkirjeillä, tai isompien tapahtumien ja vuosikokousten kohdalla myös paikallislehtien kautta. Varsinkin vaikutusvaltaiset luottamushenkilöt, viranhaltijat ja yritys-elämän edustajat pidettiin mielellään jäseninä, kun heidät oli kerran saatu liittymään.

Yhteistyö laajenee kuvataiteisiin – ensimmäinen vaihtonäyttely helmikuussa 1972

”Rakas ystävä! Luulit varmaan, että olin jo unohtanut taidenäyttelyiden vaihtoa Lahden ja Pécsin kaupunkien välillä koskevan toiveesi, jonka esitit kirjeessäsi joulukuussa. No, en suinkaan! Ajatus päinvastoin ilahdutti minua suuresti, sillä olemme puhuneet jo pitkään siitä, että ystävyyskaupunkiemme kulttuurisuhteita, jotka ovat musiikin alalla kasvaneet ja syventyneet vuodesta toiseen, pitäisi laajentaa myös muille taiteen aloille. Me olemme jo osoittaneet, että musiikki ei tunne rajoja – kuten sanonta kuuluu – ja olen ylpeä siitä, että olen voinut antaa siihen oman vaatimatoman panokseni. Olen iloinen myös siitä, että musiikin perustalle rakentunut ystävyysseuramme on tasoittanut tietä suhteiden laajentamiselle. Ja jos nyt voin olla avuksi kuvataiteiden näyttelyvaihtoa koskevan suunnitelman toteuttamisessa, näen sen kunnianosoituksena henkilöilleni.

Olen keskustellut suunnitelmastanne tärkeiden ja nimekkäiden taiteilijajäseniän kanssa sekä myös kaupunginneuvoston kulttuuriasioiden osaston johtajan József Gabrielin kanssa – jonka sinäkin hyvin tunnet. Se sai kaikilta varsin hyvän vastaanoton, ja sain toisaalta myös hyviä neuvoja, jotka – ottaen huomioon omat yhteistyöstä saamamme kokemukset – voisivat edistää sitä. Tiivistän ne seuraavasti:

- 1) Pécsistä löytyy edustavia tekijöitä ja teoksia, jotka pystyvät arvokkaasti edustamaan kuvataiteilijoidemme luovaa elämää Lahdessa.
- 2) Ajattelemme tällöin ennen kaikkea grafiikkaa, pienoisveistoksia ja kudontaa. Näistä koostuva materiaali myös helposti kuljetettavissa.
- 3) Kaikki kaupunginhallinnon käytettävissä olevat näyttelytilat on varattu koko vuodelle 1970. Sen vuoksi lahtelaistaiteilijoiden näyttelyä voi esittää vasta vuodelle 1971.

...
6) Täällä odotetaan, että Lahden viranomaiset tekevät (kuvataiteiden) vaihtosopimusta koskevan aloitteen. Sen muodolliset vaatimukset ovat olennaisilta osiltaan samat kuin kuorojen konserttivaihdon (kuoroyhteistyössäkin) kohdalla. Siis: a) Täällä toivotaan kirjallista aloitetta kaupunginneuvoston puheenjohtajalle Lajos Horváthille. Kopio siitä tulisi lähettää samanaikaisesti Kuvataiteilijoiden yhdistyksen Etelä-Transdanubian osastolle...

...
Tämä riittää tältä päivältä. Toivon, että kuulen suunnitelmastanne vielä lisää. Toivotan teille kaikille paljon onnea, hyvää terveyttä ja hienoa menestystä vuonna 1970. Vilpittömällä ystävyydellä ja parhain terveisin. Gyurka. (György Antalín kirje Ahti Lamminmäelle 14.1.1970.)

Kuvataiteiden vaihtonäyttelyn suunnittelu oli käynnistynyt vuoden 1969 alkupuolella osaston johtokuntaan kuuluneen opettaja ja kuvataiteilija Kaija Ikävälkön

Kuva 3. Lahden kuvataiteilijoiden näyttely Pécsissä 1972. Kuvassa József Végh (kaupunginneuvoston sihteeristö), László Kert (Pécsin kulttuuriohjelman järjestelytoimisto), Matti Koskela, József Gábríel (Pécsin kulttuuri-osaston johtaja), Kaija Ikävälkö ja Levente Szász. (Matti Koskelan kuva-albumi.)

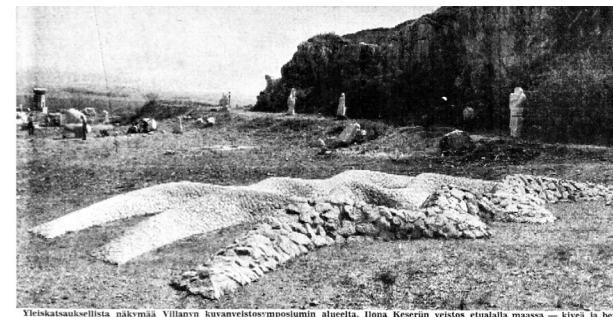
aloitteesta, ja se toteutettiin yhteistyössä Lahden taiteilijaseuran kanssa. Vuoden 1972 toimintakertomuksessa todetaan, että Kaija Ikävälkön työ näyttelyn hyväksi oli aivan ratkaisevaa: ”Hän oli aloitteentekijänä, idean läpiajaja ja näyttelyn komissaarina.” Avajaisiin osallistui Ikävälkön ohella kuvataiteilija Matti Koskela, joka oli Lahden taiteilijaseuran sihteeri ja vuodesta 1973 alkaen sen puheenjohtaja. Esillä oli 78 teosta kaikkiaan 24 lahtelaiselta taiteilijalta. Etelä-Suomen Sanomien (27.1.1972) mukaan kyseessä oli siihen mennessä ”suurin suomalaisen taiteen esittäytyminen Unkarissa”. Näyttely oli menestys: se sai osakseen suurta huomiota paikallisissa tiedotusvälineissä, ja kävijämäärä nousi yli 5000 katsojan.

Lahtelaisten kuvataiteilijoiden näyttely oli esillä ”Tieteen ja tekniikan talossa”, jossa toimii nykyisin yksi kaupungin tähtinähtävyyksistä: Tivadar Csontváry Kosztkan (1853–1919) tuotantoon erikoistunut Csontváry-museo (Végh 2009). Csontváry-museo perustettiin vuonna 1973 kulttuuriministeriön päätettyä, että taiteilijan elämäntyötä esittelevä näyttely siirretään Pécsiin Janus Pannonius -museon osaksi.

Paria kuukautta myöhemmin Lahdessa avattiin vuorostaan pécsiläisten taiteilijoiden pienimuotoinen grafikan taiteen näyttely, osana Lahdessa pidettyä valtakunnallista Unkari-viikkoa. Näyttelyn avajaisilaisuus (28.3), jossa sitä esitteli taiteilija Elemér Soltra, pidettiin konserttisalin lämpiössä heti paikallisosaston juhlavuosikokouksen jälkeen. Avajaisista siirryttiin samantien konserttisaliin viettämään paikallisosaston 20-vuotisjuhlaa, jossa juhlapuhujana oli ulkoministeri Kalevi Sorsa ja pääesiintyjänä Bóbita-nukketeatteri Pécsistä. Bóbita oli esiintynyt jo päivällä Lotilan koululla.

Edellä mainitut näyttelyt avasivat tietä Lahden ja Pécsin taiteilijayhdistysten yhteistyösopimukselle, joka loi puitteet näyttelyjen vaihdolle ja tarjosi kuvataiteilijoille mahdollisuuksia vierailuihin

Kuva 4. Etelä-Suomen Sanomat 18.11.1973.

Nykytaidetta Unkarissa

Villanyn kuvanveistosymposium

KUN AJAA UNKARISSA Pécsin kaupungista Jugoslavian rajalle pain noin 30 km, avautuu vasemmalla vuoren kapeassa entinen kiviliuos, kuin suuri reikä hampaan kyljessä. Normaalina kesäpäivänä paikalla liikkuu paljon ihmisiä ja autojen tunnusmerkit kertovat eri kansallisuksista.

Ihmiset siirtyvät paikalla, veistoksen luota toiselle, keskustelevat ja pysähtyvät katselmaan, kunakin kuvanveistäjä hioo tai hakkaa kovaa marmorimaista kiveä. Hetken katselun tuloksena virtää keskustelu kuvanveistäjän kanssa, milloin muodon ongelmista, milloin työskentelyn mielekkyydestä. On normaali päivä Villanyn kuvanveistosymposiumissa.

Symposiumin sihteeri Eva Csensky kertoo, että toimintaa alkoivat vuonna 1967 taiteilijoiden aloitteesta. Tavoitteena oli saada aikaan paikka, jossa taiteilijat voisivat työskenteellä edullisesti kesäaikaan. Tällainen mahdollisuus avautui Villanyssa, jossa oli sopiva rakennus saatavissa taiteilijoiden käyttöön. Läheisyydessä oleva hyijäty kiviliuos oli myös luonnostaan paikka kuvanveistäjien työskentelylle.

Vuoteen 1971 paikalla työskenteleivät unkarilaisia, tšekkiläisiä, maalareita, graafikoita ja kuvanveistäjiä. Ennenkaikkein taiteilijat olivat nuoria, koska nuorilla oli tarvetta yhteistyötoimintaan ja useimmissa tapauksissa symposiumin tarjosi taloudellisen mahdollisuuden työskentelyyn.

Viime kesänä oli Villanyssa veistäjiä Puolasta, Tšekkoslovakiasta, Japanista, Ranskasta, Bulgariasta ja Venäjältä. Heidän lisäksi työskenteli kesällä 12 unkarilaisia kuvanveistäjiä symposiumissa. Koska veistokset si-

Kuva 4. Etelä-Suomen Sanomat 18.11.1973. Villanyn kuvanveistosymposiumin alueita. Ilona Keserűn veistos etualalla maassa – kiveä ja betonia.

ja työskentelyyn vuoroin Lahdessa ja vuoroin Pécsissä. Jo seuraavana kesänä pécsiläinen graafikko János Erdős työskenteli Lahdessa kahden kuukauden ajan pitäen myös näyttelyn Lahden Taidehallissa heinäkuussa. Syksyllä Matti Koskela teki puolestaan kaksi kuukautta kestäneen matkan

Unkariin ja Pécsiin Unkarin valtion myöntämän stipendin turvin, ja hänellä oli myös oma näyttely Pécsissä. Koskela oli liikkeellä omalla autolla, mikä helpotti liikkumista ja auttoi saamaan mahdollisimman paljon irti matkasta. Kotiin palatuaan hän kirjoitti Etelä-Suomen Sanomiin (18.11.1973) kokosivun esittelyn Villányin kuvanveistosymposiumista.

Taiteilijayhdistysten yhteistyösopimuksen nojalla Pécsissä vierailivat ja töitään esittelivät Matti Koskelan jälkeen lukemattomat lahtelaistaiteilijat, kuten Reino Hietanen, Eija Markkanen, Jorma Kardén, Marja-Liisa Mäki-Penttilä, Antti Salokannel, Raimo Kanerva, Antero Olin, Tapani Mikkonen, Eija Karttunen, Kirsti Nénye, Sakari Matinlauri ja Olavi Lanu. Monet heistä osallistuivat myös Baranyan maakunnassa järjestetyille Villányin ja Orfűn kuvataideleireille. Lahdessa vierailleisiin pécsiläisiin taiteilijoihin lukeutuivat puolestaan János Erdős ohella muun muassa Sándor Pinchelyi, Elemér Soltra, Benyó Penc, László Valko, Ferenc Lantos, Zsuzsa Deák ja Gyöző Szatyor. (Végh 2009.)

Syyskuussa 1987 avattu Olavi Lanun veistosnäyttely, jonka avajaisiin osallistuivat taiteilijan ohella museonjohtaja Jouko Heinonen, Lahden Oppilastalon toimitusjohtaja ja Suomen Kulttuurirahaston Päijät-Hämeen rahaston asiamies Tapio Lilleberg sekä suurlähettiläs Arto Mansala, sai osakseen suurta huomiota. Näyttelyarviossa Lanu noteerattiin maailmanluokan taiteilijaksi (Kovács 1987).

Vuonna 1972 käynnistyi säännöllinen yhteistyö myös valokuvaajien eli Mecseki fotoklubin ja Lahden kamerakerhon (ja Asahi-klubin) välillä. Marraskuussa Lahden konserttitalon lämpiössä avattiin Péter Kornissin valokuvanäyttely ”Katoavaa Unkaria”. Kuvien esillepanosta vastasi Kaija Ikävalko Asahi-klubin ja Lahden Kamerakerhon avustamana. ”Voimme tänä iltana iloita siitä, että jälleen uusi taiteen ja harrasteen laji on astumassa kuvaan veljeskansojemme välisessä ystävyysoinnassa”, Ahti Lamminmäki totesi avajaispuheessaan ja jatkoi: ”Tämä on tavallaan historiallinen tilaisuus myös sen vuoksi, että vain muutamien tuntien kuluttua lähtee ystävyyskaupunkiimme Pécsiin lahtelaisia valokuvauksen harrastajia ja ammattihenkilöitä Asahi-klubin edustajina avaamaan omaa näyttelyään yhteistyössä sikäläisen Mecsek-klubin kanssa.” Sen jälkeen valokuvanäyttelyjä ja valokuvakerhojen keskinäisiä vierailuja järjestettiin vuosittain, vuoroin Lahdessa ja vuoroin Pécsissä.

Monet Pécsissä vierailleet taiteilijat osallistuivat aktiivisesti myös paikallisosaston toimintaan. Kaija Ikävalko toimi johtokunnan jäsenenä seitsemän vuotta (1966–1972). Hänen jälkeensä johtokuntaan valittiin Matti Koskela, jolle kertyi

kaikkiaan yhdeksän hallitusvuotta (1973–74 ja 1978–84), sekä Eija Markkanen, jolle niitä kertyi kuusi (1979–82 ja 1984–85). Valokuvaajista johtokunnan jäsenenä toimivat lyhyen periodin Pentti Helläkoski (1981–1982) ja Matti Koskelan poika, Kimmo Koskela (1986–1987).

Seuraavien vuosina aikana kanssakäymistä syntyi – usein paikallisosaston aloitteesta tai sen tarjoaman asiantuntija-avun turvin – myös muiden alojen ammattilaisten ja harrastajien kesken. Niistä voidaan mainita esimerkiksi teatteri, seurakunnat, kansantanssijat ja esperanton harrastajat sekä museoalan, kaupunkisuunnittelun ja rakentamisen ammattilaiset. Hyvän kuvan kanssakäymisen laajuudesta saa taulukosta 2, johon on tiivistetty ystävyyskaupunkitoimikunnan toimintakerptomukseen kerätyt tiedot virallisista ja epävirallisista vierailuista Lahden ja Pécsin välillä vuonna 1978.

Ystävyyskaupunkitoiminnan piiriin kuuluivat myös vuodesta 1967 lähtien järjestetyt kolmen vuoden välein pidetyt Suomen ja Unkarin ystävyysviikot (Kuusela 2000), joiden toteuttamiseen paikallisosastokin osallistui. Ystävyysviikkojen aikana maat vaihtoivat keskenään suuria (250–300 henkilön) kansalaisvaltuuskuntia, jotka tekivät pienempinä ryhminä myös parin päivän vierailut suomalaisunkarilaisiin ystävyyskaupunkipareihin. Viimeinen, järjestyksessä kahdeksas ystävyysviikko järjestettiin vuonna 1988. Sen jälkeen perinnettä ovat jatkaneet kolmen vuoden välein pidettävät suomalaisunkarilaiset ystävyyskaupunkikoukukset. Koska Lahden ja Pécsin välinen kanssakäyminen oli muutoinkin vilkasta, ystävyysviikot eivät ehkä saaneet Lahdessa yhtä suurta merkitystä kuin monella muulla paikkakunnalla. Niidenkin kautta paikallisosastoon kuitenkin liittyi uusia aktiivisia jäseniä.

Lahden ja Pécsin kaupunkien jokavuotiset yhteistyöneuvottelut

Kun kanssakäyminen lisääntyi, Lahden ja Pécsin kaupunkien viralliset valtuuskunnat alkoivat kokoontua vuosittain neuvottelemaan ja sopimaan parille seuraavalle vuodelle esitetyistä vierailuista. Tämä käytäntö jatkui vuodesta 1972 alkaen 1980-luvun loppuun eli Unkarin järjestelmänmuutokseen saakka, jonka jälkeen tapaamiset harvenivat.

Kaupunkien jokavuotiset yhteistyöneuvottelut olivat yhdistysten, harrastajaryhmien ja ammattilaisten yhteistyölle ja kulttuurivaihdolle elintärkeitä. Suomen ja Unkarin välille vuonna 1971 solmittu viisumivapaus kyllä helpotti suomalaisten matkustamista, mutta pécsiläisten kannalta sen merkitys jäi vähäisemmäksi, sillä ulkomaanvierailuun tarvittavan passin saaminen oli edelleen vaikeata. Se yleensä edellytti, että hakijalla oli virallinen kutsu tai sukulaisen kutsukirje (Torstila 2022, 86). Sen vuoksi oli tärkeää, että vierailu saatiin mukaan kaupunkien sopimaan vaihto-ohjelmaan. Se takasi yleensä myös taloudellisen tuen vierailun toteuttamiselle.

Taulukko 2. Ystävyyskaupunkitapahtumat Lahden ja Pécsin välillä vuonna 1978 (tiivistelmä ystävyyskaupunkitoimikunnan toimintakertomuksesta)

Ajanjakso	Vierailutapahtuma
8.–15.1.	Lausuntataiteilija Katariina Lievonen esiintymismatkalla Pécsissä
15.–23.2.	Inkeri Luoma-aho vierailevana näyttelijänä Pécsissä
17.–27.2.	Pécsin MM-valtuuskunta Lahdessa
20.–27.2	Lahden Esperantokerhon edustajat (2) Pécsissä
31.3.–7.4.	Keski-Lahden seurakunnan kirkkokuoro Pécsissä
6.–20.4.	Pécsiläinen opettaja- ja oppilasryhmä (5+10) kouluviraston vieraana
28.4.–5.5	Rovasti Ensio Partanen Pécsissä (Lahti-seuran ja Suomi-Unkari-seuran lähettämänä)
14.–21.5.	Ferenc Liszt -kuoro Lahden Oratoriokuoron vieraana
17.–20.5	Lääkäripariskunta Török terveystieteiden vieraana
22.–29.5.	Kaupunkisuunnittelijat Pécsissä (Koskela, Liljeblad, Wilkman)
4.6.–17.8.	Levente Szász Lahdessa
8.–15.6.	Pécsiläiset sähkötekniikot (5) Lahden seudun Sähkötekniikot ry:n vieraina
9.–23.6	Sirkka ja Sakari Lankinen Pécsin kaupungin vieraina
26.6.–2.7.	Pécsin Madrigaalikuoro Lahtikuoron vieraana
26.6.–15.7.	Taiteilija István Gellért Lahti-Artissa
6.–20.7.	Yrjö ja Vuokko Koskinen sekä Matti ja Anneli Rantanen Pécsin kaupungin vieraina
15.–30.7.	Päivi Kärkäs ja Juhani Lamminmäki Pécsin musiikkileirillä
17.–23.7.	Pécsin kaupungin valtuuskunta (4) Lahdessa
23.–30.7.	Pécsiläislapsia (15) nuorisolautakunnan varhaisnuorten leirillä
27.7.–3.8.	Unkarin kielen opiskelijoiden ja turistien ryhmä Pécsissä
21.–27.8.	Pécsin Unkari-Suomi-klubin edustajat (2) Lahden Suomi-Unkari-osaston vieraana
25.9.–2.10.	Lahden Seudun Sähkötekniikot ry:n ryhmä (5) Pécsissä
7.–8.10.	Mallasjuoman mieslaulajat esiintymismatkalla Pécsissä
30.11.–7.12.	Pécsin luterilaisen srk:n edustajat Ristinkirkon vihkiäisissä

Lahden kaupunki perusti vuonna 1968 ystävyyskaupunkitoimikunnan, joka tehtävänä oli jakaa vuotuiset avustukset ystävyysseuroille sekä koordinoita ystävyyskaupunkitoimintaa ja siihen tarkoitettujen määrärahojen käyttöä. Se laati vuosittain toimintakertomuksen, johon kirjattiin kaupungin, lahtelaisten yhteisöjen sekä myös yksityisten henkilöiden kanssakäyminen ystävyyskaupunkien kanssa. Valtaosa niihin kirjatusta ystävyyskaupunkitapahtumista koostui 1970-luvulla Lahden ja Pécsin välisistä ryhmä- tai yksilövierailuista, joita kertyi vuosittain 15–24 (ks. taulukko 2).

Vierailujen määrä nousi jopa niin suureksi, että ne alettiin 1980-luvun puolivälissä kokea jo rasitteeksi ja alettiin puhua niiden rajoittamisesta. Pécsin johto ilmoitti jo vuonna 1984 antavansa etusijan olemassa olevien kulttuuri- ja urheilusuhteiden hoitamiseksi: ”Yhä kasvavien matka- ja vastaanotokustannuksien vuoksi voimme ottaa huomioon vain sellaisia uusia suhteita, joita laitokset, urheiluseurat ja klubit pystyvät kustantamaan omin voimin”. Seuraavana vuonna sovittiin Lahden aloitteesta, että ”vastaisuudessa pyrittäisiin pitempiin aikaväleihin eri harrastealojen yhteistyötoiminnan toteuttamisessa, vastavierailuissa ja kontaktien uusimisessa” ja että pyrittäisiin ”aikaisempaa enemmän yksityiseen, lähinnä turismin muodossa tapahtuvaan kanssakäymiseen” (ks. Haapola 2020). Aloitteen taustamuistiossa huomautettiin, että ”erityisesti suhteissa Lahden viiden muun ystävyyskaupungin kanssa harjoitettuun kanssakäymiseen ja sen rahoittamiseen Lahti/Pécs osuus on todella mittava”, sillä Pécsin osuus kaupunginhallituksen ystävyyskaupunkimäärärahasta nousi kyseisenä vuonna 47 prosenttiin ja ystävyyskaupunkitoimikunnan yhdistyksille maksamista avustuksista 58 prosenttiin.

Kielimuuria murtamassa – unkarin kielen opiskelua edistämässä

Kanssakäymistä pécsiläisten kanssa eivät vaikeuttaneet vain erilaisia yhteiskuntajärjestelmiä erottavat raja-aidat vaan myös kielimuuri. Niinpä sukulaiskielen jonkinasteisen hallinnan tärkeys tiedostettiin puolin ja toisin. Ymmärrettiin, että ystävyysmaan kielen ymmärtäminen helpottaisi kanssakäymistä ja että se olisi avain myös maan kulttuuriin. Niinpä unkarin kielen opetuksen järjestäminen ja opiskeluun kannustaminen on ollut paikallisosaston keskeisiä tavoitteita jo 1960-luvulta saakka.

Ensimmäiset askeleet unkarin kielen opiskelussa otettiin Lahdessa valtakunnallisen Suomi-Unkari Seuran vuosikertomusten mukaan jo vuonna 1967: ”Unkarin kielen harrastuksen viriämiseksi aloitettiin seuran aloitteesta Harjulan kansalaisopiston yhteydessä unkarin kielen kurssi, johon tuli mukaan 8 opiskelijaa. Opettajana on toiminut unkarilainen tekniikan opiskelija Gábor Vass.” Seuraavana vuonna Gábor Vass sai rinnalleen opintopiiriä vetämään toisen opiskelijan Zoltán Szikan. Kielikurssin suosio ei kuitenkaan ollut päättäväistä, sillä vain ”kolme jäsentä (oli) osallistunut aktiivisesti kielen opiskeluun”. Sen jälkeen opintopiiri lopattiin, nähtävästi opetuksesta vastanneiden unkarilaisopiskelijoiden poismuuttoon.

Harjulan kansalaisopisto käynnisti unkarin kielen opetuksen uudelleen syyskuussa 1972 paikallisosaston aloitteesta. Opettajaksi tuli nyt Helsingissä asunut Sinikka Larjovaara, joka vastasi opetuksesta koko 1970-luvun. Opintopiiri jakaantui pian alkeis- ja jatkoryhmiin, ja 1970-luvun lopulla niiden rinnalle perustettiin vielä keskusteluryhmä. Opiskeluinnon kasvusta kertoo se, että esimerkiksi lukuvuonna 1974–75 alkeisryhmässä aloitti 12 ja jatkoryhmässä 8 oppilasta.

Kielenopetus jatkui Harjulassa lukuvuoteen 1984–85 saakka. Vuonna 1980 unkarin kielen opintopiiri perustettiin myös Lahden työväenopistoon, jonne kielenopetus vähitellen siirtyi kokonaan. Unkari-harrastus ei Harjulassakaan heti laantunut, sillä kansalaisopisto järjesti muutaman vuoden välein Unkaria esitteleviä luentosarjoja, ja Katariina Lievonen veti Unkari-piiriä vuoteen 1995 saakka.

1970-luvun lopulla unkarin kielen opetukseen tulivat mukaan Katalin Márk ja Hedvig Halme, joka oli muuttanut Debrecenistä Lahteen. Vetovastuu jäi pian yksinomaan Hedvigille. Hän huolehti opetuksesta kevääseen 1991 saakka, jolloin Hedvig ja Timo Halme muuttivat pienen lapsensa kanssa muutamaksi vuodeksi takaisin Debreceniin. Sen jälkeen opetuksen järjestämistä vaikeutti opettajien vaihtuvuus, jonka vuoksi opintopiiri jouduttiin vuonna 1998 lakkauttamaan muutaman vuoden ajaksi.

Paikallisosasto teki syksyllä 1972 aloitteen unkarin kielen ottamisesta myös Päijät-Hämeen kesäyliopiston ohjelmaan. Opettajaksi ehdotettiin pécsiläistä kirjastonhoitajaa Levente Szászia, joka oli vierailut Lahdessa ensimmäisen kerran joulukuussa 1970 yhdessä kirjastonjohtaja Kálmán Szöllösyn kanssa ja jonka tiedettiin puhuvan suomea. Esitys hyväksyttiin, ja Levente Szász aloitti kesäkurssien opettajana jo kesäkuussa 1973. Hän jatkoi kesäkurssien pitämistä lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 1985 eli ennen aikaiseen kuolemaansa saakka. Väliin jäi vain vuosi, jolloin hänen sijaisenaan toimi Hedvig Halme, joka vastasi opetuksesta myös Harjulassa ja Lahden työväenopistossa.

Heti ensimmäisenä kesänä (1973) kesäyliopiston kurssille ilmoittautui 16 opiskelijaa, jotka jakautuivat kahteen tasoryhmään. Myöhemminäkin vuosina opiskelijoiden määrä pysyi samansuuruisena. Kesäyliopiston kielikurssit olivat ensimmäisinä vuosina jopa kuukauden mittaisia, mutta 1980-luvun alussa opetus tiivistettiin 3 viikkoon. Oppitunteja oli 58–60 tuntia (30 tuntia/ryhmä).

Levente Szászin kuoltua unkarin kieli jäi pois kesäyliopiston opetustarjonnasta. Ystävyysseura onnistui kuitenkin vielä neuvottelemaan kahdelle kesälle (1989 ja 1991) lyhyemmän kaksiviikkoisen kielikurssin, joille saatiin opettajaksi toinen pécsiläinen, Pécsin Unkari-Suomi -klubin johtokunnan jäsen Károly Tóth. Hänen vetämilleen kurseille osallistui kumpanakin kesänä 12–13 oppilasta. Toimintamalli, jossa kesäyliopisto vastasi opetuspalkkiosta ja Suomi-Unkari Seura ”vieraanvaraisuudesta” eli opettajan majoituksesta ja matkakustannuksista, oli kuitenkin yhdistykselle niin kallis, että sitä ei ollut varaa jatkaa.

Jälkikäteen arvioituna Lahdessa elettiin 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alkuvuosina varsinaista kulta-aikaa unkarin kielen opiskelumahdollisuuksien kannalta. Sitä saattoi opiskella Harjulan kansalaisopiston ja Lahden työväenopiston iltakursseilla syksystä kevääseen, ja kesäkuussa opintoja saattoi jatkaa kesäyliopiston intensiivikurssilla. Niiden lisäksi paikallisyhdistyksen ja Pécsin Unkari-Suomi-klubin yhteistyö takasi, että lahtelaiset pääsivät vuodesta 1978 alkaen joka kolmas vuosi jatkamaan kielen opiskeluaan ja testaamaan taitojaan aidossa ympäristössä, Pécsissä. Kielen opiskeluun oli siis mahdollisuuksia, jos vain motivaatiota ja aikaa siihen riitti.

Sisaryhdistys Pécsiin 1974 – yhteistyö tiivistyy

Kanssakäyminen lahtelaisten yhdistysten ja henkilöiden kanssa lisäsi Pécsissä Suomeen kohdistunutta kiinnostusta. Sikäläiset Suomen ystävät alkoivat vuonna 1973 opiskella suomen kieltä epävirallisessa opintopiirissä, joka kokoontui Margit Nagy Sándornén kotona. Seuraavana vuonna (24.4.1974) he perustivat ”Pécsin Unkari-Suomi ystävyyskerhon”, joka toimi muiden kansalaisjärjestöjen tavoin Unkarin Isänmaallisen kansanrintaman alaisena kerhona. Helmikuussa 1993 siitä muodostettiin rekisteröity yhdistys, joka sai nimekseen ”Pécsin Unkari-Suomi Seura” (Pécsi Finn-Magyar Társaság).

Pécsin Unkari-Suomi ystävyyskerhon ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin kaupungin kulttuuriosaston johtaja Tivadar Csorba, varapuheenjohtajaksi Margit Nagy Sándorné ja sihteeriksi József Végh. Csorban (1974–1984) jälkeen puheenjohtajina ovat toimineet Tamás Márk (1984–1985), József Végh (1985–2005), Károly Tóth (2005–2006) ja Pécsin yliopiston suomen kielen lehtori Anja Haaparanta (2006 alkaen). Véghin luovuttua puheenjohtajan tehtävästä 20 vuotta kestäneen kauden jälkeen hänet nimettiin ystävyysseuran elinikäiseksi kunniapuheenjohtajaksi, ja tähän päivään asti hän on vaikuttanut aktiivisesti yhdistyksen toimintaan. (Végh 2009.)

Pécsin Unkari-Suomi ystävyyskerhon toimintaan ovat alusta alkaen kuuluneet suomen kielen opintopiirin ohella säännölliset, kuukausittain järjestetyt jäsen- tai kerhoillat, joissa on käsitelty suomalaisen kulttuuriin tai yhteiskuntaan liittyviä teemoja asiantuntijavieraiden alustusten pohjalta tai sitten kuultu Lahdessa vierailneiden ryhmien ja henkilöiden matkakokemuksia. Jokavuotisiiin perinteisiin on kuulunut suomalaisten juhlapäivien vietto: Kalevalan päivänä on käyty viemässä seppelä tai kukkia Kalevalan unkarintajan Béla Vikárin muistolaatalle, juhannuksena on kokoonnuttu kokkotulen äärelle ja joulukuussa on juhlittu Suomen itsenäisyyspäivää ja vietetty pikkujoulua. 2000-luvulla Pécsin ystävyysseuran väki on kokoontunut tavan takaa myös Geresdlakin kylän suomalaisasukkaiden järjestämään vapputapahtumaan sekä kylän omintakeiseen, syyskuiseen ”Höyrypulla-festivaaliin”.

Ennen koronapandemian aiheuttamaa pakollista taukoa Pécsin Unkari-Suomi Seura järjesti edellä kuvattuja kerhoiltoja ja muita jäsentapahtumia 9–10 kertaa vuodessa. Lähes 50 toimintavuoden aikana niitä on siten kertynyt yli 400. Yksi tähän saavutukseen myötävaikuttaneita ratkaisuja on ollut se, että jäseniltojen vetovastuuta on illasta toiseen kierrätetty yhdistyksen aktiivihenkilöiden kesken. József Véghin (2009) mukaan aloite Suomi-ystävyyseuran perustamisesta Pécsiin tuli alun perin Suomi-Unkari Seuran Lahden paikallisosastolta. Yhdistysten keskinäinen yhteistyö on ollut alusta alkaen tiivistä. Lahden paikallisosasto teki jo joulukuussa 1975 Pécsin ystävyyskerholle yhteistyöaloitteen, jossa ehdotettiin:

1. *Esitelmöitsijävaihtoa vuorovuosin*
2. *Yhteistyötä kielenopiskelussa: Lahteen toivotettiin kesälle 1977 tervetulleiksi 10–15 suomen kielen opiskelijaa, ”joille järjestämme tilaisuuden opiskella täällä suomen kieltä. Majoitus tapahtuisi perheissä. Ehdotamme harkittavaksi, voisiko seuraavana kesänä, siis 1978, Lahdesta tulla vastaavanlainen ryhmä Pécsiin”.*
3. *Ystävyysseurojen edustajien tapaamisia ”ainakin joka toinen vuosi. Tällöin voitaisiin sopia lähemmin yhteistoiminnan muodoista...”*

Vuotta myöhemmin (marraskuussa 1976) puheenjohtaja Ahti Lamminmäki ja varapuheenjohtaja Yrjö Koskinen lähtivät Lahden osaston edustajina Pécsiin, jossa sovittiin – päiväämättömän muistion mukaan – ”kielenopiskelijoiden vaihtoleireistä, kirjeenvaihdon aktivoimisesta, esitelmöitsijävaihdoista ja ystävyysmatkailun elvyttämisestä vuosittain tapahtuvien paikallisten järjestelyin. Lisäksi sovittiin jatkuvista, kahden vuoden välein tapahtuvista tapaamisista ystävyysseurojen edustajien välillä.”

Kuva 5. Pécsin Unkari-Suomi Seuran johtokunnan jäseniä kesällä 2002: Irma Györfi Csabáné (vas.), Veronika Vincze, Károly Tóth ja József Vegh. (Kuva: Ilkka Haapola)

Parhaiten näistä toimintalinjoista jäivät elämään jo Lahden aloitteessa ehdotetut yhteistyömuodot. Ystävyysseurojen edustajien tapaamisia järjestettiin vuosina 1976–1991 kaikkiaan kahdeksan kertaa. Pécsissä kävivät Lamminmäen ja Koskisen jälkeen neuvottelemassa vuonna 1980 uusi puheenjohtaja Raimo Hulkkonen ja sihteeri-rahastonhoitaja Helinä Filen, vuonna 1984 puheenjohtaja Kari Tavaila ja Yrjö Koskinen sekä vuonna 1988 sihteeri Raila Hagström ja rahastonhoitaja Raija Lindén. Lahdessa järjestettyihin tapaamisiin osallistuivat Pécsin ystävyyskerhon edustajina ainakin Tivadar Csorba (1978), József Végh (1978, 1983, 1986 ja 1991), Irma Györfi Csabáné (1986) ja Vera Zempléni (1991).

Ystävyysseurojen keskinäisen esitelmöitsijä- ja asiantuntijavaihdon puitteissa Lahdessa vierailivat kirjastonhoitaja Levente Szász (1976), Pécsin museon kansatieteen osaston osastopäällikkö professori Bertalan Andrásfalvy (1979), tekstiilitaiteilija Erzsébet Bakondi Nagyné (1984), kuvanveistäjä ja graafikko Győző Szatyor (1988) ja kielenopettaja Katalin Márk (1991). Lahden osaston nimeäminä asiantuntijoina Pécsissä vierailivat vastaavasti Harjulan kansalaisopiston rehtori ja entinen kansanedustaja, rovasti Ensio Partanen (1978), museonjohtaja Jouko Heinonen (1982), kanteleen soittaja Marianne Virtanen (1986) ja kultaseppäopiston opettaja Esko Timonen (1990).

Ystävyysseurojen keskinäisestä esitelmöitsijävaihdesta ja delegaativierailuista luovuttiin 1990-luvulle tultaessa, todennäköisesti toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Tarve erikseen järjestettäville yhteistyöneuvotteluille väheni viimeistään 1990-luvun alussa jo sen vuoksi, että ystävyysseurojen johtohenkilöt tapasivat muutoinkin toisiaan jopa useita kertoja vuodessa. Tiedonkulkukin oli käynyt informaatioteknologian kehityksen myötä entistä nopeammaksi ja helpommaksi. Yhteistyökäytännöt olivat lisäksi jo vakiintuneet, eikä resurssija uusien yhteistyömuotojen käynnistämiseen juuri ollut. Sama pätee myös asiantuntijavaihtoon: tietoa ystävyyskaupungin kulttuurielämästä ja oloista oli muuttuneissa oloissa tarjolla riittämiin, ilman ystävyysseurojen omaa, taloudellisestikin kalliiksi käyvää esitelmöitsijävaihtoa.

Kaikkien pitkäkestoisimmaksi, tähän päivään asti jatkuneeksi yhteistyömuodoksi ovat osoittautuneet kielenopiskelun tueksi tarkoitettut kielileirit ja ystävyysvierailut (taulukko 3). Ensimmäinen kielileiri järjestettiin Lahdessa kesällä 1977, ja lahtelaiset kielen opiskelijat lähtivät vastavierailulle Pécsiin vuotta myöhemmin. Siitä alkaen niiden järjestämisessä on noudatettu kolmivuotissykliä, joka koostuu vierailusta, vastavierailusta ja välivuodesta. Toimintamalliin on kuulunut perhemajoitus sekä periaate, että isännät vastaavat vierailun järjestelyistä ja kustannuksista lentokentältä alkaen. Pécsin ystävyysseura on noudattanut varsin johdonmukaisesti käytäntöä, jossa Lahdessa vierailleet ovat sitoutuneet toimimaan vastavierailun isäntinä ja vastaamaan myös vastavierailun kustannuksista. Lahdessa ystävyysseura on sen sijaan kantanut päävastuun pécsiläisten kieliryhmän matkailusta Suomessa, päivittäistä lounaista sekä kielenopetuksen kustannuksista

Taulukko 3. Lahden ja Pécsin ystävyysseurojen kielileirit ja ystävyysvierailut vuodesta 1977 alkaen

Vuosi	Tietoja vierailusta
1977	Pécsiläisten kieliryhmä (14 opisk.) Lahdessa, kielikurssi Harjulan kansalaisopistossa
1978	Lahtelaiset (12 kielenopiskelijaa + 8 turistia) Pécsissä
1980	Pécsiläiset (17 kielenopiskelijaa + 8 turistia) Lahdessa. Kielikurssi (20 h) Harjulan kansalaisopistossa
1981	Kielikurssi Pécsissä (10 henkilöä)
1983	Pécsiläisten kieliryhmä (19 henkilöä) Lahdessa. Kielen opetus (24 h) Päijät-Hämeen korkeakoulu yhdistyksen kautta
1984	Kielikurssi Pécsissä (21 henkilöä)
1986	Pécsiläiset (20 henkilöä) Lahdessa, kielikurssin (20 h) opettajina Hedvig Halme ja Helena Arola
1987	18 henkilön kieliryhmä Pécsissä. Helena Arola jäi Pécsiin vetämään suomen kielen tehokurssia (1vk) pécsiläisille.
1989	Pécsiläiset kielenopiskelijat (20 henkilöä) Lahdessa
1990	Kielikurssi Pécsissä (17 henkilöä), lopussa omakustanteinen vierailu Graziin ja Wieniin
1992	Pécsiläiset kielenopiskelijat (27 henkilöä) Lahdessa <i>helmikuussa</i>
1993	Pécsissä 11 kielenopiskelijaa + 15 turistia
1995	Pécsiläisryhmä (18 henkilöä) Lahdessa, kielikurssia ei järjestetty
1996	Lahtelaiset Pécsissä (28 aikuista + 2 lasta), kielenopetus kuten ennenkin
1998	11 pécsiläistä Lahdessa, ei kielen opetusta
1999	16 lahtelaista Pécsissä, ei kielen opetusta
2001	26 pécsiläistä Lahdessa, ei kielen opetusta.
2002	17 lahtelaista Pécsissä, ei kielenopetusta
2004	24 pécsiläistä Lahdessa, rahoitusta EU:n Kansalaisten Eurooppa -ohjelmasta
2005	26 lahtelaista Pécsissä, ei kielen opetusta
2007	23 pécsiläistä Lahdessa, kielikurssi yhteistyössä Wellamo-opiston kanssa: alkeis- ja jatkoryhmät (9 h/ryhmä)
2008	10 lahtelaista Pécsissä, kielen opiskelua alkeis- ja jatkoryhmässä (9 h/ryhmä)
2009	21 pécsiläistä Lahdessa; 2 kieliryhmää (9 h/ryhmä)
2010	19 lahtelaista Pécsissä, 2 kieliryhmää (9 h/ryhmä)
2012	15 pécsiläistä Lahdessa, vain 1 kieliryhmä (9 h)
2013	10 lahtelaista Pécsissä, kielikurssi (9 h)
2015	14 pécsiläistä Lahdessa, kielikurssi (9 h)
2016	12 lahtelaista Pécsissä, kielen opiskelua alkeis- ja jatkoryhmässä (9 h)
2019	10 pécsiläistä Lahdessa, kielikurssi (9 h)

ja pääsymaksuista vierailukohteisiin, jolloin isäntäperheille on jäänyt vastuu majoituksesta ja yhteisen ohjelman ulkopuolelle jääneistä tapahtumista ja ruokailuista. Yhdistys on kulujen kattamiseksi hakenut ja saanut avustuksia kaupungin ystävyyskaupunkitoimintaan tarkoitetuista määrärahoista. Siitä huolimatta ystävyysvierailuista on aiheutunut selvää syklisyyttä yhdistyksen talouteen: yhden vuoden tappiot on katettu kahden seuraavan vuoden ylijäämillä.

”Kaksi ystävyyskaupunkia” – kamarioratorio Lahden ja Pécsin ystävyydelle

1970-luku oli täynnä mieleenpainuvia juhlia. Niistä hyvä esimerkki on Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhteen 20-vuotisjuhlien vietto 21.–24.9.1976. Sen käynnisti Konserttitalon lämpiössä avattu Pécs-aiheinen valokuvanäyttely. Seuraavana päivänä oli vuorossa Urpo Pesosen johtama kaupunginorkesterin unkarilainen konsertti. Torstaina järjestettiin Pécsissä vierailleiden lahtelaiskuorojen yhteiskonsertti, jossa esiintyivät Lahden Työväen Mieskuoro (johtajana Veikko Tiensuu), Lahti-kuoro (johtajana Terhi Juvonen), Lahden Mieskuoro (Paavo Kiiski) ja Lahden Kamarikuoro (Matti Rauhala). Pääjuhla pidettiin viimein perjantaina 24.9. Siinä puhuivat suurlähettiläs Tivadár Matusek, Pécsin kaupunginjohtaja Gyula Czente, Suomi-Unkari Seuran puheenjohtaja kanslianeuvos Väinö Kaukonen ja kaupunginjohtaja Kalervo Aattela. Musiikkiesityksenä kuultiin Géza Szilvay vanhemman säveltämä kamarioratorio ”Kaksi ystävyyskaupunkia” (Két testztvérváros), joka oli sävelletty resitatiivi-lauluäänelle, kahdelle viululle, sellolle ja pianolle. Sen esittäjiksi oli alun perin suunniteltu Szilvayn jousitrioin (Csaba, Géza ja Zsolt Szilvay), pianisti László Rossan ja laulaja Mária Mazsaroffin muodostamaa viisikkoa. Zsolt Szilvay ja László Rossa eivät kuitenkaan saaneet matkustukseen tarvittavaa ulkomaanpassia, joten heitä sijaistivat pianisti Zoltán Benkő Jyväskylän konservatoriosta ja Helsingin Juniorijousien kamariyhtye (5–6 nuorta soittajaa).

Géza Szilvay oli säveltänyt kamarioratorion Lahden 70-vuotispäivän kunniaksi, ja sen syntyhistoria on kiinnostava: ”Szilvayn sisarusyhtye” voitti vuonna 1962 klassisen musiikin sarjan Unkarin radio- ja television kansallisessa taidekilpailussa, jonka pääpalkintona oli matka Helsingissä järjestetyille Maailman nuorisokaupunkijoukoille kesällä 1962. Festivaaleille he eivät päässeet mutta kilpailun tuoma noste toi heille lukuisia esiintymispyyntöjä ja tilaisuuksia. Yhden kotikonsertin aikana syntyi myös ajatus Suomeen tehtävästä kiertueesta, jonka järjestäjäksi ryhtyi Outi Karanko. Szilvayn perheyhtye teki kiertueen Suomeen syksyllä 1965. He esiintyivät myös Lahdessa: ainakin vasta vihityssä Joutjärven kirkossa, yhdessä koulussa ja lopuksi kaupungintalossa. Viimeksi mainitun esityksen päätteeksi kaupunginjohtaja Kajala julisti heidät ”Lahden lapsiksi” antaen heille siitä kirjallisen dokumentinkin. Géza Szilvay muistelee, että Lahden vierailu ja Kajalan ystävällisyys teki heihin suuren vaikutuksen. Se oli osatekijä,

joka innoitti heidän isäänsä säveltämään Lahden ja Pécsin ystävyyttä käsittelevä kamarioratorion. (Géza Szilvay puhelinkeskusteluissa 2021 ja 2022.)

Tarinaa liittyy lisäjuonne, jonka mukaan Csaba Szilvaysta (s. 1941) oli vähällä tulla Lahden kaupunginorkesterin sellisti (ks. Szilvay 2017). Csaba Szilvay sai keväällä 1970 valmiiksi toisen musiikkitutkintonsa, sellonsoiton opettajan diplomin Franz Lisztin musiikkiakatemiasta. Diplomikonserttia oli seuraamassa myös kapellimestari Urpo Pesonen, joka tarjosi tälle orkesterisopimusta Lahteen. Se sopi Csaba Szilvaylle samoin kuin hänen Géza-veljelleen (s. 1943) erinomaisesti, sillä veljesten suunnitelmissa oli jatkaa musiikinopintojaan Sibelius-Akatemiassa. Szilvayn perheyhtye teki kesällä 1970 toisen konserttikiertueensa Suomeen, minkä jälkeen Csaba Szilvay matkusti Pesosen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Lahteen. Koesoitto sujui hyvin, mutta orkesteriharjoitusten alkaessa orkesterin luottamushenkilö esitteli kapellimestarille ja orkesterille ammattiliiton päätöksen ja käytännön, jonka mukaan ulkomaan kansalaisten palkkaaminen suomalaisiin orkestereihin oli kiellettyä.

Tilanne ei ratkennut, joten nuorten miesten oli hakeuduttava muualle. Géza lähti oikeustieteen jatko-opintoja suorittamaan Englantiin, ja Csaba teki sopimuksen Göteborgin oopperan kanssa. Yhteys Suomeen kuitenkin säilyi, sillä molemmat jatkoivat Sibelius-Akatemiassa aloittamia opintoja. Tilanne helpotti matkustelun osalta jo vuotta myöhemmin, kun Géza Szilvay sai kutsun viulunsoiton opettajaksi Ahti Sonnisen johtamaan Itä-Helsingin musiikkiopistoon ja Csaba Szilvay sai samanlaisen tarjouksen Jyväskylän konservatoriosta. Csaba siirtyi muutamaa vuotta myöhemmin Itä-Helsingin musiikkiopistoon veljensä kollegaksi osallistuen tämän rinnalla Kodály'n ajatuksiin perustuvan colour strings-pedagogiikan kehittämiseen. He johtivat kansainvälistäkin mainetta saanutta Helsingin Juniorijouset-orkesteria eläkkeelle jäämiseensä, vuoteen 2010 saakka.

Kuva 6. Szilvayn sisarukset Lahdessa 21.10.1965. Zsolt (vas.), Eörsike, Géza ja Csaba Szilvay. (Géza Szilvayn albumi.)

Csaba Szilvayn pesti Lahden kaupunginorkesterissa kariutui todennäköisesti sen vuoksi, että veljesten passeihin merkitty kolmen kuukauden ulkomaan matkaoikeus oli käytetty, ja Unkarin valtio vaati heitä palaamaan takaisin kotimaahan. Ulkoministeriön palveluksessa toiminut Pertti Torstila (2022, 86–87) nimittäin kertoo, kuinka hän joutui pitkin 1970-lukua ”erikoiseen välikäteen Budapestin voimaministeriöiden – sisä- ja ulkoministeriön – keskinäisessä mittelössä hoitaessani musiikkitaiteilijaveljesten Géza ja Csaba Szilvayn oleskelulupa-asiaa. Liszt-Akatemiassa diplomitutkinnon suorittaneet veljekset olivat vuonna 1970 saaneet matkustusluvan konserttimatkalle Suomeen. Menestyksekkään kiertueen jälkeen neljä yhtyeen kuudesta jäsenestä palasi Unkariin. Géza ja Csaba Szilvay eivät palanneet. He halusivat jatkaa opintojaan Suomesta tulleen kutsun perusteella. He hakivat pidennettyä oleskelulupaa, mutta Budapestista tuli kieltö. Veljekset eivät tästä välittäneet vaan katsoivat voivansa hoitaa vuoden kestävä opetustyönsä Suomessa. Lopullinen jääminen Suomeen ei ollut kummankaan mielessä. Vanhemmat ja sisarukset asuivat Budapestissa ja olisivat saattaneet joutua vaikeuksiin poikien poissaolon takia.”

Torstila jatkaa, että Szilvayn veljesten johtamasta ”Helsingin Juniorijouset-orkesterista nousi uusi suomalainen muusikkopolvi, johon kuuluvat Jaakko ja Pekka Kuusisto, Réka Szilvay, Marko Ylönen, Susanna Mälkki ja monet muut. Géza Szilvay elää tänä päivänä Suomessa perheineen. Hänellä on hallussaan – ”sydämen alla”, kuten Géza minulle sanoi – molempien maiden passit. Tunne Suomea kohtaan on lämmin ja täynnä kiitollisuutta, mutta Unkarin passi on syvemmällä sydämen alla.” (Torstila 2022, 87.)

Szilvayn veljeksille ei onneksi jäänyt edellä kuvatusta episodista mitään antipatiaa Lahtea kohtaan, mistä kertoo jo ”Kaksi ystävyyskaupunkia”-oratorion synty ja esittäminen. Oma color strings -metodiaan kehittäessään he tekivät paljonkin yhteistyötä Lahden konservatoriossa toimineen Eero Hakkaraisen kanssa, jota Géza Szilvay pitää yhtenä alan parhaista pedagogeista. Vuonna 1983 Csaba Szilvay esiintyi kolmen viulunsoiton opiskelijansa kanssa Lahden paikallisosaston jäsenillä. Géza Szilvay muistelee edelleen lämmöllä heidän Lahden vierailuaan ja kaupunginjohtaja Kajalalta saamaansa vastaanottoa.

Paikallisyhdistys juhli 25. toimintavuottaan 1977

Jos edellisenä syksynä oli juhlittu, niin myös vuosi 1977 oli aktiviteetteja ja juhlia täynnä. Maaliskuun alussa pidettiin vanhojen sääntöjen mukainen vuosikokous, johon osallistui peräti ”42 jäsentä ja työn ystävää”. Puolitoista viikkoa myöhemmin (12.3.1977) pidettiin uuden, itsenäisen paikallisyhdistyksen perustava kokous.

Kesällä (27.6.–7.7.) yhdistys toimi ensimmäistä kertaa Pécsin Unkari-Suomi ystävyysklubin 14-jäsenisen kielenopiskelijaryhmän isäntänä. Kielitunnit

järjestettiin yhteistyössä Harjulan kansalaisopiston kanssa, ja opettajana toimi Raimo Hulkkonen.

Vuosi 1977 oli runoilija Endre Adyn juhlavuosi, ja se noteerattiin myös Lahdessa: Osasto järjesti toukokuussa runomatinean, jossa Anna-Maija Raittila ja Katalin Márk esittelivät Adyn tuotantoa ja runoilijakuvaa. Loppuvuodesta (21.–31.10.) Pikkuteatterin aulaan pystytettiin lisäksi Ady-näyttely.

Paikallisosaston 25-vuotisjuhlaa vietettiin vasta marraskuussa (19.11.). Lahden konserttitalon salissa järjestetty tapahtuma oli musiikkipitoinen: siinä esiintyivät Lahden musiikkiluokkien kuoro Veikko Tiensuun johdolla, laulaja Yrjö Leppänen Luis Pasquen säestämänä, Juhani Lamminmäen ja Jari Pulkkasen viuluduo sekä unkarilainen kansanmusiikkiyhtye ”Sebö”. Puheenjohtaja Ahti Lamminmäki luonnehti tervehdyssanoissaan ystävyysseuran kaksoisroolia Lahden ja Pécsin välisen yhteistyön rakentajana seuraavasti:

”Paikallisosastomme toiminta on jakaantunut toisaalta omiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin, joiden avulla on pyritty lisäämään Unkari-tietoutta ja luomaan kiinnostusta veljeskansaamme ja sen kulttuuria kohtaan, ja toisaalta avustaviin toimiin, joiden tarkoituksena on ollut välittää eri yhteisöille Unkaria käsittelevää filmi- ja kirjallisuusaineistoa ja luoda näille yhteisöille kontakteja Unkarissa toimiviin vastaavanlaisiin yhteisöihin ja harrastajaryhmiin... Kanssakäyminen painottui aluksi paljolti musiikin ja erikoisesti kuorolaulun alueelle. Mutta kun alkuun päästiin, kontaktit ovat laajenneet niin, että tänään voidaan mainita yhteistyö-alueina musiikin ohella teatteri, kuvataiteet, valokuvaus, esperanto, musiikinopetus, rakennus- ja kaupunkisuunnittelu, sähkötekniikat, eläkeläiset, urheilijat, näkövammaiset jne.”

Juhlavuoden kunniaksi Lahden osasto julkaisi kaksikielisen ja kahdeksansivuisen tabloid-kokoisen lehden ”Suomi-Unkari Seura Lahti 25 vuotta - Finn-Magyar Társaság Lahti v25-éves”. Kahdelta viimeiseltä sivulta löytyivät unkarinkieliset käännökset pisimmistä artikkeleista. Lyhyempien juttujen käännökset oli sijoitettu heti suomenkielisen version jälkeen. Lehdestä julkaistiin peräti 6500 kappaletta painos, josta 1500 kappaletta lähetettiin Budapestiin Unkarin kauppakamarille jaettavaksi lähinnä kaupan alalla toimiville päättäjille ja 300 kappaletta Pécsiin. Valtakunnalliselle Suomi-Unkari Seuralle annettiin jaettavaksi 4200 kappaletta, joten omaan käyttöön jäi 500 kappaletta.

Julkaisua varten nimetyn lehtityöryhmän muodostivat varapuheenjohtaja Yrjö Koskinen, toimitusjohtaja Väinö Saario, museonjohtaja Jouko Heinonen ja ulkopuolisena jäsenenä kaupungin tiedotussihteeri Esa Juurola. Keväällä oli asetettu tavoitteeksi, että painokustannukset katettaisiin ilmoitustuloilla. Siihen päästiin, sillä ilmoitustuloja saatiin keräytyä peräti 6 044 markkaa, kun ”lehtikulut” jäivät tilinpäätöksen mukaan 800 markkaan. Juhlavuoden taloudellinen tulos oli loppujen lopuksi yhdistyksen historian parhaita ellei paras: yhdistyksen pankkitilin saldo nousi vuoden aikana 213 markasta 4 316 markkaan. Näin siitä huolimatta, että kyseiselle vuodelle osui muitakin tavanomaista suurempia menoeria: yhdistys käytti ”vieraanvaraisuuteen” 3 930 markkaa, mikä koostui pääosin pécsiläisten kielikurssista aiheutuneista menoista.

Rekisteröidyksi yhdistykseksi vuonna 1977

Valtakunnallisen Suomi-Unkari Seuran toiminnan laajeneminen ja uusien epävirallisten paikallisosastojen perustaminen johti ennen pitkää siihen, että 1950-luvulta peräisin oleva järjestö rakenne jäi ajastaan jälkeen. Esimerkiksi Tampereella koettiin, että Helsinkiin keskitetty hallinto ja vanhentuneet säännöt vaikeuttivat paikallista toimintaa. Tyytymättömyyttä aiheutti sekin, että valtakunnallisen seuran saamasta taloudellisesta tuesta tuntui valuvan kovin vähän Helsingin ulkopuolelle. (Takalo 2021.)

Vaikka valtakunnallinen seura ehkä pystyi tarjoamaan kiertäviä esiintyjiä ja muita palveluja huokeaan hintaan, paikallisosastojen toiminta perustui ensisijaisesti omatoimiseen varainhankintaan. Esimerkiksi vuonna 1975 Suomi-Unkari Seuran yleisavustus (442 mk) muodosti vain kymmenesosan Lahden paikallisosaston tilinpäätöksen kirjatuista tuloista. Kokous-, juhla- ja muiden tilaisuuksien tuotot (1223 mk) olivat siihen nähden kolminkertaiset. Tärkeitä tulolähteitä olivat myös kaupungin avustukset (1700 mk) ja lahjoitukset (950 mk).

Edellä kuvatut ongelmat johtivat siihen, että Suomi-Unkari Seuran järjestö rakennetta muutettiin perusteellisesti vuonna 1977. Muutoksen myötä seuran paikallisosastoista tuli itsenäisiä rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka olivat uudistetun valtakunnallisen Suomi-Unkari Seuran jäsenyhdistyksiä. Paikallisosastot alkoivat periä jäseniltään jäsenmaksuja, ja ne maksoivat vastaavasti keskusseuralle jäsenmäärän mukaan määräytyvän jäsenmaksun.

”Suomi-Unkari Seuran Lahden osasto ry:n” perustamiskokous pidettiin 12.3.1977. Vaikuttaa siltä, että yhdistyksen perustaminen toteutettiin lähes rutiinitoimena. Perustava kokous pidettiin vasta valitun johtokunnan järjestäytymiskokouksen jälkeen, ja sen osanottajamäärä jäi alle 10 henkilön. Ratkaisusta oli siis sovittu jo aiemmin. Nyt tehtiin vain viralliset päätökset, jotka tarvittiin yhdistyksen rekisteröimiseen.

Perustamiskokouksessa Lahden osastolle hyväksyttiin säännöt, jotka noudattivat, nimeä ja toiminta-alueita lukuun ottamatta, valtakunnallisia mallisääntöjä. Niistä on seuraavaan luetteloon koottu muutamia havaintoja, joita verrataan myöhemmissä sääntömuutoksissa (1993 ja 2013) tehdyillä muutoksilla:

- Uuden yhdistyksen nimi pysyi lähes ennallaan: vanhaan nimeen liitettiin vain täsmennys ”ry.”. Vasta vuoden 2013 sääntömuutoksessa nimi uudistettiin nykyiseen muotoon: ”Lahden Suomi-Unkari Seura ry.”
- Toiminta-alueeksi määriteltiin ”Lahti ympäristöineen” (1 §). Toiminta-alue kattaa siten kaikki Päijät-Hämeen kunnat.
- Osaston jäseneksi voitiin hyväksyä Suomen tai Unkarin kansalaisia kuitenkin niin, että ”jäsenistä voi enintään yksi kolmannes olla muita kuin Suomen kansalaisia” (3 §, 1 momentti). Vuoden 1993 sääntömuutoksessa nämä kansalaisuutta koskevat maininnat ja rajoitteet poistettiin.
- Johtokunnalle annettiin oikeus vapauttaa ”työkyvyttömyyden, sairauden, asevelvollisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi jäsenensä määrääjäksi jäsenmaksuista. Näiltä vapaajäseniltä osasto ei suorita jäsenmaksua seuralle.” (3 §, 3 momentti.) Tätä sääntöä ei ole ehkä koskaan sovellettu, ja se poistettiin vuonna 1993. Samaa perua on kuitenkin 2000-luvulle jatkunut käytäntö, jonka mukaan eläkeläisiltä ja opiskelijoilta perittiin alennettua jäsenmaksua. Vuonna 2007 useimmat Suomi-Unkari Seuran jäsenyhdistykset siirtyivät keskusseuran suosituksesta yhteen, kaikille samansuuruisen jäsenmaksuun kuitenkin niin, että alennettuun jäsenmaksuun jo oikeutetut eivät siitä joutuneet luopumaan. Alennettuun jäsenmaksuun ovat siten edelleen oikeutettuja ne ennen vuotta 1942 syntyneet jäsenet, jotka olivat liittyneet jäseniksi jo ennen sääntömuutosta.
- Vuosikokoukselle annettiin oikeus kutsua osaston kunniajäseneksi sen päämäärien hyväksi erityisen ansiokkaasti toiminut henkilö (3 §, 4 momentti). Vuoden 1993 sääntömuutoksessa tämä momentti poistettiin. Siihen mennessä Lahden osastoon ehdittiin hyväksyä kolme kunniajäsentä: Levente Szász (1977), Yrjö Koskinen (1985) ja László Sütő (1990).
- Puheenjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten (4–15 henkilöä) toimikaudeksi määrättiin kaksi vuotta. Vuonna 1993 johtokunnan nimi muutettiin ”hallitukseksi”, jonka toimikausi lyhennettiin yhteen vuoteen.
- Johtokunnan tehtäviin kuului myös ”jäsenluettelon” pitäminen. Ei ole tietoa, miten se Lahdessa tapahtui. Varsin pian, vuonna 1982, yhdistyksen oman jäsenluettelon korvasi keskusseuran ylläpitämä jäsenrekisteri, jota käytettiin myös jäsenmaksujen perintään. Keskitetty jäsenrekisteri oli tarpeen jo sen vuoksi, että Suomi-Unkari Seura ryhtyi vuonna 1980 julkaisemaan kaikille jäsenille lähetettävää Suomi-Unkari -lehteä. ”Silloin tarvittiin jäsenten täydelliset osoitetiedot, jotta lehti sai suoraan painossa vastaanottajan osoitteen ja voitiin postittaa. Paikallisen osaston ja keskusseuran jäsenrekisterin piti tämän takia pitää yhtä.” (Takalo 2021.)

Uusia ystävyyskaupunkisuhteita rakentamassa

Lahden ja Pécsin välinen yhteistyö toimi erityisesti 1970-luvulla virikkeenä monille kunnille oman ystävyyskunnan hankkimiselle. Joissakin tapauksissa Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston toimihenkilöillä ja lahtelaisilla kuoroilla oli tässä työssä tärkeä välittäjän rooli.

Kaikkein vahvimmin ja näkyvimmin paikallisosasto ja sen puheenjohtaja vaikuttivat Keuruun ja Szarvasin välisen yhteyden syntyyn. Se oli tarkasti sanoen Ahti Lamminmäen ja Levente Szászin yhteistyön tulosta: Lamminmäki oli Lahden ja Pécsin esimerkin innostamana kiinnostunut etsimään samanlaista ystävyyskaupunkia vanhalle kotikunnalleen Keuruulle. Szász oli puolestaan kotoisin Szarvasista, josta hän oli muuttanut kirjastonhoitajaksi Pécsiin.

Ahti Lamminmäki kirjoitti kirjeessään (26.3.1977) Szarvasin kaupunkineuvoston puheenjohtajalle Tamás Jansikille: ”Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston puheenjohtaja olen pyrkinyt löytämään syntymäkunnalleni, Keuruulle, yhteyksiä Unkariin. Tässä tehtävässä on minua auttanut tohtori Levente Szász Pécsistä. Kaunis ja historiallinen kaupunkinne, josta olen saanut kuulla ja lukea paljon, on herättänyt myös Keuruulla ansaittua kiinnostusta. Edellä mainitusta johtuen ja tohtori Szászille 26.11.1976 lähettämänne ystävällisen kirjeenne innoittamana tapahtuisikin Keuruun kunnanjohtaja Eino Nurmelan ja hänen rouvansa vierailu kaupungissanne...”

Suur-Keuruu -lehden (29.10.2021) mukaan Keuruu ja Szarvas pitivät edelleen säännöllisesti yhteyttä toisiinsa. Samassa lehdessä Keurusseudun Suomi-Unkari Seuran varapuheenjohtaja, entinen kaupunginsihteeri Olli Haapanen muistuttaa, että ystävyyskuntasuhteen alkusysäyksen antoi Keuruun Pihlajavedellä syntynyt Ahti Lamminmäki, joka oli vuonna 1979 tuonut Keuruulle kaksi vierasta Szarvasista. Kesti kuitenkin vielä tovin ennen kuin ystävyysuhde saatiin virallisesti solmittua: Keuruun kaupunginvaltuusto teki siitä esityksen vuonna 1983, mutta hanke juuttui johonkin muiden ystävyyskuntahakemusten kanssa, ja virallinen yhteistyösopimus päästiin solmimaan vasta 1991. (<https://www.keuruu.fi/info-ja-asiointi/kuntainfo/kansainvalinen-toiminta>)

Paljon nopeammin eteni Varkauden ja Zalaegerszégien ystävyyskaupunkisuhteen solmiminen. Lahtelaiset antoivat sillekin alkusysäyksen:

”Lahden Mieskuoro oli 1975 konserttimatkalla Unkarissa ja lupasi Zalaegerszégissä pitämänsä konsertin jälkeen hankkia Volanin sekakuorolle Suomesta ystävyyskuoron, joka voisi kutsua heidät konserttimatkalle, ja he vastavuoroisesti kutsuisivat sitten suomalaiskuoron. Lahtelaiset ottivat kotiin palattuaan yhteyttä Varkauden Lauluun, joka innostui asiasta. Kutsu lähti ja kesällä 1976 unkarilaiset saapuivat Varkauteen

laulamaan. Volanin sekakuoron mukana Varkauteen tuli Zalaegerszégín kaupungin virallinen valtuuskunta. Varkauden kaupungin tarjoamalla illallisilla Zalaegerszégín kaupunginjohtaja esitti ystävyyskaupunkisuhteiden solmimista. Asia eteni yllättävän nopeasti, ja seuraavana kesänä Varkauden Laulun Unkarin-vierailun yhteydessä allekirjoitettiin viralliset ystävyyskaupunkiasiakirjat.” (Honka-Hallila 2000, 92.)

Lahtelaisilla oli välillisesti sormensa pelissä myös Mikkelin ja Békéscsaban yhteistyön käynnistymisessä. Mikkeliin oli perustettu Suomi-Unkari Seuran osasto jo 1967, mutta toiminta vilkastui vasta 10 vuotta myöhemmin 1977, jolloin kaupungissa järjestetyt unkarilaiset konsertit saivat suurta suosiota. ”Kaupungissa esiintyi mm. kaksi kertaa Lahden ystävyyskaupungin Pécsin kamarikuoro. Lahden ja Pécsin välinen pitkä ystävyyskaupunkisuhte innosti myös mikkeliläiset asiaan, ja kaupunkianoi omaa ystävyyskaupunkia. Vuonna 1978 mikkeliläiset kävivät joukolla Unkarissa. Ystävyyskaupunkisuhte Békéscsaban kanssa solmittiin vuonna 1981, ja siitä alkoi kanssakäyminen.” (Honka-Hallila 2000, 85.)

Syksyllä 1981, jolloin Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhteen solmimisesta oli kulunut jo neljännesvuosisata, vasta 16 kaupungilla oli ystävyyskaupunki Unkarissa, ja niistäkin kolme oli tuon vuoden perua. Ystävyyskuntaa haluavien kaupunkien ja kuntien määrä piteni kuitenkin kaiken aikaa. Suomi-Unkari Seuran silloisen puheenjohtajan Heikki Kosken (2000) mukaan ystävyysseura piti niistä jonotuslistaa, jota seurattiin mahdollisimman tarkkaan. Asia oli hänen mukaansa esillä käytännössä kaikissa seuran johdon ja suomalaispoliitikkojen Unkarissa käymissä neuvotteluissa. Unkarissakin yhteistyötä haluttiin lisätä, ”mutta vain Unkarin ja Neuvostoliiton vastaavan yhteistyön sallimissa rajoissa”. Ystävyyskaupunkisuhteiden samoin kuin Unkari-Suomi-ystäväpiirien lukumäärän lisäämistä Unkarissa rajoitti ”huoli siitä, ohittaako ystävyys Suomen suuntaan Neuvostoliiton kanssa tapahtuvan ystävyiden”.

1980-LUKU – JATKUVUUTTA JA UUSIA AVAUKSIA

Ahti Lamminmäki luopui puheenjohtajan tehtävästä kymmenvuotisen kauden jälkeen vuonna 1979. Jatkuvuutta kuitenkin turvasi se, että hän jatkoi johtokunnan jäsenenä vielä seuraavat kymmenen vuotta. Keskusseuran hallituksen jäsenenä hän toimi lähes 20 vuotta (1969–1986). Lamminmäen jälkeen puheenjohtajan tehtävää hoiti sääntömääräisen kaksivuotiskauden opettaja Raimo Hulkkonen. Hänen jälkeensä puheenjohtajaksi valittiin Päijät-Hämeen maakuntaliiton toiminnanjohtaja Kari Tavaila, joka hoiti tehtävää kahdeksan vuotta kevääseen 1989 saakka. Myös yhdistyksen sihteeri vaihtui, sillä Katariina Lievonen luovutti tehtävän 14 vuotta kestäneen urakkansa jälkeen Pentti Helläkoskelle keväällä 1981. Vuotta myöhemmin sihteeriksi valittiin Raila Hagström, joka toimi puheenjohtajan työparina kevääseen 1992 saakka. Häntä seurasi Paula Rantanen, joka oli valittu ”hallituksen sihteeriksi” jo keväällä 1989. Paula toimi yhdistyksen varsinaisena sihteerinä peräti 17 vuotta, kevääseen 2008 saakka.

Kohennusta visuaaliseen ilmeeseen

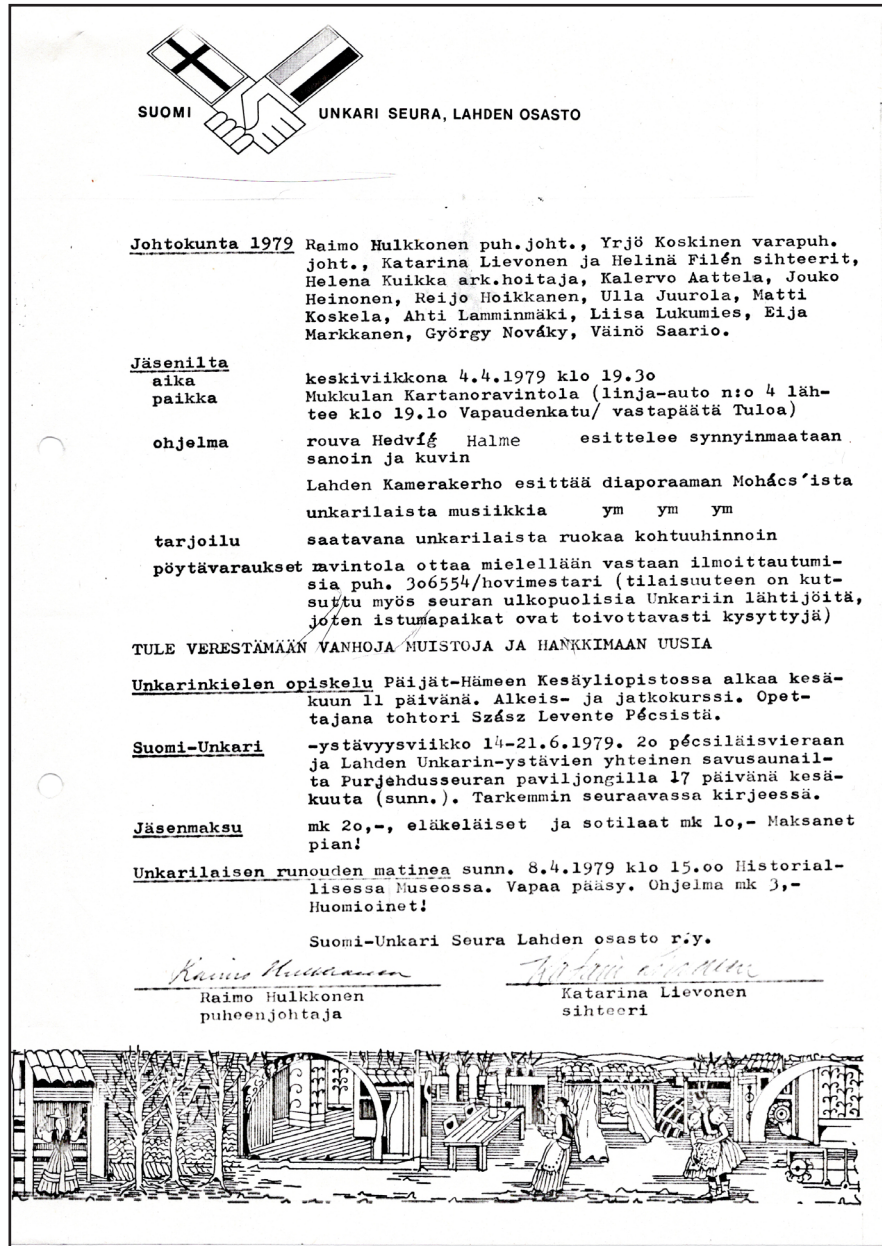
Jäsenkirjeet kirjoitettiin vielä 1970-luvulla manuaalisella kirjoituskoneella ilman sen kummempia koukeroita. Vuosikymmenen lopussa – itsenäisen yhdistyksen alkutaipaleilla – alettiin miettiä, miten niitä voisi elävöittää jäsenten aktivoimiseksi ja seuran näkyvyyden lisäämiseksi. Keskustelun käynnisti Matti Koskela, joka teki vuoden 1979 alussa ehdotuksen ”jäsenille lähetettävien monisteiden suunnittelusta iskevämmäksi ja tehokkaammaksi, piirroksin, kuvin, tekstein jne.”. Hallitus asettikin 7.3.1979 asiaa miettimään toimikunnan, johon valittiin ”Matti Koskela puheenjohtajaksi ja kokoonkutsujaksi, puheenjohtaja Raimo Hulkkonen, rouva Helinä Filén ja kuvataiteilija Eija Markkanen”.

Ryhmä kävi rivakasti työhön, ja jo saman kuukauden aikana jäsenille lähetettiin uuden mallinen jäsenkirje, jonka yläreunassa oli Matti Koskelan suunnittelema, keskusseuran tunnusta mukaileva logo ja alareunassa Eija Markkasen unkarilaisaiheinen piirros. Seuraavassa hallituksen kokouksessa (10.5.) niiden työnjakoa täsmennettiin päättämällä, että Koskelan laatimaa seuratusseurasta käytetään virallisiin kirjelmiin ja Markkasen piirroksia muihin ”jäsenille meneviin kiertokirjelmiin”.

Eija Markkasen hienoja piirroksia käytettiin yhdistyksen jäsenkirjeissä vuoden 1996 loppuun saakka, jonka jälkeen niiden elävöittämiseen alettiin käyttää muita kuvitusmalleja. Sen seurauksena Markkasen piirrokset katosivat kokonaan ja lopullisesti yhdistyksen viestinnästä. Se tapahtui todennäköisesti osittain käytännön syistä: jäsenkirjeet alettiin 1990-luvun alussa kirjoittaa ja monistaa A5-kokoisille sivuille, joiden yläreunaan mahtui kulloinkin vain osa Markkasen piirroksista. Siihen vaikutti kuitenkin ehkä myös se, että piirrosten tausta oli päässyt kirjoitetun

historian puuttuessa unohtumaan eikä niiden ainutlaatuisuutta ehkä tiedostettu. Yhdistyksen arkistossa olevista jäsenkirjeistä voi Eija Markkasen kädenjäljen tänä päivänäkin tunnistaa piirrosten alareunan EM79-signeerauksesta.

Kuva 8. Jäsenkirje maaliskuulta 1979.

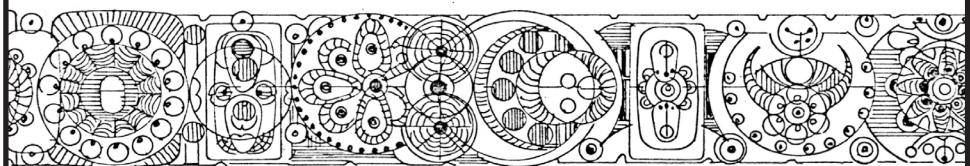
János Kodolányin muistolaattahanke

Vuonna 1980 Lahden paikallisosaston johtokunnassa pohdittiin ajatusta, että Padasjoelle Kellokoskentie varteen paljastettaisiin kirjailija János Kodolányin (1899–1968) muistolaatta, joka kertoisi hänen vierailustaan paikkakunnalla. Asian valmistelu annettiin johtokunnan taiteilijajäsenten, Matti Koskelan ja Eija Markkasen tehtäväksi. Hankkeesta luovuttiin kuitenkin jo seuraavana keväänä muun muassa sen vuoksi, että maalaistalo, jossa Kodolányi oli asunut ja jonka elämää hän kirjoissaan kuvasi tai muisteli, oli jo purettu.

János Kodolányi asui talvella 1937, helmi- ja maaliskuun aikana, useita viikkoja Padasjoella Hakola-nimisessä maalaistalossa ja teki sinne vielä pikavierailun saman vuoden heinäkuussa. Kodolányi matkusti Padasjoelle tutustuakseen suomalaisen maaseutuväestön elinoloihin esitelläkseen niitä unkarilaisille vastakohtana Unkarin maaseudun puolifeodaalisille oloille. Hän halusi samalla parantaa kielitaitoaan ja syventyä maaseudun rauhassa kirjalliseen työhön. Jälkikäteen Kodolányi kertoikin, että hän kirjoitti Padasjoella seuraavan romaaninsa ”Autuas Margareta” (Boldog Margit) ensimmäiset rivit.

János Kodolányi oli maailmansotien välisenä aikana vaikuttaneen unkarilaisen kirjailijasukupolven tunnetuimpia hahmoja. Hän kuului niin sanottuun kansankuvaukselliseen suuntaukseen, joka kuvasi talonpoikien elinoloja, elämäntapaa ja kyläyhteisöjä sekä niiden ongelmia realismin ja naturalismin keinoin. Kodolányi’a on pidetty sosiografian uranuurtajana Gyula Illyésin tavoin. 1940-luvulle tultaessa hänen tuotannossaan korostui yhä vahvemmin kansallishengen ja kansallisen identiteetin vaaliminen, ja toisen maailmansodan jälkeen hän eli syrjässä julkisuudesta. (Klaniczay 1986, 401–402; Lahdelma ym. 2001, 335.)

János Kodolányi kiinnostui jo lapsena Suomesta, mihin vaikutti muun muassa tutustuminen Béla Vikárin Kalevala-käännökseen. 1930-luvun lopulla hän lopulta toteutti pitkäaikaisen haaveensa ja teki vuosina 1936–1938 kaikkiaan viisi matkaa Suomeen vierailen myös eri puolilla Päijät-Hämettä. Kahdessa nopeasti syntyneessä matkakirjassaan – ”Suomi, hiljaisuuden maa” (1936) ja ”Suomen salaisuus” (1938) – Kodolányi piirsi Suomesta osin idealisoidun kuvan. Maanomistusolot, kansankulttuurin ja koulutuksen arvostus sekä maaseutuväestön lukutaidon taso olivat hänen mukaansa suomalaisen yhteiskunnan erityisiä hyveitä, joista Unkarillakin olisi ollut paljon opittavaa. Kodolányin matkakuvaukset lisäsivät merkittävästi Suomeen kohdistunutta kiinnostusta ja innostusta unkarilaisten keskuudessa (Richly 2021, 20).

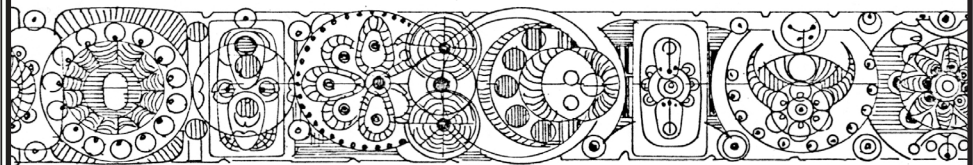
János Kodolányi: Padasjoella 1937

”Saavuvin linja-autolla Padasjoen kirkonkylään noin kahdeksalta illalla, ja odotin vanhaa yksityisasuntoa muistuttavassa, hiljaisessa ja hämärässä ”kahvilassa” hevoskyytiä, joka veisi minut pieneen maalaistaloon valtavan Päijänne-järven rannalle, noin 6–7 kilometrin päähän. Radiosta kuului unenomaista suomalaista kansanmusiikkia, ja pöytien ääressä istui juttelemassa pari kyläläistä saappaissaan ja karvahatuissaan. Minä sen sijaan kuuntelin kahvilan myyjän ystävällistä, hyväntuulista esittelyä kylästä, ympäri kuntaa hajallaan sijaitsevista yksinäisistä taloista ja elämästä lähes maailman selän takana, tuhansia vuosia samanlaisena pysyneessä maisemassa. Sitten istuin reessä purevassa pohjoistuulella ja 35 asteen pakkasessa mahtavan, kirkkaan tähtitaivaan alla. Oikealla kohosi luminen mäntymetsä, vasemmalla häämötti jäätyneen Päijänteen loputon, vaaleanharmaa tasanne. Pienehkö, vaalea hevonen asteli ripeästi narisevalla lumella. Ajaja piteli ohjaksia kyynärpäihin ulottuvissa nahkakintaissaan istuen tuulelta suojaavassa asennossa ja kertoillen minulle karvahattua syvemmälle päähän vetäen hitaasti ja lapsekkaalla vakavuudella säästä, työstään, perheestään, lehmistä ja kaikesta muusta, joka täytti tämän miehen elämän niin yksinkertaisella ja yhtenäisellä sisällöllä. Hän puhui niin vahvasti hämeen murteella, että joskus tuskin ymmärsin hänen puhettaan. Se oli upea, ikimuistoinen ilta jokaiselta yksityiskohdaltaan. Talvimaisema, säkenöivät tähdet, tuulen viima, jäätävän kylmä ja virkistävä ilma sekä hevosen hörähtely pysyvät elävinä mielessäni ikuisesti.

Puurakenteisen maalaistalon pieneessä huoneessa talon nuori emäntä tarjosi minulle kuumaa teetä ja voileipiä. Huonetta hallitsi uuni, jonka pesässä loimusivat koivuhalot. Pienen ikkunan äärellä kasvoi kattoon asti ulottuva peikonlehti. Tuossa huoneessa avasin seuraavana päivänä kirjoituskoneeni ja kirjoitin Autuaan Margaretan ensimmäiset rivit. Ja jossain syvällä tämän teokseni tekstissä tunnen ja näen tänä

päivänäkin tuon padasjokelaisen maalaistalon yksinkertaiset huonekalut, ison loimuavan uunin, pienet verhoikkunat, nurkassa seisovan peikonlehden tummanvihreiden lehtien kaaret ja ikkunan takana – pohjoisen, koillisen ja lännen suunnassa – auringonvalossa kylpevän mäntymetsän, peltoaukean, puolitoistametriset lumikinokset ja niihin painuneet polut ja tiet sekä kauempana Päijänteen silmin kantamattomiin ulottuvan lumi- ja jääkentän.

... Se pieni huone, maisema ja takka, ja suomen kieli, olivat minulle suunnattoman suuri lahja, sillä ne herättivät mielessäni eloon teoksen, jota en toisenlaisissa oloissa olisi kyennyt kuvittelemaankaan. Ilman sitä maisemaa, ilman sitä hiljaisuutta ja valoa, toisessa talossa ja huoneessa, olisin varmasti kirjoittanut toisella tavalla. Jotta pystyin kirjoittamaan, mitä halusin ja mitä minun piti kirjoittaa, minun oli vetäydyttävä maailmasta tuohon keskisuomalaiseen Hakolan taloon.” (Kodolányin jälkisanat ”Boldog Margit”-romaanin uusintapainokseen (1963), <http://mek.niif.hu/03700/03781/03781.htm>), käänös Ilkka Haapolan.)

Oli puhdas sattuma, että Kodolányi vietti pääosan lapsuus- ja nuoruusvuosistaan Baranyan maakunnassa. Hän muutti isänsä mukana nelivuotiaana (1904) Pécsváradiin ja viisi vuotta myöhemmin Pécsin lounaispuolelle Vajszlón kylään, Ormánságiksi kutsutun alueen keskukseen, isän saatua sieltä keskusmetsänhoitajan paikan. Lukion hän aloitti Pécsissä mutta joutui maailmansodan loppuvaiheessa siirtymään Székesfehérváriin. Ormánságista tuli kuitenkin Kodolányille henkinen koti ja inspiraation lähde, jonka omintakeista kulttuuria, sosiaalisia ongelmia ja ihmisiä hän kuvasi monissa teoksissa. Vajszlóssa on yhä Kodolányin kotimuseo (36 km Pécsistä).

Ystävyysseurojen kansainväliset markkinat 1984 alkaen

”Unkarilaisia mausteita hinnoitellaan kiireen vilkkaa. Markkinoiden alkuun on vielä puoli tuntia aikaa, mutta ostajia tungeksii jo myyntipöytien äärellä. Edellisenä iltana on pääemäntänä toimineen Hedvigin johdolla talkoovoimin valmistettu sata litraa gulassia, jonka Eila ja Raila myyvät nälkäisille markkinavieraille ennätysajassa. Niin ikään talkoilla valmistetut unkarilaisleivonnaiset, säilykkeet ym. menevät kuin kuumille kiville. Ja kuuma niitä myydessä tuleekin!

Kevätaurinko porottaa ikkunaruuutuihin täydellä teholla, mutta ihmeesti myyjättärinä toimivat seuran tytöt vain jaksavat hymyillä ja opastaa yleisöä unkarilaismakujen maailmaan koko neljän tunnin ajan. Suomi-Unkari seuran kolmannessa myyntipisteessä Marianne, Pécsissäkin esiintymismatkalla käynyt kanteleensoittajatyttö, kauppa sieviä keramiikkakippoja, satiinipäällysteisiä sydämen muotoisia rasioita ym. Unkari-aiheista esineistöä. Helenan kasvattamat paprikantaimet eivät ole ainoastaan myyntipöydän pirteä koriste, vaan myös erinomainen myyntiartikkeli. Ruoka- ja leivontaohjeita sisältävästä ”Keittiön kautta Unkariin” monisteesta on vuoden tauon jälkeen otettu uusi painos. Viereisellä pöydällä on tarjolla lehtiä, matkailu- ym. ilmaisesitteitä. Ja sama englantilaislady kuin kaikkina aikaisempinakin vuosina, saapuu taaskin ihailemaan unkarilaisia käsitöitä!

Paitsi suomea ja englantia koulun käytävillä kuulee puhuttavan saksaa, italiaa, unkaria, ruotsia. Tungoksessa vilahtavat japanilaiskasvot, toisaalla keikkuu aito stetsonhattu, ja osastolta toiselle kiiruhtava markkinoiden puuhämies, Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston puheenjohtaja

Kari Tavaila näyttää leveähihaisessa, valkoisessa magyar-paidassaan enemmän unkarilaiselta kuin unkarilaiset itse! Juhlasalin lavealla lattialla kisailevat suomalais-, islantilais- ja unkarilaisäitien lapset. Kun yksi taaperoista tuiskahtaa leikin tiimellyksessä nenälleen, rientää toinen samankokoinen häntä auttamaan. Rauhantyötä ruohonjuuritasolla!

Unkarilaisen Andrean ja suomalaisen Akin viululla ja hanurilla ilmoille loihtimat iki-ihanat unkarilaisävelet täyttävät katsomon. Islantilainen näyttelijätär esittää kappaleen Laxnessin tekstiä alkukielellä. Videolta saamme seurata hänen kotimaansa raikkaita maisemia. Sinihameiset sirot kreikkattaret – Suomi-Kreikka yhdistyksen tanssiryhmä – valmistautuvat päivän viimeiseen esitykseensä. Samaan aikaan Hannu ja Matti jo irrottelevat julisteita seiniltä, osastoja puretaan. Lahden neljännet kansainväliset markkinat ovat päättymässä...” (Raija Linden 1987.)

Näin vauhdikkaasti kuvasi Raija Linden ystävyysseurojen markkinoita vuonna 1987 Suomi-Unkari-lehdessä. Ensimmäiset markkinat järjestettiin keväällä 1984. Lahden paikallisosasto oli tehnyt edellisenä vuonna muille lahtelaisille ystävyysseuroille aloitteen yhteistyön tiivistämisestä joidenkin kaikille tärkeiden asioiden edistämiseksi. Ensimmäinen yhteinen hanke oli kaupungille tehty esitys ”ystävyyden talosta” eli kokoontumis- ja toimitilojen saamisesta järjestöjen

Kuvat 9a ja b.

Ystävyysseurojen markkinat keväällä 1989. Kuvissa vasemmalta lukien Hannu Jalkanen, Matti Muurauskangas, Helena Kuikka-Tupala, Milja Kivinen ja Hedvig Halme. (Kuva: Raija Lindén.)

käyttöön. Se ei edennyt. Syksyllä päätettiin kuitenkin, että seuraavana keväänä järjestetään yhteiset kansainväliset myyjäiset.

Ensimmäiset myyjäiset onnistuivat erinomaisesti. Yhteisesti järjestetyistä kahviosta ja arpajaisista kertyi ylijäämää 1 790 markkaa, joka jätettiin pesämunaksi seuraavia myyjäisiä varten. Seuraavana keväänä (1985) tapahtuman nimeksi vakiintui ”Ystävyysseurojen kansainväliset markkinat”. Kolmena ensimmäisenä vuonna tapahtuma järjestettiin Lahden lyseolla. Sen jälkeen siirryttiin ammattikoululle ja sieltä Sammonkadulle nuorisokeskuksen tiloihin. 2000-luvulla tapahtuma siirtyi Vesijärven satamaan.

Myyjäisten vetovastuu oli koko 1980-luvun Suomi-Unkari seuralla. Se työllisti etenkin yhteistyön puuhamiestä, osaston puheenjohtaja Kari Tavailaa sekä sihteeriä Raila Hagströmiä. Markkinoita pyöritettiin ystävyysseurojen voimin vuoteen 2006 saakka. Sen jälkeen vetovastuu siirtyi Kehitysyhteistyön palvelukeskukselle (Kepa ry), joka järjesti kansainvälistä (kehitys)yhteistyötä tekevien järjestöjen markkinatapahtumia ”Mahdollisuuksien torin” nimellä myös muissa kaupungeissa. Vuodesta 2018 lähtien tapahtuman järjestäjänä on toiminut Fingo, joka on Kepan ja EU:n kehitysyhteistyöhön keskittyneen Kehys ry:n yhteensulautumisen myötä syntynyt suomalaisten kansalaisjärjestöjen kattojärjestö (viralliselta nimeltään ”Suomalaiset Kehitysjärjestöt – Finnish Development Ngos Fingo ry”).

Kuva 10. Kari ja Ritva Tavaila sekä József Vegh Espoon Hanasaassa 2012
(Kuva: Ilkka Haapola)

Muita 1980-luvun hankkeita

Vanhoista asiakirjoista selviää, että yhdistys ja sen puheenjohtaja tekivät paljon, osin näkymätöntä, työtä Lahden ja Pécsin yhteistyösuhteiden laajentamiseksi ja tiivistämiseksi. Esimerkiksi vuonna 1985 Tavaila auttoi Pécsin Komarov-lukiota solmimaan yhteydet Hollolan ja Heinolan taide- ja käsiteollisuusoppilaitoksiin, mikä johti oppilaitosten väliseen opiskelijavaihtoon jo samana vuonna. Komarov-lukion oppilaat ja opettajat vierailivat Hollolassa ja Heinolassa (yhdistyksen toimiessa yhtenä vierailuisäntänä) syyskuun alussa, ja seuraavalla viikolla 14 suomalaisopiskelijaa teki opettajiensa Arja Inkiläisen ja Raili Yrjölän johdolla vastavierailun Pécsiin. Opettajien laatimassa matkaraportissa kirjoitettiin: ”Suomalaiset tytöt oli majoitettu opiskelija-asuntolaan. Kaksi yötä he viettivät unkarilaisissa perheissä ja olivat muutenkin tiiviisti Suomessa vierailen unkarilaisten kanssa. Näin syntyi mitä parhain tilaisuus nähdä ja kokea: miten unkarilaiset asuvat, millaisia tapoja heillä on, millaista on unkarilainen ystävällisyys ja vieraanvaraisuus jne. Näin läheiseen kanssakäymiseen ja ystävyyteen ei millään seuramatkalla ole tilaisuutta.”

Toinen esimerkki Tavailan välittäjän roolista oli Baranyan kansantanssiryhmän Suomen vierailua koskeva kirjeenvaihto Helsingin yliopiston Hämäläisen osakunnan kanssa. Vierailu toteutui pari vuotta myöhemmin. Toimintakertomuksessa (1987) todetaan: ”38-henkinen Baranyan tanssiryhmä vieraili Suomen kiertueellaan Kaustisen jälkeen Sysmässä, Kouvolassa ja 29.–30.7. Lahdessa. Tanssiryhmä esiintyi Mukkulan kartanon puistossa, ja illanistujaiset järjestettiin Mukkulan Nuokun toimesta kerhokeskuksen huoneistossa. Ryhmän majoituksesta huolehtivat (paikallisosaston) jäsenet.” Baranyan kansantanssiryhmän matkanjohtajana toimi Pécsin Unkari-Suomi -klubin puheenjohtaja József Végh, joka kävi Tavailan kanssa myös keskusteluja Lahden ja Pécsin yhteistoiminnan laajentamisesta maakuntatasolle. Kari Tavaila oli näiltä osin luonteva keskustelukumppani, sillä hän oli siviiliammatiltaan maakuntajohtaja.

Vuonna 1987 yhdistyksen johtokunnassa seurattiin tiiviisti Suomen ja Unkarin kulttuuriyhteistyötä koskeneen työsuunnitelman (1986–1989) toteutumista. Sen yhtenä tavoitteena oli Kodály-menetelmää tunnetuksi tekevän musiikkikasvatuksen keskuksen perustaminen Suomeen. Päijät-Hämeen maakuntaliitto tekikin elokuussa 1987 – todennäköisesti Kari Tavailan aloitteesta – opetusministeriölle esityksen, että Päijät-Hämeen konservatorio (nykyinen Lahden konservatorio) hyväksyttäisiin työohjelmassa mainituksi Kodály-instituutiksi. Esitystä perusteltiin toteamalla, että Lahti oli toiminut Kodály-metodiikan soveltamisessa edelläkävijänä Suomessa: ”Lahdessa on jo 1960-luvulta toteutettu Kodály-metodia ja sitä käytetään sekä konservatorion musiikin ammatillisessa koulutuksessa että päiväkotij- ja leikkikouluasteelta koko koulutusasteen läpi. Yhteistyö konservatorion ja musiikkiluokkien välillä on ollut kiinteä.” Lisäksi ”Helsingin yliopiston

Lahden tutkimus ja koulutuskeskus on yhdessä konservatorion ja Sibelius-Akatemian kanssa järjestänyt jo kahtena vuonna Kodály-metodiikan valtakunnallista täydennyskoulutusta, jonka kohteena ovat olleet musiikin aineopettajat ja musiikkipainotteisissa peruskouluissa toimivat peruskoulunopettajat.” (Etelä-Suomen Sanomat 21.8.1987.)

Päijät-Hämeen maakuntaliiton esitys ei toteutunut: Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen johtaja, professori Matti Vainio ilmoitti syyskuun alussa (8.9.1987) Kari Tavailalle ja maakuntaliitolle kirjeellä, että opetusministeriö on valinnut valtakunnallisen Kodály-keskuksen ylläpitäjiksi Keski-Suomen konservatorion yhdessä Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen kanssa. Jyväskylän Kodály-keskus perustettiin virallisesti kesällä 1988, ja sinne palkattiin kaksi Unkarissa opiskellutta musiikkipedagogian asiantuntijaa. Keskuksen johtajaksi nimettiin professori Matti Vainio, joka oli aiemmin toiminut Budapestissä vierailevana professorina. (Richly 2021, 63–64.)

Kari Tavaila ehti osallistua myös Baranyan maakunnan (Villányin, Siklósien ja Pécsin) viinien maahantuonnin edistämiseen. Hän vieraili vuonna 1985 Alkon pääkonttorissa Helsingissä keskustellen asiasta myös pääjohtaja Heikki Kosken kanssa. Työn tueksi Konzum-tavaratalon johtaja László Bíró lähetti Tavailalle valikoiman alueen viinejä toivoen, että ”lahjamme herättää kiinnostustanne tuotteitamme kohtaan”.

AVAUTUVA UNKARI SUOSIONSAAALLONHARJALLA

Mihail Gorbatsovin käynnistämään perestroikaan ja glasnostiin liittyi myös uusi ulkopoliittinen doktriini, jonka mukaan Neuvostoliitto ei enää puutu muiden sosialistimaiden sisäisiin asioihin. Se käynnisti Unkarissakin vähitellen etenevän muutosvallan, joka huipentui vuoteen 1989. Kesäkuussa käynnistettiin virallisesti ”pyöreän pöydän neuvottelut” hallitsevan sosialistipuolueen ja oppositioryhmien kesken. Muutamaa päivää myöhemmin (16.6.) vuoden 1956 kansannousun aikainen pääministeri Imre Nagy haudattiin uudelleen juhlallisin menoin. Kansannousun vuosipäivänä (23.10.) hyväksyttiin viimein uusi vaalilaki, joka sinetöi maan siirtymän kansademokratiasta tasavallaksi, vapaiden vaalien ja monipuoluejärjestelmän varaan rakentuvaksi demokratiaksi.

Unkarin järjestelmämuutokseen päättyi myös aikaisempi käytäntö, jossa Lahden ja Pécsin edustajat sopivat vuosittaisissa neuvotteluissaan virallisen ystävyyskaupunkiyhteistyön piiriin hyväksyttävistä vierailuista seuraaviksi kahdeksi vuodeksi. Kaupunkien vetäytyessä taka-alalle yhteistyö jäi kansalaisjärjestöjen oma-aloitteisuuden ja seurakuntien välisen yhteistyön varaan. Kanssakäyminen ei tästä kuitenkaan olennaisesti laantunut, sillä jatkuvuuden takeena toimivat Lahden ja Pécsin ystävyysseurojen tiivis yhteistyö sekä jo syntyneet henkilösuhteet, joiden ansiosta kuorovierailut ja muut tapaamiset jatkuivat vilkkaina myös seuraavien vuosikymmenien aikana. Tärkeää oli myös se, että Lahden kaupungin ystävyyskaupunkitoimintaan kohdentamista rahoista saattoi edelleenkin hakea avustuksia pécsiläisten yhteistyökumppaneiden vierailuista aiheutuneisiin kuluihin.

Suomi-Unkari Seuran puheenjohtajana 1990-luvun alussa toimineen Olavi Syrjäsen (2000) mukaan sosialistisen leirin romahdus oli ”lamaannuttava muutos useimmille muille näiden maiden ystävyysseuroille”. Suomi-Unkari Seuralle ei käynyt näin, mistä todistaa myös seuran jäsenmäärän kehitys niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti. Vuoden 1990 päättyessä Lahden paikallisosastoon kuului 310 jäsentä, joista jäsenmaksunsa maksaneita oli 225. Jäsenmäärä oli silloin suurimmillaan yhdistyksen 70-vuotisen toiminnan aikana (ks. liite 1).

Suomi-Unkari Seuran elinvoimaa ja selviytymistä dramaattisten yhteiskunnallisten muutosten keskellä selittävät monet tekijät. Syrjäsen mukaan yhtenä jatkuvuuden takeena oli se, että seuran toiminnan perustana oli ”kieli- ja kulttuurisukulaisuus maittemme ja kansojemme välillä” ja että se oli ”Unkarista syvästi kiinnostuneiden ihmisten yhteisö”, joille oli tärkeintä ”rehellinen ja vilpitön ystävyysperustana, innostunut toiminta” ja välitön kanssakäyminen ihmisten ja yhteisöjen kesken. Yksi avaintekijä oli sekin, että uudistuva ja avautuva Unkari oli edelläkävijä itäisen Keski-Euroopan siirtymätalouksien joukossa. Sen maine oli huipussaan, ja kiinnostus uusienkin yhteistyösuhteiden solmimiseen oli suurta niin Lahdessa kuin muualla Suomessa. Osin sen ansiosta Lahden paikallisosastonkin toimintaan tuli uusia painotuksia, kuten koulujen välinen yhteistyö ja unkarilaisten kansanmusiikki- tai maailmanmusiikkiryhmien vierailut Lahdessa.

Möysän koulusta Sorbonnen yliopistoon – Kansanmusiikkibändien aika

Uuden ulottuvuuden paikallisosaston toimintaan toivat unkarilaisten kansanmusiikkiyhtyeiden vierailut. Niiden huippukausi osui 1990-luvulle, mutta jo vuodesta 1985 alkaen konsertteja järjestettiin lähes vuosittain (taulukko x). Osassa niistä Lahden yhdistys järjesti vain esiintymistilaisuuden Suomen kiertueella ja muutoinkin olleelle yhtyeelle, mutta esimerkiksi Kalákan ja Szélkiáltón osalta yhdistys toimi usein aloitteentekijänä ja koko Suomen vierailun pääjärjestäjänä. Päävastuun järjestelyistä samoin kuin tilaisuuksien juontamisesta kantoi unkarin kielen taitoinen Hannu Jalkanen, joka toimi yhdistyksen johtokunnan jäsenenä vuodesta 1982 alkaen ja puheenjohtajana vuosina 1989–1996.

Monista Lahdessa vierailleista yhtyeistä ja muusikoista on tullut kansainvälistikin tunnettuja nimiä. Lahden hotelli- ja ravintolakoulun musiikkiravintola Bellmannissa esiintynyttä Ferenc Sebő’ä pidetään 1970-luvulla virinnee uuden kansanmusiikki- ja tanssitupaliikkeen isänä, ja Márta Sebestyénin esittämä kansanlaulu ”Szerelem, szerelem” soi avausraitana elokuvassa ”Englantilainen potilas”, joka kahmi peräti 12 Oscar-ehdokkuutta vuonna 1996. Muzsikás valittiin puolestaan vuoden yhtyeeksi Sevillan Womex-maailmanmusiikkitapaamisessa vuonna 2008.

Kaksi kertaa arvostetun Kossuth-palkinnon saanut Kaláka vieraili Lahdessa peräti kuusi kertaa. Lisäksi yhtyeen kielisoitintaituri Balász Radványi piti yhden soolo-konsertin Erstaan väentuvalla Nastolan Villähteellä ollessaan Hannu Jalkasen luona juhannusvierailulla kesällä 1996.

Kaláka vieraili Suomessa ja Lahdessa ensimmäisen kerran syksyllä 1988. Hannu Jalkanen pohjusti vierailua kirjoittamalla yhtyeestä ja sen perustamasta Miskolcin Kaláka-kansanmusiikkifestivaalista pitkän artikkelin Suomi-Unkari -lehteen. Siitä selviää, että Hannu oli käynyt henkilökohtaisesti tutustumassa Miskolcin festivaaliin:

”Heinäkuun toisena viikonloppuna olleilla festivaaleilla oli upeat puitteet, linna jossa Habsburgit asuivat vielä 1520-luvulla. Juhlilla esiintyi molempina päivinä amatööriyhtyeitä ennen unkarilaisia ja ulkomaisia ja mainetta saavuttaneita yhtyeitä... Tänä vuonna Unkaria edustivat Miskolcissa mm. seuraavat monelle suomalaisellekin tutut yhtyeet: Gereben, Táltos, Vasmalom, Kamarás, Kormorán ja intialaista musiikkia esittävä Makám. Ulkomaisia ryhmiä tuli Tanskasta, Hollannista, Irlannista, Gruusiasta, Jugoslaviasta ja Tshekkoslovakiasta... Juhlien isäntäyhtyeenä toimineen Kalákan tyyli on luonnollisesti muuttunut 19 vuoden aikana.... Tämän vuoden Miskolcin juhlilla unkarilaisille rakas Sándor Weöres oli Kalákalla erityisasemassa, koska hänen syntymästään

Taulukko 4. Yhdistyksen järjestämiä kansanmusiikkiyhtyeiden konsertteja vuosina 1983–2003

Vuosi	Yhtye, konserttipaikka ja -aika
1983	Téka (jäsenilta Fellmannissa 5.5.)
1985	Pentaton (Lahden taidemuseo 17.4.) Szélkiáltó (jäsenilta OAJ:n huoneistossa 2.6.)
1986	Muzsikás & Márta Sebestyén (OAJ:n huoneisto 3.4.) Táltos (ravintola Fellmanni 12.11.)
1987	Karikás (jäsenilta Nuorisokeskuksen Makasiini-salissa 2.12.)
1988	Kaláka (Kasakkamäen koulu ja ravintola Mandi 30.10.)
1989	August Senoa -naiskuoro (Kasakkamäen koulu 7.10.)
1990	Kaláka (Pikkuteatteri 9.10.) Dance (marraskuu)*
1991	Szélkiáltón kiertue 1.–12.10.
1992	Ferenc Sebő & Zsigmond Karsai (ravintola Bellmanni 16.3.) Kaláka (Mandi 10.10.) VHK (”Laukkaavat kuolemansyntyntekijät”) & Keuhko (Club16 12.4.)**
1993	János (Mandi 16.3.)
1994	Galagonya (Hollolan Kukko 24.10.)
1996	Táltos (Harjulan palvelukeskus ja Fellmanni 27.3.) Balász Radványin juhannuskonsertti Erstaan väentuvassa (25.6.)*** Regös (koulukonsertti ja iltakonsertti Fellmannissa 28.10.)
1997	Kaláka (Mölkky-tapahtuma Vesijärven satamassa 28.6.)
1999	Kaláka (Möysän koulu ja Bellmanni 26.4.)
2003	Kaláka (Möysän koulu 5.3.)

* yhdessä Musiikki-Fazerin kanssa

** Yhdistys osallistui konsertin markkinointiin.

*** Balász Radványi on Kaláka-yhtyeen jäsen

tulee kuluneeksi 75 vuotta. Yhtyeen musiikillisesta monipuolisuudesta kertoo hyvin mm. se, että heidät kutsuttiin kaksi vuotta sitten esiintymään Roskilden festivaaleille. Tänä kesänä kuuluvat kiertueohjelmistoon mm. Hollanti, Belgia ja Englanti... Nimi Kaláka, joka suomeksi tarkoittaa talkoita, kuvastaa hyvin yhtyettä, koska kaikki sävellykset merkitään koko yhtyeen nimiin, kaikki laulavat, yhtyeen yhteishenki lavalla on loistava ja kaikki soittavat mitä erilaisimpia soittimia..." (Jalkanen 1988.)

Kalákan Lahden vierailuista voisi perustellusti kirjoittaa oman tarinansa otsikolla "Möysän koulusta Sorbonnen yliopistoon". Yhtye nimittäin riensi vuonna 2003 heti Möysän peruskoulun oppilaille pidetyn konsertin jälkeen lentokentälle ja sieltä Pariisiin, jossa heillä oli esiintyminen Sorbonnen yliopistossa.

Myös Muzsikásista ja yhtyeen solistista Márta Sebestyénistä jäi Hannu Jalkaselle unohtumattomia muistoja. Hän muistelee, kuinka hän joskus 1990-luvulla nousi Pécsissä Budapestin-junaan ja huomasi, että hänen varaamallaan paikalla istui sattumoisin Márta Sebestyén. Kun selvisi, että he olivat aikoinaan tavanneet Lahdessa, niin juttua ja laulua riitti koko matkalle. Vasta Budapestin lähestyessä Sebestyén oli havahtunut ja sanonut, että hänen pitää alkaa valmistautua illan konserttiin. Seuraavan päivän lehdessä kerrottiin, että Sebestyén oli esiintynyt presidentin puolison Hillary Clintonin kunniaksi järjestetyssä konsertissa.

Yksi hurjimpia konsertteja, jonka markkinointiin Hannu Jalkanen muistelee osallistuneensa, oli Vágtázó Halottkémek (Laukkaavat kuolemansyntyttäjät) -yhtyeen ja "Suomen omintakeisimman poikkitaideyhtyeen" Keuhkon yhteiskonsertti Club16:lla keväällä 1992.

Neljän pécsiläisen muusikon muodostama Szélkiáltó esiintyi Lahdessa ensi kerran vuonna 1985 paluumatkalla Helsingin laulufestivaaleilta. Esitys yhdistyksen jäsenillä oli niin mieleenpainuva, että yhtyettä toivottiin uudelleen Lahteen muutaman vuoden sisällä. Vielä 1980-luvulla vierailujen saamista mukaan kaupunkien sopimiin vaihto-ohjelmiin kuitenkin vaikeutti mm. niissä sovellettu vastavuoroisuuden periaate. Niinpä Lahden ja Pécsin ystävyysseurojen tapaamisesta Pécsissä 12.9.1988 tehtyyn muistioon kirjattiin: "Szélkiáltó-yhtyeen vierailun uusiminen Lahdessa voidaan ottaa tarkasteltavaksi heti, kun saadaan tietää, mikä tulisi olemaan vaihtoryhmä Lahdesta". Hannu Jalkanen ei tästä lannistunut vaan alkoi suunnitella yhtyeelle konserttikiertuetta, joka toteutettaisiin kaupunkien asettamista yhteistyöraameista riippumatta.

Szélkiáltón toinen Lahden vierailu toteutui lopulta syksyllä 1991, laajuudeltaankin vaikuttavana kymmenpäiväisenä kiertueena, johon sisältyi useimmiten kaksi tai kolme esitystä päivässä. Lahdessa tai muissa kunnissa järjestettyjä koulukonsertteja kertyi yhteensä 15, ja niitä pääsi seuraamaan yli 5000 oppilasta (Toimintakertomus 1991). Szélkiáltó esiintyi niiden lisäksi muun muassa TV2:n

KANGASTUSTA-ohjelmassa ja Tonava-illassa, jonka paikallisosasto järjesti yhdessä Suomi-Itävalta -yhdistyksen kanssa. Ravintola Fellmannissa järjestetty tapahtuma keräsi yli 150 katsojaa, ja sen ohjelmasta vastasivat Szélkiáltón ohella pécsiläinen musiikin opettaja Márta Balatinécz, Lahden musiikkiopiston opettajat Zsolt ja Mariann Herczegh sekä Hollolan nuorisoseuran "Matit ja Maijat" -kansantanssiryhmä.

TONAVA-ILTA
Ravintola Fellmannissa 4.10.1991 klo 19.00

SZÉLKIÁLTÓ SUOMESSA 1991

ti 01.10.	09.00 tulo Helsinkiin m/s Öymälästä 12.30 Kaivokujan ala-aste mailluttaminen Lahdessa	Vantaa Lahti Lahti
ke 02.10.	09.00 Vuorikujan ala-aste 12.00 Jalkarannan ala-aste	Hartola Hartola Lahti
to 03.10.	12.00 Hartolan väestö 14.00 Hartola-ousto 19.30 Ravintola Bellmanni	Lahti Lahti Lahti
pe 04.10.	09.00 Kivimäen ala-aste 11.30 Kankkosen ala-aste 19.00 Tonava-ilta ravintola Fellmanni	Helsinki Lahti Lahti
la 05.10.	17.00 Suomi Unkari Seura Higin osasto	Lahti Lahti
ma 07.10.	09.00 Lottilan ala-aste 12.15 Kiverön lukio	Lahti Lahti
ti 08.10.	10.00 Kinnuksen ala-aste 11.15 Kinnuksen ala-aste mailluttaminen Hyvinkäällä	Hyvinkää Hyvinkää
ke 09.10.	09.00 Asemien ala-aste 11.00 Asemien ala-aste mailluttaminen Lahdessa	Lahti Lahti Lahti
to 10.10.	09.00 Liitolan ala-aste 12.15 Aiskalan liikuntahalli mailluttaminen Tampereella,not.comuus	Tampere Lempäälä
pe 11.10.	08.00 Televisio 2 19.00 Ehtookoto mailluttaminen Lempäälässä	Tampere Lempäälä
la 12.10.	21.30 Lähtö Turusta m/s Anorilialla	

kansanmusiikkiyhtye
kansantanssiryhmä
iloista musiikkia Tonavan rannoilta
Hollolasta
MATIT JA MAIJAT
MARTA BALATINECZ
KATI HERCZEGH
MARIANN HERCZEGH
ZSOLT HERCZEGH

liput 50mk
järj. SUOMI-ITÄVALTA YHDISTYS
SUOMI-UNKARI SEURA

19.40 TV 2
KANGASTUSTA-ohjelma tarjoaa tänään "ugrilaisen rap-sodian" eli musiikkia Suomen henkisiltä juurilta, idästä, lännestä ja vähän Unkaristakin. Väriä kansanmusiikkiin toi mm. yhtye Szélkiáltó Unkarista. Keskeillä illan emäntä Tuula Amberla.

Kuvat 11a, b ja c. Szélkiáltón Päijät-Hämeen kiertue 1.-12.10.1991 (Hannu Jalkasen arkisto.)

Hannu Jalkanen, joka oli tuolloin paikallisyhdistyksen puheenjohtaja, otti Székiáltón kiertueen ajaksi virkavapaata opettajan toimestaan ja toimi sekä kiertuemanagerina että konserttien juontajana. Hän myös majoitti yhteen jäsenet yhdessä Raila Hagströmin kanssa. Hannu toteaa olleensa tuon ajan tavallaan yhteen viides jäsen, joka sai työstään saman päivärahan kuin muutkin. Bändi tuli Suomeen omalla keikkabussillaan Ruotsin kautta, ja laivan saavuttua satamaan Hannu riensi innoissaan vieraita vastaan jo ennen tulli- ja rajamuodollisuuksia. Hänellä oli kyllä passi mukanaan, mutta keikkabussi tutkittiin kuitenkin perusteellisesti. Tiukin paikka tuli, kun rajavalvojat alkoivat tivata yhteen työlupia Suomeen. Onneksi heille riitti selitys, että soittajat ovat kansanmuusikoita, jotka eivät työlupia tarvitse. Kun rajaviranomaisista oli selvitty, Hannu vei bändin savusi-lakkalounaalle Kauppatorille ja sieltä ensimmäiseen kouluesitykseen Vantaalle.

Vuonna 1974 perustetun Székiáltón nimi viittaa Attila Józsefin runoon ”Székiáltó madár” (Tuuleen huutava lintu). Yhteen tuotanto koostuu suurelta osin itse sävelletyistä lauluista, jotka perustuvat unkarilaisten, erityisesti Pécsissä asuvien tai asuneiden, kirjailijoiden runoihin. Se on tehnyt ohjelmia Unkarin televisiolle sekä säestänyt Pécsin Bóbita-nukketeatterin esityksiä. Székiáltón saamista tunnustuksista mainittakoon Pécsin kaupungin Pro Communitate -mitali (1999) sekä valtakunnalliset Kigyós Sándor -palkinto (2000) ja Csokonai-palkinto (2004).

Unkaria kouluihin

Unkariin liittyvien teemojen käsittely kouluissa ja suhteiden luominen Pécsin vastaaviin oppilaitoksiin on luontevinta silloin, kun ne tukevat suoraan oppimistavoitteita tai opetuksen kehittämistä. Paavo Kiiski ja muut musiikkiluokkien opettajat vierailivat Pécsissä jo 1960- ja 1970-luvulla tutustumassa sikäläiseen musiikin opetukseen. 1970-luvulla käynnistyivät myös Lotilan ja Tiirismaan koulujen sekä Pécsin ja Baranyan maakunnan koulujen musiikkiluokkien keskinäiset kuorovierailut (ks. taulukko 1), jotka ovat jatkuneet viime vuosiin saakka. Samalla tavoin Hollolan ja Heinolan taide- ja käsiteollisuusoppilaitosten opettajat ja oppilaat tekivät yhteistyötä pécsiläisten oppilaitosten kanssa jo 1980-luvulla. Tällä vuosituhannella myös esimerkiksi Koulutuskeskus Salpauksen kokkioppilaat ovat käyneet Pécsissä tutustumassa unkarilaiseen keittiöön ja esittelemässä omia taitojaan pécsiläisille.

Yleissivistävän koulutuksen puolella Unkari-yhteistyön hyödyt ovat yleisluonteisempia, joten toiminta on vielä voimakkaammin kiinni yksittäisten opettajien motivaatiosta. Silloinkin kanssakäyminen unkarilaisten koulujen kanssa ja varsinkin koulujen väliset oppilas- ja opettajavierailut tuovat tervetullutta vaihtelua koulujen arkielämään sekä tarjoavat tilaisuuden tutustua etäisen sukulaiskansan kulttuuriin syvemmin kuin mihin tavallisilla turisti- ja lomamatkoilla on mahdollista päästä.

Koulutoiminta tuli näkyvästi mukaan Suomi-Unkari Seuran toimintaan syksyllä 1984. Suomen kouluissa vietettiin silloin Unkari-teemapäivää osana Suomen ja Unkarin kulttuurisopimuksen (1969) juhluvuoden tapahtumia. Tapahtuman järjestäjinä olivat Suomi-Unkari Seuran ohella kouluhallitus, Äidinkielen opettajien liitto ja Yleisradion kouluosasto. Päivä onnistui hyvin, joten se sai jatkoa 1988 marraskuussa, jolloin järjestettiin ensimmäinen Unkari-aiheinen teemaviikko. Sen jälkeen teemaviikkoja on järjestetty joka neljäs vuosi aina keväällä 2020 käynnistyneeseen koronaepidemiaan saakka.

Koulujen Unkari-yhteyksiä alettiin 1980-luvun alkuvuosina miettiä myös Lahden paikallisosastossa. Johtokunta päätti 6.9.1983, että ” uutena ... toimintamuotona aloitetaan kummiluokkakokeilua lahtelaisten ja pécsiläisten koulujen kesken sekä kirjeenvaihtoa ko. luokkien välillä. Hannu Jalkanen toimii opettaja-vetäjänä.” Alku oli kuitenkin nihkeätä. Seuraavan vuoden toimintakertomuksessa (1984) jouduttiinkin toteamaan, että kummiluokkatoiminta ei ole edennyt.

Kouluihin suuntautuva ja nuorille tarkoitettu toiminta pysyi kuitenkin yhdistyksen agendalla jo senkin vuoksi, että johtokunnassa oli useita opettajia. Jäsenkirjeissä välitettiin tietoa pécsiläisistä nuorista, jotka toivoivat kirjeenvaihtoystävyyttä tai jopa vastavuoroisia perhevierailuja suomalaisten nuorten kanssa. Tietoa näin syntyneiden yhteyksien määrästä ei ole.

Marraskuussa 1988 vietettyyn ensimmäiseen valtakunnalliseen koulujen Unkari-viikkoon valmistauduttiin Lahdessakin huolellisesti. Johtokunnan pöytäkirjaan (27.8.) kirjattiin, että johtokunnan opettajajäsenet ”Raimo Olkkonen, Matti Muuraiskangas ja Hannu Jalkanen kertoivat kukin oman koulunsa suunnitelmista Unkari-teemaviikolle”.

Neljä vuotta myöhemmin (1992) koulujen Unkariviikkoa vietettiin toista kertaa, ja siihen liittyviä tapahtumia järjestettiin ainakin Kannaksen ja Tiirismaan kouluissa Lahdessa sekä Vääksyssä kahdessa koulussa.

Vaikka neljän vuoden välein toistuneisiin teemaviikkoihin kiinnitettiin erityistä huomiota, niin oppilaiden kiinnostusta unkarilaiseen kulttuuriin heräteltiin myös muina aikoina. Tärkeä rooli tässä työssä oli unkarilaisten muusikoiden koulukonserteilla, joista kerrottiin jo edellisessä luvussa. Muista taiteilijavieraista voi mainita esimerkiksi nukketeatteri Bóbitan, joka kävi Lahdessa vuosina 1972, 1974 ja 1987, sekä graafikko ja kuvanveistäjä Győző Szatyorin, joka esitteli Pécsiä kaikkiaan kahdeksassa oppilaitoksessa alkusyksystä 1988. Győző Szatyor vieraili Lahdessa uudelleen helmikuussa 1990, jolloin hänellä oli Kalevala-aiheinen näyttely Häme-galleriassa.

Osin näiden vierailujen ansiosta useampikin Lahden seudun koulu tai oppilaitos alkoi etsiä ystävyyskoulua Pécsistä tai suunnitella esimerkiksi leirikoulumatkaa

Unkariin. Koulujen välisen vierailuvaihdon huippukausi osui kaiketi 1990-luvun alkupuolelle. Sen volyymista antavat kuvan seuraavat poiminnat vuosilta 1989–1993.

Vuonna 1989 vierailujen suunta kävi Lahteen päin:

- Mátyás Király - koulun lapsikuoro saapui Lotilan koulun vieraaksi toukokuussa,
- Hollolan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa vieraili 17 henkilön oppilas- ja opettajaryhmä,
- Kiveriön yläasteella vieraili 15 oppilaan ja 6 opettajan muodostama ryhmä ja
- Lahden ammattikoulussa kävi opettajavieraita Pécsin ammattikoulu 508:sta.

Vuosi 1990 oli vastavierailujen aikaa, ja muukin matkustelu Lahden ja Pécsin välillä vilkasta. Se käy ilmi alkuvuoden jäsenkirjeiden lähes hengästyttävistä luetteloista:

”Hiihtolomalla vierailee Pécsissä koululaisia ja opettajia Kiveriön yläasteelta ja Hollolan käsi- ja taideteollisuusoppilaitokselta. Viimeksi mainitusta oppilaitoksesta Elisa Lähteenmäki pitää Kalevala-aiheisen esitelmän Pécsin Suomi-klubin helmikuuisessa jäsenillassa. Maaliskuun jäsenillassa taas Lahden taide- ja käsityöoppilaitoksen kultaseppä-opiston opettaja Esko Timonen kertoo suomalaisesta kultaseppätaidosta.” (Jäsenkirje 30.1.1990.)

”Uteliain mielin lähestyy Unkaria ja Pécsiä juhannuksen jälkeen osastomme unkarin opiskelijoiden ja turistien ryhmä. Ensimmäisellä viikolla tutustumme Pécsiin ja sen ympäristöön pécsiläisten ystäviemme kanssa, ja toisen viikon vietämme Länsi-Unkarissa, Itä-Itävallassa ja Budapestissa... Tänä kesänä Pécsiin on toki muitakin menijöitä. Lahtikuoro juuri palasi sieltä, kuvanveistäjä Sakari Matinlauri on työskentelemässä parasta aikaa Pécsissä, Lahden lasten ja nuorten kuvataidelaitoksen tuen taideleiri on Pécsissä heinäkuun lopulla, Lahden nuorisoteatteri ja kulttuuritoimenjohtaja Heikki Talvenmaa vierailevat ystävyyskaupungissamme elokuun viimeisellä viikolla, (ja) muotoiluinstituutin opettaja, elokuvaaja Erkki Perkiömäki tutustuu liikkuvaan kuvaan Pécsissä. Lahteen on kesäkuun lopulla tulossa kamarikuoro Komlósta Lahden kamarikuoron vieraaksi, SDNL:lle tulee unkarilaisia työleirille 17.6., vastavierailulle lahtelaiset lähtevät 29.7. ja palaavat Unkarista 12.8.” (Jäsenkirje 8.6.1990.)

Vuonna 1991 Hartolan yläasteen oppilasryhmä kävi Budapestissa oppaanaan Hannu Jalkanen, joka jatkoi Pécsiin. Pécsissä kävi vastavierailulla myös Hollolan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen kolmas luokka, joka oli saman vuoden

helmikuussa toiminut pécsiläisen oppilas- ja opettajaryhmän isäntänä. Ryhmää johtanut tekstiilitaiteilija Erzsébet Bakondi osallistui myös paikallisosaston vuosikokoukseen (18.2.), jossa hän kertoi Unkarin koulumaailman muutoksista.

Vuoden 1992 toukokuussa Kasakkamäen koulun viidesluokkalaista kävi Pécsissä Hannu Jalkasen johdolla, ja syksyllä Hannu Jalkanen vei 24 opettajaa ”viininkorjuumatkalle” Baranyan viinikyliin.

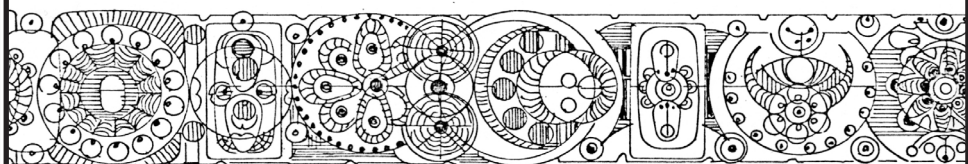
Vuonna 1993 yhteistyö pécsiläisten koulujen kanssa jatkui entiseen tahtiin. Pécsiläiset oppilaat tekivät vastavierailun Kasakkamäen kouluun helmikuussa. Kiveriön yläasteen oppilas- ja opettajaryhmä kävi Pécsissä hiihtolomalla, ja maaliskuussa siellä vieraili Lahden kauppaoppilaitoksen oppilasryhmä.

2000-luvulle tultaessa yhteistyö lahtelaisten ja pécsiläisten koulujen kesken on vähentynyt. Sitä ovat aktiivisimmin jatkaneet Tiirismaan ja Lotilan koulujen musiikkiluokat, jotka ovat tehneet kuorovierailuja Pécsiin ja toimineet vastaavasti pécsiläisten oppilaskuorojen isäntinä. Esimerkiksi vuonna 2009 Tiirismaan lukion vieraana kävi Pécsin Zoltán Kodály-lukion kuoro (40 oppilasta ja 5 aikuista), ja vuonna 2013 Tiirismaan koulu toimi puolestaan Király utcan koulun lapsikuoron (40 oppilasta ja 11 aikuista) isäntänä.

Yhteistyötä on jatkanut myös Kivimaan koulu. Kivimaan yläasteen oppilaat kävivät Pécsissä vuonna 1997, ja he toimivat vastavierailun isäntinä pari vuotta myöhemmin. Kivimaan koulun yhteydet Pécsiin säilyivät elävinä 2010-luvulle saakka, sillä koulussa kävi pécsiläisiä vieraita (11 oppilasta ja 4 aikuista) vuoden 2013 huhtikuussa.

Unkaria on tehty tunnetuksi nuorten keskuudessa myös seurakunnan rippileireillä. Niitä samoin kuin muuta seurakuntien yhteistyötä esittelee ohessa Helsingin Paavalin seurakunnan kirkkoherra (eläkkeellä) Jorma Parviainen, joka toimi paikallisyhdistyksen johtokunnan jäsenenä 1994–2005.

Keski-Lahden seurakunnan kirkkoherra Miika Hämäläinen ja lähetyssihteeri Maarika Laakso-Helle vahvistavat, että yhteistyö Keski-Lahden seurakunnan ja Pécsin luterilaisen seurakunnan välillä on jatkunut tiiviinä rippi- ja perheleirien sekä musiikkivierailujen muodossa myös vuoden 2005 jälkeenkin. Jokavuotisten rippileirien tukikohdaksi on vakiintunut Unkarin evankelisluterilaisen kirkon kurssikeskus Balatonzárszossa, Balatonin etelärannalla. Pécsin Gospel-kuoro vieraili Lahdessa vuonna 2012 ja Ristinkirkon kuoro Pécsissä vuonna 2018. Lahden seurakuntien puhallinorkesteri teki vuorostaan esiintymismatkan Pécsiin vuonna 2017. Pécsin seurakuntaa ja sen vanhainkotiä on lisäksi avustettu keräämällä kolehteja jumalanpalveluksissa ja järjestämällä kirkkokahveja. (Ks. myös Hämäläinen 2015.)

Jorma Parviainen: Seurakuntien yhteistyöstä

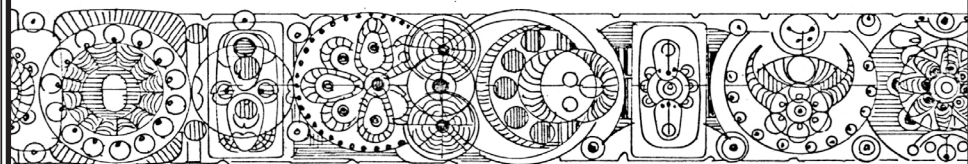
Kirkkoherra Mauri Malkavaara aloitti ystävyysseurakuntatoiminnan Pécsin luterilaisen seurakunnan kanssa vuonna 1975. Itse tulin mukaan Pécsin ja Lahden seurakuntien ystävyysseurakuntatoiminnan ”toiseen aaltoon ” vuonna 1985. Virkani seurakuntien nuorisotyön johtajana tarjosi hyvän mahdollisuuden.

Keväällä 1986 vein lahtelaisten seurakuntien kasvatustyöntekijöiden delegaation Pécsiin. Tutustuimme Pécsin luterilaiseen seurakuntaan ja sen työntekijöihin. Mielenkiintoista oli tutustua myös kaupungin nuoriso- ja kasvatustoimintaan, joka siihen aikaan oli tiukasti kommunistisen aatteen läpitunkemaa. Matka antoi hyvän pohjan uudelle ruohonjuuritason yhteistyölle pécsiläisten kanssa. Syntyi ideoita saattaa lahtelaisia ja pécsiläisiä nuoria vuorovaikutukseen keskenään.

Pari vuotta myöhemmin aloimme järjestää Lahden seurakuntien leirikeskuksessa Heinäsaarella kansainvälisiä nuorisoleirejä. Kutsuimme osanottajia Lahden ystävyyskaupunkien seurakunnista ja muista yhteistyötahoista. Leireillä oli osallistujia lahtelaisten lisäksi Itävallasta, Puolasta, Itä-Saksasta ja Unkarista. Kokemus idästä tulleille oli vallankumouksellinen, ainutkertainen mahdollisuus kurkistaa rautaisen esiripun takaa länteen.

Rippikoulun leiritoiminnan Pécsin luterilaisen seurakunnan kanssa aloitin Jugoslavian hajoamissodan aikana alkukesällä 1992. Vuosina 1992–2003 pidin Unkarissa kaikkiaan 12 rippikoululeiriä, joille osallistui noin 300 lahtelaista nuorta. Useimmat leirit pidettiin Pécsin lähellä Pécsváradin tuhat vuotta vanhassa benediktiiniläisluostarissa. Leirien ohjelmaan liittyi opetusta ja hartauselämää luostarilinnassa, tutustumista seurakunnan toimintaan, tapaamisia ja yhdessäoloa unkarilaisten nuorten kanssa, retkiä ja käyntejä lähiympäristössä, perhevierailuja.

Lahden vuosina (1985–2005) olin seurakuntien puolelta keskeisin henkilö Pécsin ystävyysseurakuntasuhteiden hoitamisessa. Mutta oli siinä laajempikin yhteys. Pécsin seurakunnan kirkkoherra Ferenc Varsányi oli sikäläisen rotary-klubin jäsen, minä vastaavasti Lahden Mukkula-klubin jäsen. Organisoimme yhteistyön näiden klubien välille, teimme vierailuja puolin ja toisin. Me Lahdessa keräsimme varoja luterilaisen kirkon kunnostustöihin, solmimme myös ystävyysklubi-sopimuksen. Vaikuttajat tapasivat toisensa. Olenpa kuullut, että tämä yhteistyö on poikanut koulujen välistä toimintaa ja auttanut liike-elämässäkin.

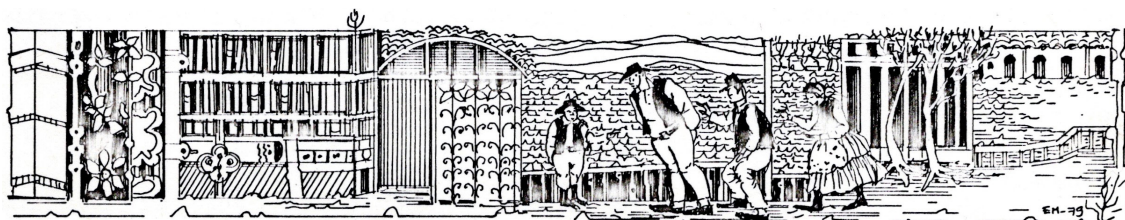

Oman tarinansa voisi kirjoittaa myös Mária Tihányin johtaman Napsugár Játszókert-lastensäätiön yhteistyöstä Mäntymäen lastenkodin (Tuomo Romppasen ja Marja Metsä-Willin) kanssa. Yhteistyö käynnistyi 1990-luvun alkupuolella, jolloin Mária Tihányi tuli Lahteen suuren lapsiryhmän kanssa. Sen jälkeen hän on tuonut lapsia useita kertoja kesäleireille, jotka on usein toteutettu seurakuntayhtymän omistamassa Siikaniemen leirikeskuksessa. Myös Lahden Suomi-Unkari Seura ja sen jäsenet ovat antaneet näille vierailuille monimuotoista apua.

Hannu Jalkanen kertoo, että hänenkin aikana käytiin joskus keskustelua siitä, kenellä on varaa ulkomaan leireihin. Kodin varallisuus ei kuitenkaan ollut mikään poissulkeva tekijä, sillä koulujen tekemät matkat perustuivat kaupungin avustuksiin ja myyntitalkoisiin, joten perheiden omavaraisuus jäi hyvin pieneksi.

Unkarin ja Pécsin kouluissa on vastaavasti tehty Suomea tunnetuksi järjestämällä samanlaisia teemaviikkoja kuin Suomessakin vuodesta 1993 alkaen. Lahden ja Asikkalan koululaiset lähettivät ensimmäiselle teemaviikolle noin 200 piirrosta Pécsiin. Ne vei perille osaston puheenjohtaja Hannu Jalkanen, joka kävi samalla paikallisissa kouluissa esittelemässä Lahtea ja Suomea. Seuraavan Suomi-viikon (1998) käyttöön julkaistiin Suomi-Unkari -lehden unkarinkielinen erikoisnumero, jonka tekemiseen osallistuivat Möysän koulun kuudennen luokan oppilaat Hannu Jalkasen ohjaamana.

Pécsiläiset Suomen-ystävät ovat olleet mestareita kehittelemään tapoja, joilla herätellään nuorten kiinnostusta maamme kohtaan. Erinomainen esimerkki siitä on vuonna 2013 toteutettu yläasteen ja lukion oppilaille suunnattu ”Suuntana Suomi, suuntana Lahti!” -tietokilpailu, jossa oli pääpalkintona viikon matka Lahteen. Kisa oli rakenteeltaan omintakeinen: Alkukilpailu vietiin läpi internetissä viisiosaisena karsintakisana, josta loppukilpailuun selvisi kymmenen eniten pisteitä kerännyttä joukkuetta. Joukkueet pystyivät keräämään lisäpisteitä osallistumalla kolmeen esitelmätilaisuuteen, joissa Pécsin Unkari-Suomi -yhdistyksen edustajat József Végh ja Anja Haaparanta esittelivät Lahden kaupunkia ja Pécsin ja Lahden yhteistyön historiaa sekä suurlähetystön edustaja suomalaista koulujärjestelmää. Kilpailuun kytkeytyi lisäksi kolme näyttelyä, jotka esittelivät Kalevalaa, Győző Szatyorin Kalevala-aiheista grafiikkaa ja unkarilaisurheilijoita Helsingin olympialaisissa. Kilpailuun ilmoittautui mukaan peräti 134 kolmen hengen joukkuetta eli 400 nuorta. Viikon palkintomatkalta Lahteen pääsi voittajajoukkueen ohella myös kisan nuorin finalisti, jonka lentomatkan rahoitti Espoossa asunut Judit Mäkinen. Lahdessa vieraiden ohjelmasta ja majoituksesta vastasi kaupunki. (Haapola 2013.)

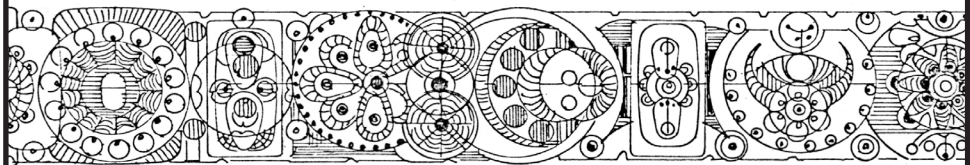

TOIMINTAA UUDELLA VUOSITUHANNELLA

Monet vanhat toimintamuodot ja yhteistyökäytännöt jatkuivat myös 2000-luvulla. Uuden vuosikymmenen alkuvuosina paikallisyhdistyksen vuosiohjelmaan kuuluivat muutamat vakiintuneet, liki pitäen vuosittain toistuneet tapahtumat. Kevätkaudella kokoonnuttiin ystävyysseurojen kansainvälisille markkinoille, joille yleensä valmistettiin talkootyönä gulassikeittoa tai pörköltiä ja unkarilaisia leivonnaisia. Kesällä tavattiin unkarilaisia ystäviä ja tuttavita joko ystävyysvierailulla Pécsissä tai isännän roolissa Lahdessa. Syksyllä ajoittui Unkari-aiheisia luentoja, luentosarjoja ja muita tilaisuuksia. Niitä järjestettiin usein yhteistyössä Lahden työväenopiston kanssa jo sen vuoksi, että opiston tekstiilityönohjaaja Tuija Vähävuori toimi pitkään yhdistyksen hallituksen jäsenenä ja vuosina 1997–2005 myös varapuheenjohtajana. Tuija teki unkarilaista käsityö- ja kansantaidetta tunnetuksi myös opetustyössään kursseja ja näyttelyjä järjestämällä. Hän esittelee niitä sekä työväenopiston ja yhdistyksen yhdessä järjestämiä tapahtumia oheisessa kirjoituksessa.

Unkarin kieli saatiin uudelleen Lahden työväenopiston (vuodesta 2007 alkaen Wellamo-opisto) ohjelmaan syksyllä 2005. Kielen opiskelun tulevaisuus näyttikin muutaman vuoden ajan lupaavalta. Esimerkiksi syksyllä 2009 ”alkeiskurssille ilmoittautui noin 10 ja jatkokurssille 14 henkilöä” (paikallisyhdistyksen toimintakertomus 2009). Toiminta jatkui kohtalaisen menestyksellisesti, mutta syksyllä 2012 Wellamo-opisto supisti unkarin kielen tarjonnan tuntikehyksen pienentymiseen vedoten vain yhteen eli jatkokurssiin, ja seuraavana vuonna sekin lopetettiin. Tuntikehyksessä olisi opiston ilmoituksen mukaan ollut tilaa ainoastaan Nastolan toimipisteessä, jonne oli Lahden keskustasta matkaa yli 20 kilometriä – kaupungin länsi- tai pohjoispuolelta vielä enemmän – joten unkarin kielen opiskelumahdollisuudet tyssäsivät siihen. Yhdistyksen toimintakertomuksessa vuodelta 2013 voitiin vain todeta, että ”unkarin kielen opiskelumahdollisuudet heikentyivät ... entisestään. Kun vielä kaksi vuotta sitten Wellamo-opiston Lahden yksikössä järjestettiin onnistuneesti kaksi unkarin kielen kurssia, niin viime lukuvuonna (2012–2013) määrä vähennettiin yhteen, ja syksyllä 2013 unkari putosi kokonaan pois opiston ohjelmasta. Tilanteen helpottamiseksi yhdistys järjestää kevätkaudella 2014 omin voimin pienimuotoisen ja vapaamuotoisen kielikurssin otsikolla Unkaria kodikkaasti – arkiunkaria matkailijalle.”

Tänä päivänä unkarin kielen opetustarjontaa ei Lahden seudulla ole. Opiskeluintokin on ehkä laantunut sen vuoksi, että unkarin kielen hallinnan tarve on vähentynyt: tietokonepohjaiset, tekoälyyn tukeutuvat käännösohjelmat ovat kehittyneet niin huimasti, että kieltä taitamatonkin saa niiden avulla käsityksen vieraskielisen tekstin sisällöstä, ja niiden avulla tulee tarpeen vaatiessa jotenkuten toimeen myös keskustelutilanteessa. Tekoälyn kehityksestä huolimatta kielen alkeiden ja sanojen ääntämisen perusteiden hallinta moninkertaistaa ulkomaan matkoilla saatavat

Tuija Vähävuori: Käsitöitä, kulttuuria ja erilaisia tapahtumia vuosien varrelta

Aloitin elokuussa 1992 käsityönopettajana Lahden työväenopistossa (vuoden 2007 alusta Wellamo-opisto). Muutin samana vuonna takaisin Lahteen ja liityin Lahden Suomi-Unkari Seuran jäseneksi. Opetustyön lisäksi työtehtäviini sisältyi vastuualueeni opetuksen kehittämistä ja kurssien suunnittelua. Olen pitänyt tärkeänä aikuisopiskelijoiden käsityökulttuurin tuntemuksen laajentamista. Kutsumalla ulkomaisia asiantuntijoita opetusvierailulle opistoon opiskelijoilla oli mahdollisuus oppia erilaisia työtapoja ja saada myös kansainvälisiä vaikutteita. Toimin aikoinaan (vuosina 1994–2011) Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston hallituksessa, jossa ideoimme porukalla tapahtumia. Kiinnostus ammattialaani ja myös lempimaatani Unkaria kohtaan antoi kipinän Unkariin liittyvien tapahtumien järjestämiseen. Näin työ ja harrastus nivoutuivat luontevasti toisiinsa. Monet Unkari-aiheiset tapahtumat järjestettiin työväenopiston ja paikallisosaston yhteistyönä Lahden aikuiskoulutuskeskuksessa (AKK).

Unkarin valtio 1000 vuotta -luentosarja järjestettiin maan tuhatvuotisjuhluvuoden kunniaksi loka-marraskuussa 2000. Neljää iltaa käsittäneen luentosarjan esitelmöitsijöinä toimivat tutkija, VTT Katalin Miklóssy, FT Arne Laurila ja koulutuspäällikkö, KTM Kaisa Väyrynen. Juhlavuotta jatkettiin järjestämällä Unkarilainen kulttuuri-iltapäivä lauantaina 18.11.2000. Ohjelmaan sisältyi unkarilaista musiikkia, tanssia, runoutta, käsitöitä, makunautintoja ja matkailuinfoa sekä ystävyysseuratoiminnan esittelyä. Lahden työväenopiston yhteistyökumppaneina olivat Suomi-Unkari Seuran Lahden osasto, Matit ja Maijat ry, Lahden työväenopiston opiskelijayhdistys, kahvila Rakas Vihtori ja OK-matkat.

Tammikuussa 2001 huomasin Etelä-Suomen Sanomissa artikkelin, jossa kerrottiin Suomen käsityön museoon avatusta huovutustaitelija Judit Pócsin näyttelystä. Soitin välittömästi museoon, josta neuvottiin ottamaan yhteyttä Unkarin kulttuurikeskukseen. Pócsin näyttely Unkarilaista taidekäsityötä oli esillä AKK:ssa 24.3.–17.4.2001. Värikkäät huovutetut eläinhahmot, laukut ja kukkarot herättivät kiinnostusta, ja lelut olivat erityisesti lasten mieleen.

Upean huopatyönäyttelyn jälkeen olin Kaisa Väyrysen luotsaamalla käsityömatkalla Unkarissa. Tapasin Kecskemétissä Judit Pócsin, ja kutsuin hänet opetusvierailulle Lahteen. Ensimmäinen Feltmaking in 3D/ Puppets and Toys (Kolmiulotteinen huovutus / nuket ja lelut) -kurssi (15.-17.2.2002) suunnattiin edistyneille harrastajille ja toinen, samanniminen kurssi (22.-24.2.2002) käsityönopettajille ja -ohjaajille. Kurseilla perehdyttiin kolmiulotteiseen huovutukseen ja muotoiltiin huovasta maskeja sekä onttoja, kokonaan huovutettuja eläinhahmoja ja nukkeja.

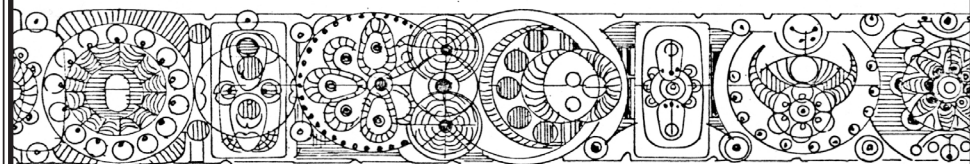
Unkarilaissyntyisen Éva Luostarin Unelmien Unkari -näyttely oli avoinna 20.10.–21.11.2003 AKK:n aulavetriinissä. Unkarin värikkäitä maisemia, pusta, vuoristoseutuja ja viinitarhoja esittelevien maalausten ohella näyttelyssä oli myös unkarilaisia tekstiilejä ja keramiikkaa.

Munien vahakoristelu on perinteistä unkarilaista kansantaidetta. Koristetaiteilija Mária Ujváry oli opastamassa 29.3.2004 munien koristelua perinteisin gömöriläisin kuvioin. Teemaillan tulkkina toimi Hedvig Halme.

Unkarilainen kulttuuri-iltapäivä järjestettiin 1.10.2005 AKK:n aulassa ja auditoriossa. Ohjelmaan sisältyi musiikkia, kansantansseja, makunautintoja, viinialueiden esittelyä, grafiikka- ja käsityönäyttely sekä Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen johtaja Éva Papin luento Unkarin kulttuurin peruspiireista.

Unkarin Kansannoususta 50 vuotta -luentoilta järjestettiin 17.10.2006. Illan luennoitsijoina toimivat VTM Reima T. A. Luoto ja Helsingin yliopiston tutkija, VTT Katalin Miklóssy.

Hedvig Halmeen asiantuntemuksen ansiosta saimme koottua mielenkiintoisen käsityönäyttelyn AKK:n aulavetriiniin Unkaria kouluihin -teemaviikolle 2012. Samanlainen näyttely järjestettiin myös syksyllä 2014 ja syksyllä 2016. Viimeksi mainittu näyttely oli osa Lahden ja Pócsin ystävyyskaupunkisuhteen 60-vuotisjuhluvuoden ohjelmaa.

Kuva 12. Käsitöitä Unkarista -näyttely Lahden Aikuiskoulutuskeskuksessa lokakuussa 2014. (Kuva: Tuija Vähävuori.)

elämykset. Sen vuoksi olisi toivottavaa, että edes unkarin kielen perusteita voisi jossain opiskella. Kun perusasiat hallitsee, taitoja voi parantaa vaikka internetin tarjontaa hyödyntämällä.

Uuden vuosituhannen ensimmäisen vuosikymmenen näkyvimpiä aktiviteetteja olivat yhdistyksen järjestämät Unkarin matkat. Yhdistyksen puheenjohtaja Simo Närhi toimi matkanjohtajana kolmella Unkarin matkalla. Vuoden 2003 tehtiin ensimmäinen, kymmenpäiväinen Unkarin kiertomatka, jolle osallistui peräti 29 henkilöä. Seuraavan vuoden ryhmämatka (9.–16.9.) suuntautui Unkarin länsi- ja luoteisosiin ja Bratislavaan, ja syyskuussa 2006 kohteena oli viimein Transilvania (25 osanottajaa). Matkaoppaana näillä matkoilla toimi Arvacska Major, joka on tullut tutuksi kaikille Suomi-Unkari -lehden lukijoille muun muassa unkarilaisten arkea ja Budapestin kaupunginosia esittelevistä kirjoitussarjoistaan. Vielä vuonna 2014 (7.–11.10.) toteutettiin Etelä-Unkarin viinimatka, johon osallistui matkanjohtajana toimineen Alajos Hajban lisäksi 12 henkilöä. Matkalla tutustuttiin Villányin ja Siklósien alueen, Szekszárdin ja Pécsin lähiseudun viineihin ja viini-tuotantoon. Matkalaiset tapasivat myös Pécsin ystävyysseuran jäseniä. Matkat olivat hinnoiltaan kohtuullisia, joten katetta ei niistä yhdistyksen pankkitilille kertynyt. Ne toivat kuitenkin yhdistykseen uusia jäseniä, joiden ansiosta jäsenmäärän kehitys oli suotuisa 2010-luvulle saakka.

Myös ystävyysseurojen keskinäinen vierailuvaihto jatkui keskeytymättä 1970-luvulla sovittua kolmivuotisrytmiä noudattaen: vierailu, vastavierailu ja välivuosi. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä jätettiin välivuosikin

Kuva 13. Ystävyysvierailulla Pécsissä 2010. Alakuvissa ratkovat kielikurssin loppupentin kysymyksiä Laila Lieskallio (vas.), Marjaleena Tuliainen, Heljä Etelämäki ja Arja Etola sekä Sirkka Mikkonen, Janne Manu, Noora Nylander ja Milja Kivinen. Kurssin opettajat Anja Haaparanta ja Judit Farkas heijastuvat peileistä.

kerran pois, jotta lahtelaisryhmä pääsisi seuraamaan Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden 2010 tapahtumia Pécsissä. Sen ansiosta kymmenvuosijaksolle 2001–2010 osui peräti kahdeksan ystävyysvierailua. Pécsistä saapuneisiin ryhmiin kuului usein ilahduttavan paljon uusia ja nuoria osanottajia. Esimerkiksi vuoden 2001 vieraista yli puolet oli ensimmäistä kertaa Suomessa. Vuosien 2007 ja 2009 vierailuryhmiin kuului puolestaan poikkeuksellisen paljon alle 30-vuotiaita osanottajia: vuonna 2007 heidän osuutensa oli peräti 57 prosenttia ja vuonna 43 prosenttia. Lahtea ja Suomea koskenut kiinnostus oli Pécsissä suurta, mikä kertoo paikallisen Unkari-Suomi Seuran työn tuloksellisuudesta.

Ystävyysvierailujen sisällössä tapahtui vuosituhannen taitteessa sikäli muutosta, että niiden ytimen alun perin muodostanut kielikurssi jäi joksikin aikaa pois ohjelmasta. Näin kävi ensimmäisen kerran kesällä 1995 Lahden yhdistyksen toimiessa isäntänä. Toimintakertomuksen mukaan vierailu toteutui niin monen mutkan kautta ja äkillisesti, että ”kielikurssia ei ehditty järjestää”. Lahtelaisryhmän vieraillessa seuraavana kesänä Pécsissä ohjelmaan sisältyivät vielä vakiintuneen tavan mukaiset alkeis- ja jatkokurssit, mutta sen jälkeen niistä luovuttiin kymmenen vuoden ajaksi. Kielitunnit palasivat uudelleen ystävyysvierailujen ohjelmaan vuonna 2007. Tavoitteena oli innostaa niiden avulla mahdollisimman monia mukaan sukukielen opiskeluun.

Unkari liittyi Euroopan Unioniin vuonna 2004, ja kyseisen vuoden ystävyysvierailuun haettiin ja saatiin poikkeuksellisesti rahoitusta EU:n Kansalaisten Eurooppa -ohjelmasta ja sen alateemasta ”Kansalaisten tapaamiset”. Rahoituksen hakijana toimi virallisesti Lahden kaupunki, mutta ohjelman suunnittelusta ja vierailun kaikista järjestelyistä vastasi yhdistys. Vieraat (24 henkilöä) sijoituivat perinteiseen tapaan perhemajoitukseen, mutta EU-rahoitus antoi mahdollisuuden aikaisempaa monipuolisemman ja asiapitoisemman ohjelman suunnitteluun. Yksi kokonainen päivä käytettiin ympäristöteemojen eli Vesijärven ekologisen kunnostusprojektin ja Kujalan uuden jätteenkäsittelylaitoksen esittelyyn. Vaikka viikon vierailuohjelma oli antoisa, EU-rahoitus osoittautui hankalasti hallinnoitavaksi sen vuoksi, että toisena osapuolena oli viranomaistahon sijasta yhdistys eli Pécsin Unkari-Suomi Seura. Varsinkin vieraille kuuluneiden matka-avustusten (noin 130 euroa/henkilö) maksamisessa oli vaikeuksia niin, että ne saatiin maksettua vierailun osanottajille monivaiheisen ja monimutkaisen prosessin kautta vasta runsaan parin vuoden viipeellä. Näiden kokemusten perusteella oli pakko todeta, että EU:n tarjoama rahoituskanava ei ”Kansalaisten tapaamiset” -nimistään huolimatta kansalaisjärjestöjen toimintaan soveltunut.

Pécsin päivän ilta ja unkarilainen kulttuurikahvila

Yhdistyksen jäsenillat olivat välillä päässeet muun toiminnan rinnalla hiipumaan. Vuonna 2008 asetettiin tavoitteeksi niiden elvyttäminen, sillä tällaisten epävirallisten tapaamisten arveltiin tiivistävän yhdistyksen jäsenten ja hallituksen välisiä yhteyksiä ja lisäävän rivijäsenten osallistumismahdollisuuksia. Syyskauden uudeksi avajaistapahtumaksi suunniteltiin ”Pécsin päivän ilta” ja kevätkauden tapahtumaksi ”unkarilainen kulttuurikahvila”.

Syyskuun ensimmäinen päivä on Pécsin virallinen juhlapäivä, jota vietetään kaupungin ensimmäisen, keskiaikaisen yliopiston perustamispäivän (1.9.1367) kunniaksi. Päivä on myös kaivosmiesten päivä, sillä nyt jo hiljentyneet hiili- ja uraanikaivokset loivat aikoinaan perustaa kaupungin ja lähiseudun taloudelliselle toiminnalle. Lahdessa ideoitiin, että syyskauden toiminta olisi luontevaa aloittaa kyseiseen päivään ja Pécsiin kytkeytyvällä iltatilaisuudella, jolle annettiin leikkisä nimi ”Pécsin päivän ilta”. Ensimmäinen Pécsin päivän ilta järjestettiin 1.9.2008. Sen aloitti ”Karpaattien altaan kirkkojen kattokasetit” -näyttelyn avajaistilaisuus ja sitä jatkettiin Pécsin ja Baranyan esittelyyn painottuneella iltatilaisuudella. Tieto Pécsin päivälle omistetusta tapahtumasta oli kirinyt Pécsiin asti, ja tilaisuuteen saatiin yllättäen virallinen tervehdys Pécsin kaupungin pormestarilta Péter Tasnádilta.

Kuva 14. Yhdistyksen hallitus juuri avattujen www-sivujen edessä keväällä 2008: Arja Jaatinen (vas.), Esko Timonen, Raila Hagström, Paula Rantanen, Tuija Vähävuori, Merja Manninen (Kokkonen), Ilkka Haapola, Simo Närhi, Annikki Saarinen ja Heljä Korja. (Kuva: Ilkka Haapola.)

Pécsin päivän iltaa vietettiin myös vuosina 2009, 2010, 2013, 2014 ja 2018. Vuonna 2011 sen korvasi Orimattilassa vietetty sadonkorjuuilta ja vuonna 2012 Lahden taidelauantai, jolloin yhdistys esitteli toimintaansa ja Pécsin kaupunkia ja myi sen ohella gulassikettoa, unkarilaistyyliisiä pikkuleipiä, kahvia ja unkarilais-aiheisia tuotteita.

Kevätkauden säännölliseksi tapaamiseksi vakiintui ”Unkarilainen kulttuuri-kahvila”, joka järjestettiin ensimmäisen kerran helmikuussa 2008. Sitä koskevan aloitteen teki Lahdessa vaihto-oppilasvuottaan viettänyt pécsiläinen opiskelija Anikó Fodor, joka myös järjesti tapahtuman yhdessä Hedvig Halmeen kanssa. Se ja kuukautta myöhemmin järjestetty unkarilainen ruokailta keräsivät niin runsaasti yleisöä, että käytäntöä päätettiin jatkaa seuraavinakin vuosina (2009, 2010, 2011, 2013). Lauantai-iltapäivisin järjestetty kulttuurikahvila houkutteli joka vuosi monikulttuurikeskus MultiCultiin 35 - 50 unkarilaisesta kulttuurista kiinnostunutta henkilöä. Perinteen kuihtumiseen vuoden 2013 jälkeen vaikuttivat monet tekijät: ennen kaikkein muut tapahtumat ja talkooväen energian suuntautuminen muihin aktiviteetteihin, pieneltä osin myös MultiCultin kahvilatilojen käyttöön hygienia-määräysten vuoksi tulleet rajoitukset ja vaihtoehtoisten tilojen puute.

Pécsin kaupunki toimi Euroopan kulttuuripääkaupunkina vuonna 2010, ja se muodosti vuoden pääteeman myös yhdistyksen. Kuten edellä on jo kerrottu, yhdistys teki kyseisenä vuonna ystävyysvierailun Pécsiin, ja matkan osanottajat pääsivät seuraamaan juhluvuoden tapahtumia paikan päällä. Sen ohella tavoitteena oli saada Lahteen Pécs-aiheinen näyttely kulttuuripääkaupunkivuoden kunniaksi. Kyseessä oli Unkarin kulttuurikeskuksen maahan tuoma ”Transfer City”-näyttely, joka esitteli kuuden Pécsissä opiskelleen taiteilijan töitä. Pulmana oli kuitenkin sopivan näyttelytilan löytäminen, ja sitä mietittiin yhdistyksen hallituksessa pitkin kevättä. Ongelma ratkesi vasta kesän kynnyksellä, kun Muotoiluinstituutin opettajana työskennellyt hallituksen jäsen Noora Nylander kertoi, että oppilaitoksen opiskelijat perustavat oman gallerian, Galleria oyoy:n. Tilat osoittautuivat kelvollisiksi, ja kun paikallisyhdistys sitoutui osittain vastaamaan niiden valvonnasta, niin näyttely avattiin yhdessä Unkarin kulttuurikeskuksen ja Lahden kaupungin kanssa Unkarin kansallispäivänä 20.8. Sen avasivat kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta ja kulttuurikeskuksen johtaja Ildikó Markus. Pécsiä edusti Pécsin Unkari-Suomi Seuran puheenjohtaja Anja Haaparanta, ja musiikista vastasi nuori kanteleensoittaja Viola Uotila. Avajaistilaisuus houkutteli paikalle runsaasti myös Muotoiluinstituutin ja siihen kuuluneen Taideinstituutin opiskelijoita, jotka katsoivat viisaammaksi seurata tapahtumaa pääosin kadun puolelta sisätilan täyttyessä varttuneemmasta väestä. Näyttelyn korkea taso noteerattiin myös näyttelyarvioissa (Harju 2010 ja Hotti 2010).

Kuva 15. Transfer city -näyttelyn avajaistunnelmia 20.8.2010. (Kuva: Ilkka Haapola.)

Galleria oyoy sai osin Transfer City -näyttelyn ansiosta lentävän lähdön ja runsaasti julkisuutta. Se voitti seuraavana syksynä 2011 yleisöäänestyksessä ylivoimaisesti Etelä-Suomen Sanomien kulttuuripalkinnon Aukustin. Kuusi vuotta myöhemmin Galleria oyoy joutui kuitenkin sulkemaan ovensa Lahden taideinstituutin tultua lakkautetuksi (Honkanen 2016). Sen sijainti oli vielä silloin hieman syrjäinen. Nyt se olisi paraatipaikalla, uuden Malva-museon naapurissa.

Juhlavuodesta ja talousvaikeuksista koronaan

Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhteen solmimisesta tuli vuonna 2016 kuluneeksi 60 vuotta, ja sitä juhlistettiin monipuolisella tapahtumasarjalla Lahden kaupungin, Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen ja Lahden Suomi-Unkari Seuran yhteisvoimin. Unkarin kulttuuriviikko ajoitettiin lokakuulle, mutta juhlinta alkoi jo elokuussa kahdella valokuvanäyttelyllä: Ristinkirkkoon pystytetyllä Imre Makoveczin ”Unkarin kirkot” -näyttelyllä ja Örs Czetén valokuvanäyttelyllä ”Vuoden 1956 kasvot ja kohtalot”, joka oli esillä Sibeliustalossa. Wellamo-opisto juhlisti omalta osaltaan juhluvuotta Aikuiskoulutuskeskuksen vitriineihin sijoitettulla unkarilaisella käsityönäyttelyllä, jonka oli koonnut Tuija Vähävuori.

Lokakuun alkuun sijoitetulla Unkarin kulttuuriviikolla Sinfonia Lahti järjesti Lahden ja Pécsin ystävyysuhteen kunniaksi unkarilaisen konsertin, jossa kapellimestarina toimi Huba Hollókői ja viulusolistina Barnabás Kelemen. Ohjelmisto koostui Beethovenin Kuningas Tapani -alkusoitosta, György Ligetin viulukonsertosta ja Zoltán Kodályin Riikinkukko-muunnelmista (Poutiainen 2016). Konsertin jälkeen Lahden kaupunki järjesti juhlavastaanoton. Siihen osallistui peräti kolme Unkarissa toiminutta suurlähettilästä, mikä kertoo Pécsin nauttimasta arvostuksesta suomalaisdiplomaattien keskuudessa. Kulttuuriviikon päätteeksi vietettiin Ristinkirkossa Lahden Suomi-Unkari Seuran järjestämää Lahti-Pécs 60-vuotisjuhlaa, jossa esiintyivät muun muassa Barnabás Kelemen, Mervi Myllyojan ja Virva Garamin muodostama duo, Lahden Mieskuoro ja kamariorkesteri ”Uusi Lahti”. Tervehdyspuheita pitivät entinen Budapestin suurlähettiläs Pasi Tuominen, Unkarin tiede- ja kulttuurikeskuksen johtaja Gábor Richly, Pécsin pormestari Zolt Páva ja kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta.

Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhtetta juhlittiin vuonna 2016 ehkä näyttävämmän kuin kertaakaan sitten 1970-luvun. Se kuitenkin vaati veronsa varsinkin Lahden Suomi-Unkari Seuralta. Yhdistyksen hallitus havahtui joulukuun kokouksessaan siihen, että juhluvuoden suunnitteluun, mainontaan ja toteutukseen oli käytetty rahaa enemmän kuin mitä taloudelliset voimavarat sallivat. Yhdistyksen pankkitili oli lähes tyhjä, ja kirjapainolaskusta oli vielä maksamatta yli 800 euroa. Vuoden 2016 tilinpäätökseen kirjattiin lähes 3800 euron alijäämä. Siitä puuttui seuraavalle vuodelle siirtynyt kirjapainolasku, joten vuoden 2016 todellinen alijäämä nousi 4 600 euroon. Yhdistys oli elänyt yli varojensa, mikä käytännössä lähes halvaannutti sen toiminnan parin seuraavan vuoden ajaksi.

Vuonna 2017 yhdistys joutui keskittymään varainhankintaan. Keväänä aikana yhdistyksen talkooväki järjesti kolme kertaa kirkkokahvituksen Ristinkirkossa sekä myös hiihdon MM-kisojen kisakirkon kahvituksen. Niiden ja Mahdollisuuksien torilta saatujen tulojen avulla kirjapainon eräännytynyt lasku – samoin myös hallituksen jäsenten lainaamat rahat – saatiin maksetuksi. Senkin jälkeen yhteistyö Keski-Lahden seurakunnan kanssa on jatkunut: Yhdistyksen talkooväki on järjestänyt kirkkokahvituksia, mikäli siihen on ollut tarvetta, ja Unkarin rippileirille lähteville on käyty kertomassa maasta ja sen tapakulttuurista. Yhteistyön vastineeksi yhdistys on voinut käyttää seurakuntayhtymän tiloja omiin kokouksiinsa. Se on ollut erittäin tärkeätä, sillä kansalaisjärjestöjen tarpeisiin soveltuvien maksuttomista tai kohtuuhintaisista kokoontumistiloista on Lahdessa huutava pula.

Toinen tärkeä yhteistyötaho on viime vuosina ollut Hollolan nuorisoseura. Tälläkin yhteistyöllä on takanaan pitkä perinne, sillä nuorisoseuran kansantanssiryhmät ja kansantanssipedagogi Béla Gazdag ovat säännönmukaisesti esiintyneet yhdistyksen juhlatilaisuuksissa viimeisten 20 vuoden aikana. Viime vuosina Lahden Suomi-Unkari Seura on pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan markkinoimaan nuorisoseuran kansainvälistä Hollo ja Martta -festivaalia ja sen ”Unkarilaista iltaa” omille jäsenilleen ja laajemminkin.

Viime vuodet ovat olleet talousvaikeuksien ja erityisesti vuodet 2020–2021 halvaannuttaneen koronapandemian vuoksi Lahden Suomi-Unkari Seuralle koettelemuksien sävyttämiä vuosia, ja ne ovat vaatineet myös yhdistyksen aktiiveilta ja toimihenkilöiltä paljon. Viimeistään kevätkausi 2022 on kuitenkin osoittanut, että koettelemuksista on pääosin selviytytty ja toiminta on viriämässä uudelleen. Toukokuussa kokoonnuttiin jälleen Mahdollisuuksien torille Vesijärven satamaan. Viikko sen jälkeen yhdistys järjesti Hollolan nuorisoseurantalo Kukossa 70-vuotisjuhlakonsertin, jonka kulttuuriohjelmasta vastasivat Transsilvanian Marosvásárhelyissä (Târgu Mureş) perustettu Öves-yhtye, hollolalaisten vahvistama Tampereen Unkarilainen Kansantanssiryhmä TUK sekä nuorisoseuran ”Purpurit”-ryhmä. Yli nelituntisen illan juontamisesta ja tunnelmasta huolehti Hollolan nuorisoseuran toiminnanjohtaja Aimo Hentinen. Syksyllä 2022 on edessä paikallisyhdistyksen seuraava ystävyysvierailu Pécsiin.

LÄHTEET

Kirjallisuus (myös lehtiartikkelit, joiden kirjoittaja on mainittu)

Alenius Ele (2000). ”Ensimmäisenä puheenjohtajana tietä avaamassa”. Julkaisussa Honka-Hallila Helena (toim.). Meidän Unkari. Suomi-Unkari Seura 1950–2000. Suomi-Unkari Seura, s. 9–27.

Ardin Annika ja Sonninen Veikko (2010). Kuin säveltä kuunnellen: Harry Permannon tie. Fabella Ltd Oy.

Haapola Ilkka (2013). ”Pécsiläiset nuoret palkintomatalla Lahdessa”. Suomi-Unkari 3/2013.

Haapola Ilkka (2020). ”Säveltapailua – Lahden ja Pécsin yhteistyö musiikin alalla vuosina 1965–1989”. Julkaisussa Andersson Heidi ja Pietiläinen Terhi (toim.) Merkillinen maakunta – Laulun ja soiton Päijät-Häme. Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2020, 48–57.

Hakaste Saara (2020). ”Nouse lauluni Lahdesta – kuorojen vaiheita”. Julkaisussa Andersson Heidi ja Pietiläinen Terhi (toim.) Merkillinen maakunta – Laulun ja soiton Päijät-Häme. Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2020, 34–47.

Halmesvirta Anssi (2010). Rakkaat heimoveljet. Unkari ja Suomi 1920–1945. Historietti Oy.

Harju Saara (2010). ”Oyoy nappasi näyttelyvieraita Unkarista. Kulttuuripääkaupungin muutos kirjoitti poikkitaiteellisia tutkielmia”. Etelä-Suomen Sanomat 22.8.2010

Hassinen Esa (2016). Musiikkiopiston Omakotisäätiön historia. Musiikkiopiston Omakotisäätiö. <https://concis.fi/wp-content/uploads/Musiikkiopiston-Omakotis%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6n-historia-2017-Esa-Hassinen.pdf>.

Hemming Aarre (1968a). ”Musiikin juhlaa Pécsissä”. Etelä-Suomen Sanomat 21.1.1968.

Hemming Aarre (1968b). ”Pécsin musiikkikulttuuri esikuvallisen koulutuksen tulos”. Etelä-Suomen Sanomat 28.1.1968.

Herczegh Zsolt ja Mariann (1996). ”Rendhagyó levél Lahtiból” (Satunnainen kirje Lahdesta). Dunántúli Napló 20.9.1996.

Honka-Hallila Helena (2000) ”Vuoden 1956 tapahtumat ja Unkarin apu”. Julkaisussa Honka-Hallila Helena (toim.). Meidän Unkari. Suomi-Unkari Seura 1950–2000. Suomi-Unkari Seura, 34–38.

Honkanen Anne (2016). ”Lahtelainen Galleria Oyoy sulkee ovensa: ehti järjestää 106 näyttelyä”. Etelä-Suomen Sanomat 14.9.2016 (<https://www.ess.fi/paikalliset/228994>).

Hotti Tiina (2010). ”Unkarilainen taide esittäytyy galleria oyoy:ssä”. Uusi Lahti 25.8.2010).

Hämäläinen Miika (2015). Yhteyttä yli rajojen – lahtelaisten ystävyysseurakunnat ulkomailla. Julkaisussa Paavilainen Marko (toim.) Sanasta Tekoihin. Vuosisata kirkollista elämää Lahdessa. Edita.

Häyrynen, Antti (2008). Taidetta tulosvastuulla – Lahden konservatorion tie Viipurista Lahteen. Lahti.

Koskela Matti (1973). ”Nykytaidetta Unkarissa – Villányn kuvanveistosymposium”. Etelä-Suomen Sanomat 18.11.1973.

Jalkanen Hannu (1988). ”Kaláka-yhtye soittaa laajalle yleisölle”. Suomi-Unkari 3/1988.

Juurola Esa (1981). ”Lahti ja Pécs – 25 lähestymisen vuotta”. Suomi–Unkari 3/1981.

Klaniczay Tibor (1986). Unkarin kirjallisuus. Helsinki: SKS.

Koski Heikki (2005). Virkamieshallitus, viinit ja läänit. Helsinki: LIKE.

Koski Pirkko ja työryhmä, Lappalainen Seija, Huovila Marja ja Heinonen Jouko 2006. Lahden historia: 4:2, Lahden kulttuurilaitosten historia 2: teatteri, orkesteri, museo ja kulttuuritoimi. Jyväskylä.

Kovács Olsolya (1987). “Természeti formák – a formák természete” (Luonnollisia muotoja – muotojen luontoa). Dunántúli Napló 19.9.1987.

Kuusela Jaakko (2000). ”Pari vuosikymmentä ’kansan diplomatiaa’ ”. Julkaisussa Honka-Hallila Helena (toim.). Meidän Unkari. Suomi-Unkari Seura 1950–2000. Suomi-Unkari Seura, 74–82.

Lahdelma Tuomo, Dobos István ja Rautavuoma Veera (toim.) (2001). Unkarilainen omakuva. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Linden Raija (1987). ”Stetsoneita ja paprikantaimia”. Suomi-Unkari 3/1987.

Numminen Jaakko (2020). Sivistys-Suomen synty 2. Opetusministeriön kansliapäällikkö muistelee: kulttuuripolitiikka. Helsinki: Edita.

Pousi Kaija (toim.) (2003). Lahden naislaulajat 80 vuotta. Lahti.

Poutiainen Petri (2016). ”Aivan omaa luokkaansa. György Ligetin viulukonsertto kuljetti Sinfonia Lahden Unkari-teemaisen juhla-illan tyystin toiseen maailmaan”. Etelä-Suomen Sanomat 8.10.2016.

Richly Gábor (2021). Unkarin Kulttuuri- ja tiedekeskuksen historiikki 1980–2020. Kustantaja Laaksonen.

Rusi Eija (2008). Unkarilaista musiikkikasvatusta lahtelaisittain. Jyväskylän yliopisto, Musiikkitieteen laitos, Pro gradu -tutkielma. (https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/20311/URN_NBN_fi_jyu-200906011651.pdf;jsessionid=AAF-04F0E5C0A46F621C4C7CD1B6BF3DC?sequence=1) (lainattu 20.8.2020).

Salomaa Kalevi (1966). ”Pécs – kaupunki omissa oloissaan”. Etelä-Suomen Sanomien viikkoliite N:o 17. (7.5.1966).

Szilvay Géza (2017). ”Lippu Vainikkalassa”. Julkaisussa Suomi/Finnország 100. Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2017, 78–83.

Syrjänen Olavi (2000). ”Muutoksen vuosikymmen”. Julkaisussa Honka-Hallila Helena (toim.). Meidän Unkari; s. 145–167).

Taipale Pentti (1980). Salatun voiman mies. Matti Pesosen elämä ja toiminta. Vaasa: Herättäjä-yhdistys.

Torstila Pertti (2022). Komennus Budapestiin. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Tervonen Viljo (2012). Unkaria tullen mennen (toimittanut Marketta Huitu). Espoo: Fenix-kustannus.

Végh József (2009). ”Kapcsolatok a finnországi Lahti és Pécs között”. Pécs Szemle 2009, májusi szám. (Artikkelin lyhennetty käännös ”Katsaus Lahden ja Pécsin välisiin suhteisiin” on luettavissa Lahden Suomi-Unkari Seuran kotisivuilta: https://suomiunkari.fi/osastot/wordpress/lahti/files/2012/01/vegh-pecs_lahti_suhteiden_historiaa.pdf.)

Vähälä Bertta Sisko (1996). Vuosien varrelta. Lahden musiikkiluokat 30 vuotta. Lahti.

Vähälä Bertta Sisko (2004). ”Lahden musiikkiluokat uranuurtajana Suomessa”. Julkaisussa Lahden Mieskuoro 100 vuotta. Lahti, 226–230.

Lehtiartikkelit aikajärjestyksessä (kirjoittajaa ei mainita)

”Finn vendégek Pécssett” (Suomalaisia vieraita Pécsissä). Dunántúli Napló 7.9.1956.

”Pécs – rikas muistoista ja korkeasta kulttuurista. Ystävyyskaupungin vieraat kotimatkalle”. Etelä-Suomen Sanomat 16.4.1963.

”Öt perc Urpo Pesonnel – Finn vendégkarmester Pécssett” (Viisi minuuttia Urpo Pesosen seurassa – suomalainen kapellimestarivieras Pécsissä). Dunántúli Napló 12.3.1966.

A Magyar zene meghódítja a finneket – Zenei tábor Lahtiban” (Unkarilainen musiikki lumosi suomalaiset – musiikkileiri Lahdessa). Dunántúli Napló 4.9.1966.

”Lahtelaisen taidenäyttelyn juhlallinen avaus Pécsissä”. Etelä-Suomen Sanomat 27.1.1972.

”Ystävyysseuratyö on vakiintunutta ja monipuolista” (1977). Suomi-Unkari Seura Lahti 25-vuotta. Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston 25-vuotisjuhlalehti.

”Lahden Kodály-metodiikan keskusta esitetään kulttuuriyhteistyön kohteeksi”. Etelä-Suomen Sanomat 21.8.1987)

Painamattomat lähteet

Ketonen Olavi (1992). Muistoja menneiltä vuosikymmeniltä. Puheenvuoro Suomi-Unkari Seuran Lahden osaston 40-vuotisjuhlassa 22.4.1992.

Lamminmäki Ahti (1995). Suomi-Unkari Seuran toimintaan liittyviä muistelmia. Puheenvuoro Pécsin Unkari-Suomi Seuran tilaisuudessa 2.10.1995.

Rantanen Paula (2012). Suomi-Unkari Lahden osasto 60 vuotta. Moniste.

Takalo Tenho (2021). Yhdistyksen toiminta ja jäsenkunta: 70-vuotias Tampereen Suomi-Unkari Seura. Esitelmä Tampereen yhdistyksen 70-vuotisjuhlassa 20.10.2021.

Suulliset tiedonannot ja sähköpostikeskustelut

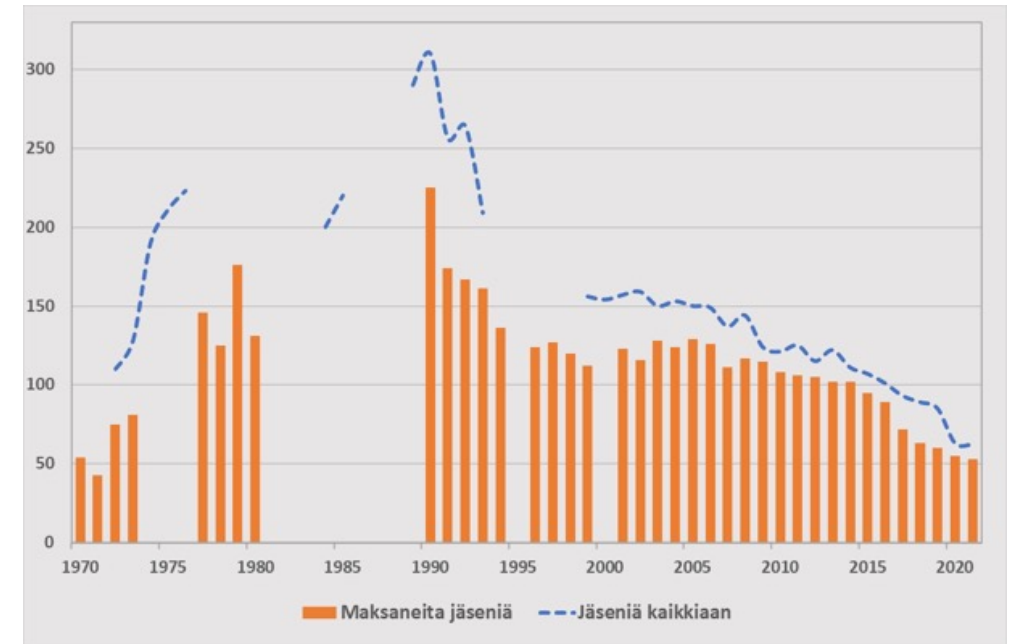
Juurola Esa, puhelinkeskustelu 15.6.2022

Pesonen Liisa, puhelinkeskustelu 6.8.2020

Szilvay Géza, puhelinkeskustelut 19.11.2021 ja 18.2.2022

Liitekuvio 1.

Tietoa Lahden Suomi-Unkari Seuran jäsenmääristä vuosina 1970–2021

Liite 2.

Lahden Suomi-Unkari Seuran puheenjohtajat ja sihteerit vuodesta 1952 alkaen

Puheenjohtajat

1952–55	Olavi ”Ola” Johansson
1956–57	Hannes Vainio
1958–61	Mikko Eränen
1962–65	Yrjö Koskinen
1966–68	Olavi Ketonen
1969–78	Ahti Lamminmäki
1979–80	Raimo Hulkkonen
1981–88	Kari Tavaila
1989–96	Hannu Jalkanen
1997–2007	Simo Närhi
2008–2012	Ilkka Haapola
2013–2016	Arto Savander
2017–2018	Hanna Markkanen
2019–	Timo Halme

Sihteerit

1952–1953	Anni Boman
1954–?	Pentti Mäkinen
1962–1966	Marjatta Tiihonen
1967–1980	Katariina Lievonen
1981	Pentti Helläkoski
1982–1991	Raila Hagström
1992–2008	Paula Rantanen (hallituksen sihteeri 1989–1991)
2009–2012	Annikki Saarinen
2013–2014	Ilkka Haapola
2015–2016	Hanna Markkanen
2017–2018	Merja Kokkonen
2019–	Hanna Markkanen

Lahden Suomi-Unkari Seura perustettiin 70 vuotta sitten, 22.4.1952. Sen kehitykselle ratkaisevan tärkeäksi tapahtumaksi osoittautui Lahden ja Pécsin ystävyyskaupunkisuhteen solminen vuonna 1956. Lahti oli pitkään

edellä kävijä Unkariin suuntautuneessa yhteistyössä. Lahtelaisten ja pécsiläisten kanssakäyminen varsinkin musiikin ja kuvataiteiden saralla sekä myös ystävyysseurojen kesken oli 1960-, 1970- ja 1980-luvulla poikkeuksellisen tiivistä. Se toi ystävyysseuraankin uusia ja aktiivisia jäseniä, niin tavallisia päijäthämäläisiä kuin paikallisen kulttuurielämän edustajia.

Lahden kaupungin 100-vuotiskulkueen rekvisiittaa
20.8.2005

Valtiotieteiden tohtori Ilkka Haapola (s. 1952) toimi ennen eläkkeelle jäämistään vanhempana tutkijana Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniassa. Hän on toiminut yhdistyksen hallituksen jäsenenä vuodesta 2000 alkaen ja puheenjohtajana vuosina 2008–2012.